

MAGYAR SZOCIOLÓGIATÖRTÉNETI

FÜZETEK 2

HEFTE AUS DER GESCHICHTE DER UNGARISCHEN SOZIOLOGIE 2

PAPERS ON THE HISTORY OF HUNGARIAN SOCIOLOGY 2

POLÁNYI KÁROLY

KARL POLANYI

1886-1964

Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár
Budapest, 1986

Megjelent
a Magyar Tudományos Akadémia - Soros Alapítvány Bizottság
anyagi támogatásával

Szerkesztette és a bevezetőt írta
GYURGYÁK JÁNOS

A bibliográfiát összeállította
BÓNA MARTA - GYURGYÁK JÁNOS

Lektorálta
LITVÁN GYÖRGY
SÁRKÁNY MIHÁLY
VEZÉR ERZSÉBET

Sorozatszerkesztő
BÁTHORY JÁNOS

ISBN 963 581 110 1
ISSN 0139-2255

Kiadja a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár
Felelős kiadó: Kiss Jenő főigazgató
Készült a FSZEK sokszorosító üzemében
Felelős vezető: Horváth Ferencné

Táskaszám: 86/99 Terjedelem: 14 A/5 ív Példányszám: 1000

Tartalomjegyzék

Gyurgyák János:

Eszmék, gondolatok, hatások Polányi Károly életművében	7
A polgári radikális eszmék publicistája (1907-1919)	18
Az útkeresés és a felkészülés évei (1919-1933)	34
A gazdaságelmélet vonzásában (1934-1964)	61
Életrajzi adatok	77
Bibliográfia	87
Könyvek, tanulmányok, cikkek, recenziók	89
Függelék (Kétes hitelű írások)	139
Írások Polányi Károlyról	141
Adalékok	147
Pótlások	164
Rövidítések	167
Summary	169
Név- és tárgymutató	193
Képmelléklet	

Contents

János Gyurgyák:

The Oeuvre of Károly Polányi	7
Publicist of Radical Bourgeois Ideas (1907-1919)	18
Years of Orientation and Preparation (1919-1933)	34
Economic Histórián (1934-1964)	61
Biographical Data	77
Bibliography	87
Books, Essays, Articles, Reviews	89
Appendix (Writings of Uncertain Origin)	139
Studies Devoted to Károly Polányi	141
Additions	147
Supplement	164
Abbreviations	167
Summary	169
Name and Subject Index	193
Illustrations	

Te meg én a nagy változás előtt
nőttünk férfikorba. Az ilyenek-
ből kevés van már: ők testesí-
tik meg a Nyugat mértékét, af-
féle platiniუმegységei a törté-
nelmi értékvilágnak. Akik utá-
nunk jöttek már eltúlozták vagy
lekicsinyelték, túlfeszítették
vagy diszkontálták a Tizenki-
lencedik század értékeit.

Polányi Károly Jászi Oszkárhoz

ESZMÉK, GONDOLATOK, HATÁSOK POLÁNYI KÁROLY ÉLETMŰÉBEN

Itt azok éltek, kik nem éltek,
a legkülömbek sohse éltek,
Itt meddő a nagy gerjedés
S százszor boldogak a vetéltek.

Ady Endre

Polányi Károly minden bizonnyal az egyik leghíresebb magyar társadalomtudós, akinek hírnevével talán csak Lukács György, Mannheim Károly, Róheim Géza, Szondy Lipót, valamint öccse Polányi Mihály vetekedhet. Életműve ma is élő, amit alapvető műveinek újabb és újabb kiadásai, és a szellemi hagyatéka körül időről időre fellángoló viták is jeleznek. A gazdasági antropológia területén ma már klaszszikusnak számít, ugyanakkor ideológiai, gazdaságelméleti és gazdaságtörténeti nézetei a nyugati társadalomtudományban erősen vitatottak.

"Ami lettem, magyar földön lettem. Magyar életek adtak értelmet életemnek. Ami hibát netán elkövettem, mások fizettek itt érte. Ami jót akartam, itt teljesedjék. Ami keveset a nagyvilágnak adtam, ide térjen vissza" - írta egyik visszaemlékezésében.¹ Tekintsük át hol tart ma műveinek magyarországi kiadása, életművének ismerete és befogadása, azaz "szellemi hazatalálása."

¹ Polányi, 1960. (502) 513.p. A zárójelben megadott tétel-szám a Bibliográfiára vonatkozik.

A hatvanas években a történelmi és az irodalomtörténeti kutatások "felfedezték" a magyar századforduló eszmei hagyatékát, különösen a korszak baloldali (polgári radikális, szocialista) mozgalmait. Így került a figyelem középpontjába a Galilei Kör első elnöke és nagy hatású szónoka, az Országos Polgári Radikális Párt titkára és egyik első számú publicistája: Polányi Károly. Kései életművével a hatvanas évek végén néprajzosok (Sárkány, Ecsedy), majd filozófusok (Kis, Márkus) kezdtek foglalkozni.

1971-ben válogatás jelent meg a Magyar Filozófiai Szemle hasábjain gazdaságelméleti munkáiból.² 1972-ben a Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó megjelentette Dahomey és a rabszolgakereskedelem című munkáját. 1976-ban a Gondolat Kiadó válogatást adott ki gazdaságtörténeti és gazdaságelméleti tanulmányaiból Az archaikus társadalom és a gazdasági szemlélet címmel. Ugyancsak a Gondolat jelentette meg posztumusz könyvének (The Livelihood of Man) jelentős részét Kereskedelem, piacok és pénz az ókori Görögországban címen. Nyomdába került Polányi összegyűjtött publicisztikai munkáinak két kötete³, valamint kiadott és kiadatlan tanulmányainak egy újabb válogatása is.⁴ A kiadott kötetek számát tekintve - különösen, ha ezt más társadalomtudósunkkal és gondolkodónkkal összevetjük - nem lehet különösebb panaszra okunk. Sokkal ked-

² Polányi, 1971. (511).

³ Polányi, 1985., 1986. (521., 522.).

⁴ Polányi, 1986. (762).

⁵ Ez a kedvező kép azonban viszonylagos. Egyrészt hiányzik a kiadásból az összehangoltság és a koncepció. Másrészt legfontosabb munkái közül csak a Dahomey könyv olvasható teljes terjedelmében magyarul.

vezőtlenebb a kép, ha az életmű recepcióját tekintjük. Csak néhány magyar kutató foglalkozott gondolatainak "beemelésével" a hazai tudományosságba, s még kevesebben próbálkoztak azok továbbgondolásával (Ferge, Heller-Fehér, Balogh, Kornai, Sárkány). A részletes pályakép előtt tekintsük át személyiségének és életművének legvitatottabb - s egyben - legizgalmasabb kérdéseit.

(Szkaandalon) "Ha egyetlen jelképben kellene felidézni Polányi Károlyt, úgy ez az általa is sokszor emlegetett szkaandalon volna - a botránykő. Mert megütközést keltő, fölrázó, megbotrányoztató és ébresztő volt élete minden szakaszában - mint lángoló szónok galileista korában, mint látszólag magába vonuló férfi, mint társadalomtudományi újító élete késői évtizedeiben" - írta róla felesége, Duczynska Ilona.⁶ A jelkép - úgy gondolom - telitalálat. Polányi írásai valóban bővelkednek zseniális, új távlatokat nyitó és olykor meghökkentő gondolatokban, s majdnem minden esetben erős érzelmi és ideológiai töltésűek. Józan, szenvedélymentes, empirikus szociológiához szokott gondolkodásunk sokszor idegenül fogadja Polányi szárnyalását. A beleélést, a képzeletet és a ráérzést hovatovább számítottuk az "egzakt" tudományok műhelyeiből. Talán éppen ez az ötlet- és gondolatgazdagság egyik oka Polányi népszerűségének. Nem egy az "értékmentes tudományban" hívő, céduláit szorgalmasan rendezgető kollégájának és ellenfelének az ő elmélete adott igazán távlatot... S talán ebben leli magyarázatát életművének megosztó hatása is. Írásai állásfoglalásra kényszerítenek: mesterükhöz ha-

⁶Duczynska, 1971. (564) 763.p.

lálukig hű "polányisták" és harcos "anti-polányisták" heves küzdelme a bizonyíték rá. Életműve azt példázza, hogy a tudományban nem - mint ahogy az élet más területén sem - az állóvíz a természetes közeg.

Személyiségének másik jellemző vonása a magabiztoság és az elhivatottság, amely különösen ifjúkorában jellemezte. "A pártot kiforszíroztam és most csinálom. Ember, pénz, kilátás van bőviben. Sok baj volt egy ideig a Zweite-Garnitur-ral, akik sehogy sem tudtak elhelyezkedni. Vezetni nem tudnak még, végrehajtani pedig nem akarnak. Én természetesen mindenképp a végrehajtási végén fogtam meg mindent és így vezetek is. Jászinak talán ma én vagyok a legmeghittebb embere a pártban. Minden az én számlámra megy. Nem csak munkában, hanem erkölcsiékben. Vállalom az ódiomot - helyette -, és vállalom mindenütt a senki által sem vállalható felelősséget... Jászi sokat dolgozik, ő vált be legjobban embereink közül... De talán a hőse az "action"-nak én vagyok... Személyemet mindenben háttérben kell kissé tartanom, mert tárgyi okokból annyira előtérben áll, hogy szinte kínos is, sok felesleges nehézséget okoznék magamnak, ha ezt külsőleg is kifejezésre juttatnám" - írja 1914-ben Polányi Mihálynak.⁷ Lukács György naplójában egy érdekes részletet találunk a fiatal Polányi tehetségének megítéléséről: "És ezért helyes a Leó⁸ érzése velem és Karlival szemben (egészen függetlenül attól, hogy mennyire becsüli túl itt Karlit, és függetlenül attól is,

⁷Polányi Károly levele Polányi Mihályhoz, 1914. jún. 27.

⁸ Popper Leó

hogy mennyiben csakugyan ennek belátásából származik), az, hogy az ő Karliban való hite apriorisztikus; míg a bennem való csak a posteriori hit; tehát az első nem szorul tényleges, tettek által való igazolódásra, a másik ellenben igen."⁹

A szenvedélyes igazságkeresők közé tartozott: "A szellem szabadságán nem azt értjük, hogy az nem ismer el se igazságot, se erkölcsöt, se jogot, se tekintélyt. Ellenkezőleg, azt, hogy kérlelhetetlenül keresi az igazságot, követi az erkölcs parancsát, gyakorolja a jogot és elismeri a tekintélyt. Kérlelhetetlenül és következetesen. Semmiféle tekintet elöl nem hátrálva, és az emberi kedély aluszékonyságát örök éberségre váltva. Keresi és kutatja az igazságot mindenféle osztály- és faji igazságok ellenére és mögött, követi a tiszta erkölcsöt a moralisták kiskatéi dacára és túl azokon, reá áll a jog alapjára a törvény ellenére is, és csak a jó és az igaz tekintélye előtt hajol meg, elfordulva minden elvtelen siker és hatalmi hivalkodás álteknitélyétől" - írja egyik kéziratban maradt tanulmányában.¹⁰

(Tudomány - politika - ideológia) Polányi Károly munkáit, tanulmányait, cikkeit lehetetlen besorolni egyik vagy másik tudományág skatulyájába. Közgazdaságtan, gazdasági antropológia, gazdaságszociológia, gazdaságtörténet, történetfilozófia, politológia - hogy csak néhányat emeljünk ki a lehetséges minősítések közül. Ugyanílyen megold-

⁹ Lukács, 1981. (742) 22.p.

¹⁰ Idézi: Duczynska, 1971. (564) 764.p.

hatatlan probléma elé állít bennünket Polányi munkáinak "műfaji" besorolása is. Ideologikus tudomány, szaktudomány vagy politikai publicisztika? Úgy vélem, legtöbb munkája jellegzetesen a szaktudomány-politika-ideológia határterületein mozog, tudományos tanulmányai is erősen politikai és ideológiai töltésűek és - a másik végleten - politikai írásai is tudományos megalapozottság igényével készültek. Polányi nem diszciplínákban gondolkodott, őt a társadalomtudomány egésze érdekelt. A társadalmat és a gazdaságot azonban sohasem önmagáért vizsgálta. Munkásságának különböző korszakaiban más és más elképzelése volt a társadalmi és a gazdasági folyamatok értelméről, de életének egészére jellemző "harmadikutas" beállítottsága, hite a szocializmusban és a demokráciában. Ez az a gondolatkör, amely leginkább vonzotta, fáradhatatlanul kutatta azokat az utakat, amelyek elvezetnek egy humánusabb társadalomba, egy emberméretű, s ember-központú szocializmusba. Ez a mély elkötelezettség a humánium mellett mozgatja, irányítja, s szinte kirajzolja gazdaságelméletét, történet- és társadalomfilozófiáját, még akkor is, ha kidolgozott történet- és társadalomfilozófiáról aligha beszélhetünk. Ugyancsak ilyen központi helyet foglal el az életműben az etikai világfelfogás. Nézetem szerint leginkább ez magyarázza azt a tényt, hogy Polányi élete végéig hadakozott a marxizmussal. Egyrészt távol állt tőle a marxizmus materializmusa, másrészt úgy vélte, hogy annak determinizmusa, "az egy cél felé menetelő emberiségnek" csak annyi szabadságot enged, hogy felismerje ezt az imagináriussá torzult célt, és etikai választásait is ennek rendelje alá.

Polányi leánya - Karl Levitt - így fogalmazza meg ezt a problémát: "élete vezérfonala, belső törvénye a cselekvés és gondolkodás szabadságának gyakorlása volt, s ebből a fatalizmus vagy a determinizmus gondolatának soha nem engedett."¹¹

Ez a tény egy másik problémára is élesen rávilágít: a szakirodalomban szinte közhelyként ismétlik Polányi apolitikus "alkatáról" szóló tételt. Ha a politikust arc-talan, földalatti mozgalmakban konspiráló személynek, vagy a hatalmát korlátlanul gyakorló diktátornak, vagy - ellenkezőleg - a fehér asztalnál tárgyaló diplomatának képzeljük, akkor minden bizonnyal igaz ez a kijelentés. De ha a politikum szféráját ennél szélesebben értelmezzük, s a kor sorskérdéseire választ keresőket, a világ kihívásait etikai parancsként felfogókat is ide soroljuk, akkor Polányi feltétlenül politikus "alkat" volt. Másrészt nem igaz az a megállapítás, hogy "politikai párthoz nem kapcsolódott, sőt politikai mozgalomban sem vett részt" (Levitt). Ha a tényeket nézzük: 1919 előtt mint az Országos Polgári Radikális Párt egyik szervezője, s vezető publicistája tevékenykedett, írásai döntő többségükben kifejezetten politikai-ideológiai témájúak. 1919 után pedig részt vett az emigrációs politikában, mint a mozgalmat szellemi munícióval támogató publicista. Jászi titkáráként pedig befolyása volt a napi politikai kérdések megítélésére is. Ha írá-

¹¹Levitt, 1964. (552). 113.p.

sainak fő vonulatát tekintjük (Nézeteink válsága - Fizikai és szellemi munka - Szózat a Galilei Kör ifjúságához - Hívó és hitetlen politika - A faszizmus lényege - Elavult piaci gondolkodásunk - A gazdaság mint intézményesített folyamat), akkor megállapíthatjuk, hogy valamennyiben ideológiai igény is munkál. Maga Polányi írta egyik levelében kései munkáiról: "Saját munkaköröm inkább az ókori gazdaságtörténelembe tartozik. De még ebben sem antikvárius jellegű az érdeklődésem, hanem alapjában a jelen érdeklődésünk tisztázását és kiszélesítését volna hivatott szolgálni."¹² Kis János és Márkus György szerint "a gazdaságtörténet nem menedék volt Polányi számára, ahová a korproblémák elől rejtőzhetett, hanem teoretikus eszköz a korproblémák következetes végiggondolására."¹³

Polányi politikához való viszonya tehát ellentmondásos: a "vonzások" és "taszítások" kettőssége jellemzi. Politikusként is ragaszkodik - időnként kifejezetten doktriner módon - az "elvekhez", s elutasítja a politika realizálásait.

¹²Polányi Károly levele Marót Károlyhoz, 1961. márc. 8.

¹³Kis-Márkus, 1971. (563) 738.p. Ugyanezt a problémát Péter Drucker így fogalmazza meg: "Economic history was, however, only the vehicle for Karl's search for the alternative to capitalism and communism, and for a society that would provide at the same time economic growth and stability, freedom and equality." Drucker, 1979. (577) 136.p.

¹⁴Balázs Béla pontosan érzékeli ezt a realitáshiányt: "Az absztrakt szellemi síkon nincs hiba. De a realitáshiány okozza és magyarázza, hogy olyan villámgyorsan, ügyesgoteszken, ellenállás és súly nélkül mozog az ész síkján." Balázs, 1982. (747) II. 425.p.

Az erős ideológiai indíttatás az egyik magyarázata Polányi népszerűségének (kétségtelen tény ugyanis, hogy a hatvanas évek újbaloldali ideológiai merítettek Polányi antikapitalizmusából és piac-ellenességéből), s talán éppen emiatt került életműve a viták keresztttüzébe. Az irodalomban a legszélsőségesebb álláspontokkal találkozunk: hol túlságosan "vörös", hol csupán "polgári kritikusa a kapitalizmusnak, fejében még polgári eszmékkal, a polgári filozófia hamis idealizmusával" (Szentés Tamás). Hol "tudományos tekintélyét latba vetette a béke érdekében és egyben az ifjúságban a maga módján megingatta a hitet a jelenlegi nyugat-európai rendszerben" (Károlyi Mihály), hol nézetei "az angolszász fábiánizmus langyos fürdőjének évtizedes befolyására vezethetők vissza", amelyekben "nem tud különbséget tenni a történelmi és az egyéni erkölcs között" (Korach Mór). Így megítélésében furcsa "érdekszövetségek" jöttek létre (liberálisok, reform-szocialisták, konzervatívok egyrészt; sztálinisták, újbaloldaliak, ősz-konzervatívok másrészt).

Polányi szocializmus-tana egyrészt a polgári ideológiák és a piac-szabályozta polgári társadalom kíméletlen, másrészt a marxizmus, s a létező szocializmusok megértő kritikájára épül. "Mert radikálisan antikapitalista vagyok, a piaci társadalom kritikusa... Az ilyen értelemben vett szocializmusom egy egész világtörténelmi korszakot ölel fel, évszázadokat: az ipari civilizáció humanizálásáét, amennyiben ez lehetséges" - írja 1963-ben Kende Zsigmondnak.¹⁵

¹⁵Polányi Károly levele Kende Zsigmondhoz, 1963. dec. 3.

"Csak a tervgazdaságtól, a munkásdemokráciának a termelésbe való behatolásától és az emberiség célkitűzéseit öntudatosan támogató népi léttől várhatunk és várunk választ" - mondja máshelyütt. Másrészt úgy látja, hogy a marxizmus "régi revizionizmusa" a (fokozódó elnyomóródnak, a középrétegek felmorzsolódásának, az államosítás és az osztályharc kizárólagos szerepének megkérdőjelezése stb.) elveszítette jelentőségét, a problémák inkább új kérdéscsomók körül keletkeznek: pluralizmus, nemzeti függetlenség, az ipari civilizáció humanizálása és az emberiség összrendjét hatékonyan befolyásoló cselekvési módok. "Pluralis demokrácia, nemzeti függetlenség, ipari kultúra és szocialista nemzetközi rend olyan távlati az emberies szocializmusnak, amelyek roppant feladatra utalnak, de egy indítékból fakadnak" - írja egyik levelében.

(Kontinuitás - dizskontinuitás) Polányi Károly szellemi hagyatéka mégis több mint pusztá ideológia. Kései munkáiban egy új társadalmi gazdaságtan megalapozására tett kísérletet. Munkásságából ez az igazán maradandó. Eből a szempontból 1944 előtti szellemi tevékenysége valóban csekély jelentőségű. De megközelíthető az életmű egy másik aspektusból is: a magyar századforduló radikalizmu-

¹⁶Polányi Károly: Széljegyzetek egy szocialista világfordulóhoz. Kézirat.

¹⁷Polányi Károly levele Gy.-hoz, 1960. máj. 19. (A levél címettségét ma még nem ismerjük.)

sa, s ennek kisugárzása (Jászi Oszkár, Lukács György, Mannheim Károly, Szende Pál stb.) felől.¹⁸ Tanulmányomban megkíséreltem mindkét megközelítési mód szempontjait figyelembe venni,¹⁹ azaz az életműben folyamatosan jelen lévő eszméket, gondolati elemeket, és csak az egy korszakra jellemzőket számba venni. Mindent összevetve megállapíthatjuk, hogy Polányi szellemi fejlődése nem egyenes vonalú, törésektől és ellentmondásoktól sem mentes, így unilineáris folyamatként aligha írható le. Az etikai kiindulópont és világfelfogás tűnik a legállandóbbnak. Ugyancsak végig kísérhető pályáján a polgári társadalom meghaladásának igénye, a szocializmus liberális, etikai felfogása (bár ennek konkrét kifejtése többször változik, s elkülönítése más szocializmus-felfogásoktól nem mindig egyértelmű). A szabadgondolkodásban, a tudásban, a tudományban való hitet is állandónak mondhatjuk. A machizmus, az elitista világszemlélet és az ateizmus viszont csak pályájának első felét jellemzik.

¹⁸Litván, 1978. (728) 7.p.

¹⁹Teljességre természetesen nem törekedhettem.

A polgári radikális eszmék publicistája (1907-1919)

"Nekem pláne különleges misszió esett osztályrészüln: közép-európai értelmi világomba igen korán: orosz, és nem túl későn: angol-szász elemek léptek be - Tolsztoj és Dosztojevszkij egyrészt (de az orosz forradalom elemeiképpen!) és gyermekkorom óta, mélyen elnyugatosodott apám révén angol nevelésem, amely végül 1931-ben és 1933-ban Angliába vitt. Ebből a hármasságból származott megalapozásom szélessége, amelynek alighanem egyedül köszönhetem minden fordulat transzcendáló ataraxiáját. Toleranciára nemcsak Goethe nevelt engem, hanem látszólag egymást kizáró hangsúllyal Dosztojevszkij és John St. Mill is. A marxizmus huszonnégy éves korom óta nem érdekelt. Döntő vallásos befolyás alá 32 éves koromban kerültem" - summázza a szellemi fejlődését meghatározó erőket egy Jászihoz írt levélben.²⁰

S valóban Polányi ideológiájának egyik döntő eleme az egyensúly keresés a két kultúrkör között. Az új szintézis teremtésének igénye kétségkívül ott munkál legjobb írásai-ban. Morális vívódása a két társadalomszervező elv között azonban sokszor megakadályozta az egyértelmű állásfoglalásban (Jászi erre többször figyelmeztette barátját).

²⁰Polányi Károly levele Jászi Oszkárhoz, 1950. okt. 27.

Polányi ifjúkori nézeteit döntő módon a marxizmus, az orosz forradalom eszméi, majd később a machizmus befolyásolták.²¹ A marxizmussal minden bizonnyal az ún. Szocialista Diákok között ismerkedett meg. Duczynska Ilona szerint Polányi marxista olvasottsága jórészt ebből az időből származott. 1908-ban, amikor Alexander Bernát tervbe vette Marx fontosabb munkáinak magyar kiadását a Filozófiai Írók Tára sorozatban, Polányi levelet írt Lukács Györgynek: magát ajánlva szerkesztőnek. "A klasszikus filozófiával - igaz - minimálisan foglalkoztam, hogy úgy mondjam, csakis Hegelt ismerem - de viszont Marxot, Engelst stb.-t jól ismerem, valamint nagyrészt bölcséleti megbíráásaikat is - de amire a legnagyobb súlyt fektetem: ismerem a dolog tényleges lehetőségeit, így értékét a mai ismeretelmélet szempontjából stb. Szóval semmi ok nincs rá, hogy ezt a feladatot igen jól meg ne oldjam."²²

A marxizmus - állítása ellenére, - élete végéig befolyásolta, legtöbbször - igaz - vitára ösztönözte, de meg-

²¹A gyermekkor és a korai ifjúkor meghatározó élményeinek és szellemi hatásainak (közép-európai nagypolgári, majd hirtelen elszegényedő zsidó család, többnyelvűség, iskolák, tanárok, barátok - köztük Lukács György és Popper Leó - stb.) részletesebb bemutatásától tanulmányomban eltekintek. A kérdésről ld. Életrajzi adatok (jelen kötetben), Pótó, 1982. (590), Congdon, 1976. (570), valamint Vezér Erzsébet cikkeit.

²²Lukács, 1981. (741) 104.p.

maradt számára mint vonatkoztatási keret (szemben pl. Já- szival, aki a marxizmus kérdésfeltevéseit is elutasította). Polányi "marxista" korszakából egyetlen tanulmány ma- radt fenn: A történelmi materializmus drámája című, amely 1907-ben a Huszadik Században jelent meg. A tanulmányban Polányi melegen üdvözli G. B. Shaw darabjait, aki ezekben "megalkotta a történelmi materializmus drámáját". Úgy lát- ja - vitatta ezzel M. Beer és E. Bernstein nézeteit -, hogy ellentmondás van Shaw esszéinek és drámáinak monda- nivalója között. Míg az előbbieken elveti a marxi érték- elméletet és osztályharc teóriát, addig drámáiban "intui- tív szempillantással olyan meglátásokat teremtett, amelyek saját gondolatainak teljes cáfolatát tartalmazzák".

"A semmeringi nyaralások, meg egy-egy bécsi látoga- tás alatt lép be a Pollacsek ivadékok életébe az orosz forradalom szelleme... Sámuel Klatschko személyében. Atyai barátja, első tanítója lesz Szabó Ervinnek, Polányi Ká- rolynak. Innen ér el a századforduló idején az orosz for- radalmi mozgalmak szele Magyarországra. Egyéniségüknek megfelelően más-mást hoz haza a két unokatestvér. Szabó Ervin kijárja a konspiráció magasiskoláját; Polányi Károly az orosz diákmozgalmak hatása alatt áll - frázistalan, odaadó ember eszményképe él félig kiforrva az ifjúban, sok évvel a Galilei Kör megalakítása előtt" - írja Du- czynska Ilona.²³ Polányi 1910 júliusában cikket írt "Vnarod!" címmel a Világba. Az írásból pontosan rekonstru-

²³Duczynska, 1971. (562) 92.p.

álható, milyen tanulságokat szűrt le maga számára az orosz diákmozgalom történetéből. " 'Ki a faluba!' " - ez volt a hetvenes évek közepén az orosz forradalom jelszava. Az "ügy" vértanúi ott hagyták hazájukat, a várost és kivándoroltak a falvakba, hogy a nép őserdejében vágjanak irtást a jövő termésének. Ez a megható vállalkozás - hasonlatos volt a gyermekek keresztshadjáratához - iszonyú véget ért. Sok helyütt maguk a parasztok jelentették fel a köztük élő diákokat és diáklányokat a hatóságnál. A 'Vnarod!' mozgalom gyászos eredménye mindössze egy tömeges üldözési per volt, amelynek hatalmasan dagadó hullámai a bitófa fokáig sodorták hőseit. A kiábrándulás keserű volt, de tanulsága tiszta és meggyőző: a betegséget ismerni kell, mielőtt azt meggyógyíthatnók. A falu az imádat talapzatáról a műtőszatalra került, de fontosságban csak öregedett.²⁴

Ezzel szemben - mondja Polányi - a 80-as években megindult Oroszország feltérképezése, a falu megismerése, ekkor készültek az un. zemsztvo-statisztikák. A felvétel vezetőit (Orlov, Grigorjev) - igaz - számúzték, de a statisztikákat elpusztítani nem sikerült. "Ebből az adatgyűjtésből táplálkozik immár 30 esztendeje az orosz ellenzéki irányok minden mozgalma, és az orosz forradalom lebírhatatlan szellemi erői ma is ezen gigantikus művön, mint valami új honfoglaláson alapulnak. "Ki a faluba!" - ez volt ennek a mozgalomnak is a jelszava, de nem a népet, hanem önmagunkat a nyomor tudatára ébreszteni, nem tenni, hanem tanulni."²⁵ A magyar falu pedig - folytatja Polányi - ha-

²⁴Polányi, 1910. (6) 33.p.

²⁵Uo.

sonlatos az orosz faluhoz, és ha a falu beteg, beteg az egész ország.²⁶ A falu megismerésére, felvételekre, adatgyűjtésre van tehát szükség. " 'Ki a faluba!' " - de nem izgatni és lázítani, hanem kutatni és megismerni, tanulni és leírni! A Galilei Kör pályázata²⁷ arra mutat, hogy az ifjúság megértette az orosz üzenetet."²⁸ A "tanulni és tanítani" eszméjét tehát Polányi közvetítette a Galilei Kör felé.²⁹

Visszaemlékezéseiben, leveleiben többször visszatért a Galilei Kör apolitizmusára, elmarasztalva ezzel önmagát, "így lett a Galilei Kör mérlege is negatív" - írja Jászi-

²⁶ A falura, a parasztságra alapozott politika szükségessége hosszú időre háttérbe szorult nézetrendszerében. De előkerült ismét - a népi írók hatására - a negyvenes-ötvenes években. Ld. Duczynska-Polányi, 1963. (503/a).

²⁷ A Galilei Kör 1909-ben pályázatot írt ki "Egy magyarországi falu társadalmi és gazdasági rajza" címmel.

²⁸ Polányi, 1910. (6) 33.p.

²⁹ Hogy Polányinak milyen jelentős szerepe volt a Galilei Kör programjának kidolgozásában, bizonyítja egy Kende Zsigmond levélrészlet: "Elmagyaráztuk (ti. Polányi Károlynak), hogy mit akarunk, de én a beszélgetés kezdetétől fogva éreztem, hogy csak most tudtuk meg mit akarunk, s csak vele együtt tudunk testet adni a bennünk nagy tüzzel égő jó szándékok és formát kereső gondolatoknak." Kende Zsigmond levele Duczynska Ilonához, 1964. jún. 14.

nak. "Erkölcsei téren teremtő siker volt: elkötelezettség élményével ismerkedtek meg és átültették személyi életükbe. De politikailag a mulasztásom helyrehozhatatlan volt. A Te felismeréseidet, a földkérdés és a nemzetiségi kérdés sorsdöntő jelentőségét a Galilei Kör vihette volna át - legalább a kezdeményezés fokán - a valóságba. A Galilei Kör mulasztása volt, hogy 1918-ban sem a parasztsággal, sem a nemzetiségekkel komoly hosszú harcokban egybeforrott nemzedék rendelkezésre nem állt. Kié a felelősség ezért? Az enyém. Én anti-politikai irányban vezettem a Kört. Sem a munkássággal, sem a parasztsággal, sem a nemzetiségekkel akcióbeli egységet nem kíséreltem meg, nem is kerestem. Közellátó megítélés volt, hogy túlnyomóan zsidó intelligencia erre amúgy sem vállalkozhatott volna (Szabó végzetes tévedése)... Ez október bukásának egyik oka. A felelősségemet ezért senkire át nem háríthatom."³⁰ Ez a "nagyívű önelmarasztalás" - úgy vélem - mindenképpen túlzás. Egyrészt egy diákmozgalom nem helyettesítheti az országos politikát, ez inkább Polányi vágyait mintsem a reális tényeket tükrözi. Másrészt kérdéses, hogy a Galilei Kör valóban ilyen apolitikus- és anti-politikus szervezet volt-e? Az előbb idézett részletekből is kiderül, hogy a megismerés egy későbbi tudományos politika előfeltétele, semmiképpen sem független tehát attól. Elég egy pillantást vetni a Kör lapjának, a Szabadgondolatnak tartalomjegyzékére, hogy világossá váljon: a cikkek, tanulmányok döntő

³⁰Polányi Károly levele Jászi Oszkárhoz, 1950. okt. 27.

többsége kifejezetten politikai vagy ideológiai írás. Utalhatunk arra a tényre is, hogy 1918-ban éppen a Szabadgondolat szentelt egy teljes számot a bolsevizmusnak, mint a kor egyik meghatározó kérdésének. A Kör csak az ún. "kávéházi politizálást" és a "reakciós politikai pártoknak teljesített csatlósi szolgálatokat" utasította vissza, s osztozott a korszak radikalizmusának naiv elvárásában, miszerint politika és tudomány céljai - végsősoron - azonosak: egymást támogatva küzdeni a haladásért.

A harmadik szellemi hatás, amely vizsgált korszakunkban Polányit érte a machizmus volt. De amíg az előbbi kető hatása végigkísérte Polányit pályáján, addig a machizmus szinte nyomtalanul eltűnt. "Az ifjúság mohó szenvedéllyel kereste a világnézetet. Abban az időben az ifjúság szívéért három szemlélet harcolt egymással: a marxi materializmus, a bergsoni idealizmus és Mach empiriokriticizmusa. A körben Mach volt a legnépszerűbb, már csak azért is, mert Polányi Károly, a kör elnöke varázsos egyéniség volt és elragadó szónok, szenvedélyes machista volt akkor... A bécsi fizikus világhíre, közelsége Budapesthez, a pozitívizmus akkori népszerűsége és látszólagos kapcsolata a materializmussal nagyon is érthetővé teszi ezt az érdeklődést a természettudomány ismeretelméleti problémáit folyton vitató galileisták körében" - emlékezik vissza Korach Mór. Polányi ebben az időszakban valóban igen nagyra értékelte Machot, akit a századforduló legfontosabb

³¹Idézi: Móra, 1978. (724) 30.p.

és legkimagaslóbb filozófusának tartott. A "pozitív bölcselet" legkiválóbb harcosai - véleménye szerint - Comte, Feuerbach, Marx, Spencer, Haeckel és Mach. "Mindegyik más-képp igyekezett a tudománynak biztos alapot hódítani, hogy a vallástól és a metafizikától teljesen külön váljon. Comte a tapasztalást hangsúlyozta. Feuerbach a vallás sorrendjeit fordította föl, és azt mondotta: "az ember az isteneit a maga képére teremti." Marx korszakalkotó fölfedezése az volt, hogy a vallásos lelki állapotainkat nem az igazság, hanem érdekünk irányítja. Spencer kimutatta, hogy a vallás mindenkor és mindenütt mást és mást mond igaznak. Haeckel végül nagy munkával bebizonyította, hogy minden létező dolgot ma már a tudomány ír le, a vallásnak és a metafizikának csak a nem-létezők maradnak."³² S végül: Mach az a filozófus, aki a tudományt egyszer s mindenkorra elválasztotta a metafizikától, azzal, hogy kiküszöbölt belőle minden "metafizikai fogalmat" mint lényeg, végok, igazság stb., s a gondolkodás egyetlen irányelvének a célszerűséget tette meg.

"A Huszadik Század 1910-es jubileumi mellékletében 'Nézeteink válsága' címen (a marxista tojásból kibújva) téziseket tettem közzé, amelyek, 30 év szemszögéből nézve, a tévedések mellett, a szellemtörténelem főfejlődési irányát is körvonalazták. (Csak Ervinről tudom, hogy észre-

³²Polányi, 1909-1910. (4) 239-240.p. Polányi ekkori - legtöbb esetben túlzó és bántó - egyház- és vallásellenessége a húszas években - jórészt Tolsztoj hatására - gyökeresen megváltozott.

vette mire figyelmeztetnek. Hogy Te mit gondoltál felőlük, nem tudom; de közölték őket. A többi világ számára mit sem jelentettek.) Ma tudom, hogy a jóslat aktualitására vártam azóta" - írja Jászinnak 1950-ben. A Nézeteink válsága valóban egyik kulcsfontosságú dokumentuma Polányi eszmefejlődésének. A tőkés társadalom ideológiai válságban vannak - mondja -, mert lezárult a tőkés társadalom első korszaka, s a kapitalizmus második korszaka más nézeteket fog magával hozni. Az első korszak fő jellemvonása az egyén (egyéniiség) központi szerepe, akár a gazdaságot (cselekvés, kezdeményezés, kockázatvállalás stb.) akár a művészetet (impresszionizmus, individualizálás stb.) tekintjük. "A tőkésrendszer első korszakának művelődése az élénk és sokféle tudatnak a becsüléséből áll. Nem anyagi, nem szellemi, hanem tudati kultúrában csúcsonylik ki a tőkés társadalom minden értékelése az első korszakban." Ezzel szemben - mondja - a tőkés társadalom második korszaka a megállapodott, azaz stabilis viszonyok felé fog haladni. Gazdasági téren a verseny korlátozása (trösztök, az állam gazdasági szerepének növekedése stb.) és a munkaerő-piac megszerveződése fogja jellemezni ezt a korszakot. "Akár államkapitalizmus lesz ez, akár állam nélküli, ez a második korszak a megállapodottság korszaka lesz." A tőke fokozódó központosulása - az egyéni tulajdon és a személyes rendelkezés szétválása - pedig magával fogja hozni az én-

³³Polányi, 1910, (5) 125.p.

³⁴Uo. 126.p.

tudat szerepének csökkenését, így a második korszakban a szocialista nézetek lesznek az uralkodók. "A szocializmus tehát vissza megy oda, ahonét jött: a polgári osztályba. A mozgalom és elmélet, amelyek Marxnál 'egymásra találtak' ismét különválnak. A tőkésrendszer gyakorlati alakban és kifejlesztve kapja vissza az elnyomott osztályoktól azokat a nézeteket, amelyeket egykor utópiás alakban rájuk hagyott. A proletariátus elveszíti ezzel eszmei harci fegyverének egy lényeges részét, amely a tőkésosztály önvédelmének eszközévé lesz. A kereszténység története megismétlődik: a tőkésrendszer államvallássá emeli a szocializmust, ahogy hajdan a római birodalom tette azt a katolikus egyházban a lázongó rabszolgák harci vallásával."

A tízes évek elején Polányi egyre inkább a gyakorlati politika vonzásába került. "Az utolsó tíz évünk Magyarországon felfedezésének volt szentelve, és ebben a valóban fontos munkában elhomályosult előttünk az az igazság, hogy Magyarországnak mégoly pontos gazdasági és társadalmi atlaszán sem fogjuk feljegyezve találni a lelkesedést, amely nélkül ez a térkép csak haszontalan papír fog maradni. Ez a tíz év azon mozgalmak vizsgálatának volt szentelve, amelyeknek hasonló viszonyok között a külföldi államok voltak színterei, és elfelejtettük eközben, hogy a társadalmi menetrendben jelzett vonatok csak akkor fognak elindulni, ha mi magunk fűtünk a vonatok alá. Ezek a térképen keregett célok, ezek a menetrendből felkutatott mozgalmak, ez

³⁵ Uo. 126-127.p.

a statisztikai táblákból kiszámított forradalom, ez az egész béljósítás és organikus szociológia, ezek tették, hogy amikor azt hittük, hogy az ország szívverését lessük meg, a taktika ketyegését hallgattuk."³⁶

Ugyanez az elkötelezettség a gyakorlati politika mellett csendül ki a Galilei Kör 1913-as márciusi ünnepén elmondott beszédéből is (Beszéd a meggyőződésről). Polányi szerint a 48-as fiatal nemzedék egyszerűen politizált, de jól politizált, míg a mai nemzedék tudósan politizál, de rosszul politizál. Ennek oka - mondja Polányi -, hogy téveszmék - mindenekelőtt a modern fatalizmus - uralják a nemzedéket. " 'A társadalom magától változik és fejlődik, a politika munkája ezt a fejlődést elősegíteni.' Így hangzik ez az orákulum, amelynél - merném állítani - károsabbat és egyben értelmetlenebbet a gondolatok történelme csak keveset mutat fel."³⁷ Az új nemzedék - szerinte - behódolt ennek a téveszmének, ahelyett, hogy a meggyőződését követte volna. A meggyőződésből pedig - folytatja - olyan eszmék és erők születhettek volna, mint bizalom, ragaszkodás, igazi mérséklet, végső elszántság és korlátlan áldozatkészség, amelyeknek "már a gondolata is megtízszerezi erőnket és elsápasztja az ellenséget".

Ha polgári radikális program-cikkeit elemezzük, akkor megállapíthatjuk, hogy Polányit elsősorban a radikalizmus

³⁶Polányi, 1913. (19) 171.p.

³⁷Polányi, 1913. (30) 29.p.

történetfilozófiai és szociológiai megalapozása,³⁸ valamint annak elkülönítése más programoktól (polgári, ellenzéki, szociáldemokrata, bolsevik) foglalkoztatta. Ugyanakkor jelentékeny különbséget látunk 1914-es és 1918-as program-cikkei között. Míg 1914-ben a radikális politikát a szocialista munkás-politika szükségszerű előzményének tekintette a "feudalizmus" ellen vívott harcában: "Mert amire a magyarországi munkásságnak valóban szüksége volna, az egy olyan önálló polgári párt létezése, amely nem pusztán érzelmi alapokon nyugszik, hanem amely polgári érdekből polgári erővel ostromolja meg a magyar feudalizmus várát."³⁹ Ebből azonban szükségszerűen következik - nolens volens - a polgári radikalizmus átmeneti jellege: "a polgári radikalizmus céljain át visz a munkásság útja, és ha a munkásság túl akarja is haladni e célokat, a csatát értük a polgársággal közösen kell megvívnia."⁴⁰ Így egy valószínűségi "munkamegosztás" jön létre a két párt között: "a polgári politikát és a feudalizmus elleni küzdelmet a radikálisok, a munkásmozgalmat és a kapitalizmus elleni harcot pedig a szocialisták fogják képviselni."⁴¹ A radikalizmus egyéb politikai program-pontjaiban (vám- és földkérdés, nemzetiségi egyenjogúsítás, dunai konföderáció, pacifizmus stb.) sem tért el véleménye a párt általánosan elfogadott elveitől.

³⁸ld. kül. Polányi, 1919. (41)

³⁹Polányi, 1913. (28) 347.p.

⁴⁰Uo. 348.p.

⁴¹Polányi, 1914. (33) 145.p.

Ezzel szemben 1918-ban már egy önálló radikális politika mellett kötelezi el magát. A radikalizmus és szocializmus - véleménye szerint - csak a negatívumban egyezik meg, ti. abban, hogy a mai társadalmi berendezkedés igazságtalan. A pozitív megoldás módjában már eltérnek egymástól. "Míg a szocializmus az igazságos és ésszerű társadalmat a termelési eszközök társadalmasításával kívánja elérni, és pedig kizárólag az ipari proletariátus útján, addig a radikalizmus sem erre az eszközre, sem annak végrehajtására az emberiség sorsát rá nem bizza, hanem az igazságos és ésszerű berendezkedéseket egyedül egy, az értelmi erők minden irányú vezetése alá helyezett társadalomtól várja. Ezt a magasabb rendű társadalmat a gyökeres reformok egész sorozatával kell biztosítani."⁴² Elutasítja mind a bolsevik mind pedig a szociáldemokrata megoldást: "az egyik csoport a marxí koncepcióhoz híven, a forradalmi úton kívánja a proletariátus diktatúráját beiktatni és egy csapásra megvalósítani a termelési eszközök társadalmasítását, a másik a demokrácia alapján marad meg és fokozatosan kívánja megvalósítani ugyanazt."⁴³ Polányi szerint a burzsoázia vezetőit is meghódította az ortodox marxizmus szelleme: "az emberi társadalomban csak termelési, rendszert, az emberi történelemben pedig csak gazdasági tényezőknek automatikus működését látni, - ezt a beállítást a burzsoázia vezetői a proletariátus teoretikusaitól vették

⁴²Polányi, 1918. (34) 10.p.

⁴³Uo. 9.p.

át. A két elkeseredett ellenfél: a munkásság és a burzsoázia, mint ugyanannak a közös túlhaladott felfogásnak a le-téteményesei állnak szemben a radikalizmussal. Az ő közös illúzióik voltak korunkban azok, amelyek az eszmei és szellemi erőktől a történelmi hivatottságot megtagadták és mint valami elkerülhetetlen fátumot, vonultatták fel a gazdasági munka uralmát a szellem munkája felett."⁴⁴

A radikalizmus - mondja Polányi - a mai társadalom átalakítására törekszik, "a Zukunftstaatnak sem a szükséges eljövételében, sem abban nem hisz, hogy a proletariátus fejszecsapásai lesznek az a varázsütés, amelyre az meg fog nyilatkozni. Legfőképpen pedig nem hisz abban, hogy a társadalom és az ember gyökeres átalakítását a társadalmi túlvilágra, a közös Zukunftstaatra kellene halasztani, hanem azt hirdeti, hogy csak egy társadalom van, az, amelyben mi élünk, és hogy minden társadalmi kötelesség itt és most, esedékes." ⁴⁵ További különbség a radikalizmus és a szocializmus között a magántulajdon⁴⁶ és a demokrácia kérdésében mutatkozik. "A demokrácia alapjáról továbbá a radikalizmus le nem térhet. Az emberi egyenlőség erkölcsi alapján kell maradni, ha emberi közérdeket akarunk szolgálni. A demokrácia a mi számunkra nem uralmi rendszer, hanem a társadalom ideális életmódja. A proletariátus diktatúráját nem fogadjuk el soha, mint ahogy visszautasítottuk az uralkodó osztályok

⁴⁴Uo. 10.p.

⁴⁵Uo. 11.p.

⁴⁶"A radikalizmus ezzel szemben a magántulajdon nélkül tartja lehetetlennek a társadalom továbbfejlődését és haladását..." Uo. 12.p.

diktatúráját is. A demokráciában a kisebbség ne uralkodhassak a többségen, de a többség se zsarnokoskodjék a kisebbségen, - e fölött kell őrködni annak, aki a demokráciában az emberiség jövőjét akarja biztosítani."⁴⁷

Polányi úgy látta, hogy a radikalizmus társadalmi bázisát az új középosztály fogja jelenteni, amelyhez "nemcsak a fejmunkások számtalan csoportja, a magán- és köztisztviselők óriási tábora tartozik, hanem mindenki, aki nem a tőkéjének, vagy a földjének járadékaiból, hanem a munkájából él, akár hivatalban, akár irodában, akár a saját üzletében, vagy iparában űzze is azt."⁴⁸ A mozgalom irányítását a szellemi munkának kell átvennie, "amely minden munkának a szervezője és irányítója, a többiek produktivitásának az előidézője és a fenntartója. Egy olyan társadalom, amelyben a munka teljes jutalmát megkapja, kell, hogy a munkaértéket éppúgy megkülönböztesse egymástól, mint a mai társadalom az áruértékeket különbözteti meg egymástól. A társadalmi egyenlőtlenség igazságtalan, amely a születésen, a fajon, a valláson vagy a vagyonon alapul: de éppen olyan igazságtalan volna az olyan társadalmi egyenlőség, amely a különféle munkák értékét el nem ismerve, azokat erőszakosan egyenlősítené."⁴⁹ Polányi szerint sem a liberalizmus a politikai harc szabadságával, sem a szocializmus az osztályharccal nem tudta elérni célját, a kérdés az, hogyan lehetne az emberiség tudatos "összeműkö-

⁴⁷Uo. 12.p.

⁴⁸Uo. 7.p.

⁴⁹Uo. 13.p.

dését" biztosítani a céltalan harc helyett. Erre a feladatra egyedül az értelmi erők képesek, mert "az érdekek, a szenvedély süket: csak az értelem az, ami befogadó és belátó."⁵⁰

Rendkívül ellentmondásos Polányi viszonya a proletárdiktatúrához.⁵¹ 1918-1919-ben keletkezett írásait elemezve megállapíthatjuk, hogy - ideológiai síkon - szemben állt a proletárdiktatúra eszméjével (demokrácia, erőszak kérdései stb.), másrészt - politikai síkon - több rokonszenvező gesztust tett, pl. felemelte szavát a bebörtönzött kommunisták mellett, örömmel üdvözölte a párt elméleti folyóiratának, az Internacionálénak megjelenését,⁵³ stb. A Szabadgondolat 1918 decemberi különszámában - Jászi egyértelműen a bolsevizmus ellen, Varga Jenő mellette foglalt állást, Lukács pedig világosan és máig ható érvényvel mint erkölcsi problémát írta le. Polányi válasza több értelmezést tesz lehetővé. Alapvetően mulandó kísérletnek és kudarcnak minősíti, de írásának nem tulajdonít "sem megdönthetlenséget, sem pedig kimeríthetőséget".

⁵⁰ Uo. 14.p.

⁵¹ A szakirodalomban is a legszélsőségesebb álláspontokkal találkozunk: Polányi és társai "aktív munkásai a Tanácsköztársaságnak" akik később "minden demokratizmusuk ellenére, az ellenforradalom oldalára kerültek, s a forradalom megállítására, a diktatúra enyhítésére vonatkozó törekvéseik a Tanácsköztársaságra gátló erőként hatottak." (Tömöry, 1960. (628) 176.p "A proletárdiktatúrával szembefordult." (Munkásmozgalom-történeti Lexikon. Bp. 1976. 522.p. Részletesen ld. Pótó, 1982. (590) 80-85.p.

⁵² Polányi, 1919. (46.).

⁵³ Polányi, 1919. (43).

Az útkeresés és a felkészülés éve (1919-1933)

Polányi eszmeifejlődésében az 1919-es dátum - mint ahogy hazánk történetében is - korszakhatárt jelent. A századvég és századelő Magyarországnak organikus fejlődése megakadt, s a - végső soron - diktatúrákba torkolló történelmünk az utópiák világába számúzta a kor "harmadikutas" elméleteit és ideológiáit. A polgári radikalizmussal sem volt ez másképp. Az organikus fejlődésen alapuló társadalomreformer gondolkodás fölött átlépett a "zsákutcás" magyar történelem, amelyet immár világpolitikai konstellációk határoztak meg, s a nemzettörténelem perifériájára - nem ritkán külső és belső emigrációba - szorítva ezzel azokat, akik demokratikus Magyarországról álmodoztak. Az emigrációban Polányinak mindenekelőtt ezzel a problémával kellett szembenéznie, s talán éppen ebben rejtőzködik a kései Polányi művek "titka" is: ugyanazzal a hittel és el-tökéltséggel, de lemondva mostmár a nemzeti történelem alakításáról, azaz a politikai cselekvésről, kutatni a múltat és a jelent, hogy jobban lássuk a jövődőt.

Az emigrációba Polányi komoly lelki-szellemi válságban érkezett, amelyet még fokozott egy súlyos betegség is. Pontosán mutatja ezt az útvesztést egy Jászihoz írt levél is. Úgy vélte, hogy a cselekvés "igazi feltétele, hogy képünk legyen a társadalomról. Ilyen kép nélkül tehetetlenek vagyunk vele szemben, mert még csak nem is 'ismerjük' azt, amivel szemben állunk." Majd így folytatja: "Mármost én azt állítom, hogy ilyen képünk ma a társadalomról nincsen. Sötét, fenyegető, kibogozhatatlan szövet számunkra,

amelyben az anyagi, a szellemi és az erkölcsi lét feltételei, de még csak a megnyilvánulásai is ellenőrizhetetlen szálak milliárdjaival vannak keresztül-kasul fűzve, amelyben egyetlen sorát a jelenségeknek sem tudjuk, még gondolatban sem, követni, anélkül, hogy el ne szakadna, vagy észrevétlenül másféle szálba át ne vezetne, amelyből semmiféle csoportot még gondolatban sem tudunk izolálni, nem hogy a gyakorlat igényeinek megfelelően rájuk befolyjni, rajtuk uralkodni tudnánk. Egy átkozottul görcsbe kötött csomó, amelyben mi magunk - azt sem tudva, hol és miképp, csupán egy megnevezhetetlen részletet képezünk - ez a társadalom 'képe', és annál inkább az, minél inkább közeledünk az elméleti madártávlatból a cselekvés közelségébe. A 'tudás hatalom' - mert amíg valamiről semmit sem tudunk, még csak akarni sem tudunk az irányában... még a leggyötrőbb, a legtorzabb, a legelrajzoltabb kép is ezer-szer többet jelent a semminél. Az "osztályharc, nem hasonlít jobban az egyetemesség életéhez, mint egy dynamogép működése a Mona Lisához. De a legfantasztikusabb karikatúrája a hasonlatosságnak is elég ahhoz, hogy akik elindulnak rajta, döntő fölényben legyenek azok felett, akik semmiféle képpel nem bírnak róla. És nem sikerülhet addig soha fölénybe kerülni az efféle fétisekkel szemben, amíg egy másik találóbb és meggyőzőbb képet az emberiség életéről nyújtani nem tudunk".⁵⁴

⁵⁴ Polányi Károly levele Jászi Oszkárhoz, 1920. jan. 7.

Mi volt az oka az ún. liberális szocializmus csődbe jutásának? Miért keletkezhetett áthidalhatatlan szakadék az "igaz és tiszta" elmélet és a politikai gyakorlat között? Nemcsak Polányi számára volt ez kardinális kérdés: a spenceri szociológián nevelkedett, a fejlődésben és reformokban hívó, az erőszakot elutasító nemzedéket készületlenül érte a változás, többségük érthetetlenül állt a "főlfordult és kizökkent" világ tényei előtt (faji kérdés, erőszak-kultuszok, antidemokratizmus stb.). S valóban Polányi első emigrációban írt cikkeiben ezekre a kérdésekre kereste a választ. Úgy vélte, "hogy a liberális szocializmus szintén ott mond csődöt, amikor a gazdasági rend természetjogi alapjait vázolja, nem tudja megmondani, mi a helye a normális társadalomban az erkölcsi posztulátumoknak, amelyek nála, mint valami egyszeri és sohasem ismétlődő törvényhozás szerepelnek, amely a gazdaság igazságos rendjét örökre megszabja - anélkül, hogy az így keletkezett társadalomban mást látna, mint liberális gazdaságot, amely praestabilizált harmóniában tartja a 'többi' (szellemi és erkölcsi) erőket és értékeket. Ez a primátusa az oekónómiának semmiféle szenteltvízzel jóvá nem tehető többé."⁵⁶ Tehát ekkor is - akárcsak 1919 előtt írt cikkeiben - az az ellentmondás izgatta elsősorban Polányit,

⁵⁵ Jászi-napló: 1919. szept. 28. "Lendületesebb cikke a szocializmusról." 1920. márc. 8. "Egy elég jó cikket mutatott a liberális szocializmusról."

⁵⁶ Polányi Károly levele Jászi Oszkárhoz, 1920. jan. 7.

amely a determinisztikus materializmus és az erkölcsi célkitűzések elsődlegessége között feszül. "Ha igaz volna, hogy a társadalom objektív struktúrája egyedül a gazdaság, amelynek, szerintük is, a politika, az intézmények, a nyilvános élet stb. csupán függvényei, akkor valóban értelmetlen volna, ki és hogyan nyúljon bele az egyedüli objektivitásba, és, ha ez mégis lehetséges, hogyan tűnjön el ismét a semmiben, a nem-beavatkozás követelményeinek megfelelő. Világos: hiányzott a képből a helye, a hazája, az otthona éppen azon erkölcsi erőknél, amelyek itt egyrészt mint a gazdaság feltételei szerepeltek, másrészt mint a végrehajtói az indítványozott reformoknak, csak éppen az az egy maradt homályban, hol van ezeknek a saját okuk, saját életük, saját folytonosságuk az egyetemesség képében."⁵⁷ Polányi szerint tehát a régi ideológiák alkalmatlanok a világ új tényeinek és eseményeinek értelmezésére. "Új ideológiát kell adni a régi helyébe" - mondja."⁵⁸

A szocializmus "elismert, konkrét és konstruktív" koncepciójának kidolgozása - ez a legégetőbb feladat Polányi szerint. 1921 és 1924 között keletkezett írásainak javában =z a problémakör áll a középpontban. Mielőtt rátérnénk ennek ismertetésére, vegyük számba azokat az eszmei hatásokat, amelyek 1919 és 1921 között Polányit érték, s amelyek

⁵⁷Uo. Az osztályharc kizárólagosságának és a gazdaság primátusának tagadása - úgy vélem - a kései Polányi-életműnek is sarkalatos pontjai maradtak.

⁵⁸ Polányi Károly levele Jászi Oszkárhoz, 1921.

befolyással voltak későbbi pályájára is. Mindenekelőtt Tolsztojt, Spengler, Steiner és Jászi hatásáról kell szót ejtenünk.⁵⁹

Duczynska Ilona, aki 1920-ban ismerkedett meg Polányival ezt írja erről az időszakról visszaemlékezésében: "Polányi 33 éves volt, hosszú betegségtől elgyötört és igen magányos. Olyan mint aki visszanéz az életére, nem elébe. Elgondolásaiban, világnézetében Tolsztojhoz állt közel. Lelki tompultsága fölengedett, az élők megértő, jóságos szemléletnek adott helyet, mintha ezek közé az élők közé önmaga alig-alig tartoznék."⁶⁰ Tolsztoj hatását egy Polányi Mihályhoz írt levélből is bizonyítani tudjuk: "Tolsztoj hátrahagyott naplóját is most olvasom újra. Mindjobban hiszem, hogy ki kellene dolgozni annak a nagy kollektív munkának a tervét, amely minden ismeretünket elrendezné újból e világnézet igazságai szerint. Két monográfia, amely felöleli az összes fejdődéstörténeteket, egységes vezetés alatt kidolgozva, megfordítaná a világ sorát."⁶¹

⁵⁹ A Jászi-naplóból többé-kevésbé rekonstruálni tudjuk Polányi olvasmányait, mivel ebben az időben szinte minden problémát megbeszéltek Jászival. Az ekkor olvasott szerzők - az említetteken kívül -: Carey, Oppenheimer, Dühning, Lao-ce, Wells és a fiziokraták.

⁶⁰Duczynska, 1971. (562) 93.p.

⁶¹ Polányi Károly levele Polányi Mihályhoz, 1920.

Polányi valamikor 1919 legvégén vagy 1920 legelején olvasta Oswald Spengler és Rudolf Steiner könyveit, s ezek igen nagy hatást tettek rá. "Steiner és Spengler nevei állnak a XX. század kapuján... Goethe 'fausti' filozófiája, egymástól függetlenül talált, de azonos és konkrét fogalmazású, új spiritualizmusként feltárva precízen egybevágó alapjai mindkét rendszernek! Spengleré pesszimista, theoretikus, apokaliptikus. Steineré optimisztikus, etikai, praktikus. De csak hangulatban különböznek, a vízióban megegyezők teljesen. Mindkettő metafizikus, enciklopédikus, művész. Mindkettő a történelmi szkepszist képviseli, vagyis a végső lelkiületi radikalizmust. Mindkettő egyenlően igaz és döntő."⁶² Úgy gondolja hogy a két gondolati rendszer ötvözéséből egy olyan elmélet alakulhat ki, amely alapja lehet a szocializmus újraértelmezésének, Spenglert mint a létező társadalmak kritikáját fogadja el, Steiner rendszere pedig az - ezen a kritikán alapuló - kiindulópontot jelenti számára. A szocializmust Spengler alapján - elfogadva nézetét a nyugat-európai társadalmakról, amelyek öregedő szakaszukba lépettek - értelmezi: "A jövőt-élő fausti (nyugat-európai) kultúra azt a gondoskodást, amely az egyiptomiakat jellemzi, most a szocializmus

⁶² Polányi Károly levele Jászi Oszkárhoz, 1920. jan.7.

formájában kívánja megvalósítani." Steiner pedig megtalálta a helyes képet az emberi társadalmak életére nézve. Ez a kép nem más - mondja - mint az organizmus funkcióinak relatív függetlensége, s ezen funkciók egységének és harmóniájának szükségszerűsége.⁶⁴ Ezzel - Polányi szerint - Steiner a szellemi vezéráramlatoknak is kijelöli a helyét: "1. A demokrácia, a jogegyenlőség a jogállamba való. 2. A termelés racionalása, amennyiben ilyen egyáltalán indokolt egy egyébként igazságos rendben, kizárólag a gazdaság körén belül lehet elv, és a szövetkezetek federális önkormányzatára tartozik. 3. Az arisztokratizmus a szellemi-erkölcsi élet körében önként valósul meg, amint idegen terektől emancipáljuk azt. 4. Az anarchia igazi értelme a jogállam hatáskörének korlátozása, ezzel a mai 'politika', 'zsurnalisztika' és 'közvélemény' problémájának indirekt, de annál radikálisabb meggyógyítása. 5. A szabadverseny és a kezdeményezés mint a gazdaságnak a sine qua non-jai megvalósítandók, de anélkül, hogy ezen elvnek a jogállam és a jogrend áldozatul esnének."

⁶³Uo.

⁶⁴"Steiner víziójának mélyén egy hit van, egy olyan hit, amely magából a mai életérzésből származik... Ez a hit abban áll, hogy a három funkció egymással soha konfliktusba nem kerülhet. Ha ez igaz, és igaz, akkor a mai államkompció megdőlt. De megdőlt a mai konzervativizmus, a mai kommunizmus, minden mai "mozgalom" és "áramlat", mert mindezek az "állam" kényszerzubbony-egységéből indulnak ki, azt akarják meghódítani. De megdőlt ezzel a mai "politika", a szellemiekre is kiterjesztett "demokrácia", a "tőke" állammentő szerepe, az egész intellektuális és zsurnalisztikái zsidóság."

⁶⁵Uo.

Polányi neofita lelkesedését a "Tan" iránt hamarosan felváltotta egy józan, reális és kritikus értékelés: "Ez a valódi eklekticizmus. Helyes és helytelen eszmék életképtelen egyvelege. Nem érzik - és ez a döntő -, hogy igaz eszméket is csak értelmük és tartalmuk szerint lehet egybeforrasztani, nem pedig az eszmék 'szépségétől' vagy újságától megbódult filiszter könnyen kapható lelkesedése révén... Az antropozófiai mozgalom sikere azonban nem ezen, hanem erkölcsi fogyatékoságain épül fel. Éppen ezért a benne rejlő igazságcsírák is el fognak sorvadni."⁶⁶ A hatást azonban mégsem tarthatjuk jelentéktelennek, ugyanis ekkor jelenik meg nála a funkcionális szemlélet, és tovább erősödik törekvése egy harmonikus társadalom-moddell megtalálására.

Az emigráció első éveiben Polányi számára talán legtöbbet Jászi barátsága jelentett.⁶⁷ Jászi naplója alapján pontosan rekonstruálhatjuk közös terveiket, céljaikat és munkájukat. Terveik között szerepelt a Huszadik Század úraindítása, egy szabadkőműves páholy alapítása az

⁶⁶Polányi, 1922. (54) 7.p. Rudolf Steiner (1861-1925) az ún. antropozófia megalapítója. A szövegben szereplő "három funkció" az iskola egyik alaptétele (politikai, gazdasági és szellemi tagozódás). A stuttgarti Daimler motorgyár, amelynek munkásai steineriánusok voltak, a hármastagozódásról szóló tan alapján politikai, gazdasági és szellemi tanácsokat hoztak létre.

⁶⁷Polányi egy ideig Jászi személyi titkára is volt.

"emberjogok védelmére" és egy irodalmi részvénytársaság megindítása. Jászi híven beszámol a vitákról is: ezek egyrészt elméleti problémákról (Dühring, Ady jelentősége, fizokraták, a természetjog kérdése, gildszocializmus stb.), másrészt napi politikai kérdésekről (az emigráció megszervezése, Magyarország jövője, Németország helyzete stb.) folytak. Összefoglalva elmondható, hogy nem volt a kornak olyan jelentős politikai és tudományos eseménye, amelyet meg ne vitattak volna. Jászi egyengette útját a Bécsi Magyar Újsághoz, és segítségére volt az újságírás technikájának elsajátításában is. Ugyancsak részletesen megbeszélte Polányival készülő könyvének tervezetét is: "Minő formát kellene választani az Anti-Marx tervhez? Az alkotó intelligenciához beszélni, vagy a fiatalsághoz, vagy egyszerűen a saját magam eszméinek a tisztázására? Arra az eredményre jutottunk, hogy egyelőre csak magamnak írjak."⁶⁹ Az első vázlatok elkészülte után a következő sorokat olvashatjuk a naplóban: "Kellemes órák voltak, amiket együtt töltöttünk. Finom és emelkedett kedély. Könyvvázlatomat felolvastam neki, ami látszólag nagy hatást tett rá." Jászi kérlelhetetlen elméleti és gyakorlati antibolsevizmusa bizonyíthatóan befolyásolta Polányi ekkori nézeteit.⁷¹ De már ekkor is jelentkeztek azok a nézetkü-

⁶⁸Ld. Gyurgyák, 1981. (587).

⁶⁹Jászi-napló, 1919. szept. 16. A kéziratban maradt munka utóbb megjelent. Jászi Oszkár: Marxizmus, vagy liberális szocializmus. (Szerk.: Kende Péter.) Párizs, 1983. (MFK 6.)

⁷⁰Jászi-napló, 1919. no.24.

⁷¹Ld. pl. az ún. Gábor Andor affért. Gyurgyák, 1981.(587)

lönbségek, amelyek miatt később eltávolodtak egymástól. "Mindketten végzetes sorsszerűséggel nézeteinkben látjuk énünket, amely hivatottá tesz és kötelez. Egyikünk sem képes sorsát ettől a hivatástól elválasztani... A sóvár ragaszkodás türelmetlenségével várom, hogy megmérjem az űrt, amely még bennünket is elválaszt. Idáig reméltem: közelebb állunk egymáshoz (hisz annyit tanultam tőled, hogy már ez is biztosítéknak látszott). Most azonban tudni akarom, hányadán vagyunk, mert tudom, hogy mit akarok és tudni szeretném, hogy Te mit akarsz. Nem általánosságban, hanem - annyira, amennyire megérteni képes vagyok - világosan, részletesen, kézzelfoghatóan. Tudni akarom, mi az, amiben egyedül állsz, mi az, amiben egyedül állok. Tudni szeretném, vannak-e pontok, amiben hiába ütközünk, hogy lelkileg felkészüljek arra, hogy ez az ütközés valahogy el ne válasszon bennünket... Te, úgy látszik, az általános elvek és feltételek, én a konkrét jelentések és átalakulási menetük iránt érdeklődöm. Te Dühringtől egy természetjog megteremtésére való felhívást olvastál ki (öregkorában határozottan ilyenre gondolt.) Én egészen mást. Számomra mind a két főmunkája egyetlen kísérlet egy Drobléma megfogalmazására, amihez azonban egyrészt a világnézete tisztázatlan, másrészt a társadalmi alakulatok rsaguk még éretlenek voltak."⁷²

A húszas évek közepétől eltávolodtak egymástól és viszonyuk is megromlott, bár levelezésük nem szűnt meg.

⁷²Polányi Károly levele Jászi Oszkárhoz, 1921. júl. 30.

Jászi örömmel fogadta Polányi tudományos sikereit. Egyik levelében így ír erről: "Nekem sikereid annál inkább elégtételt okoznak, mivel élénken emlékszem azokra az órákra a bécsi kávéházban, amikor igyekeztem a felhőkből a földre hozni gondolataid szárnyalását."⁷³, Jászi azonban nem tudta követni barátja csapongó fantáziáját és optimizmusát. "Hogy 'hálát adsz a sorsnak' mert a mai korszakban élhetsz, heroikus életnézésed újabb jele, ami csak akkor lehetséges, ha valaki képes magát idegen fájdalomtól izolálni"- írja 1939 elején Polányinak.⁷⁴ Másrészt nem fogadta el Polányi radikális antikapitalizmusát, s az ebből szükségszerűen fakadó következményeket, amelyek Polányinál nem mindig tudatosodtak. Jászi - valószínűleg szokott modorában - figyelmeztethette erre Polányit,⁷⁵ aki így védekezett: "Soha nem tekintettem magamat 'keresztény kommunistának' , és semmi nem rendíti meg azt a meggyőződésemet, hogy Te senkit sem nevezhetsz kommunistának, aki nem az. Még fontolóra sem vettem soha életemben, hogy kommunista legyek, még kevésbé, hogy 'útitárs'. Harmadrészt az 1945 utáni magyarországi fejleményeket is eltérően ítélték meg:

⁷³Jászi Oszkár levele Polányi Károlyhoz, 1948. febr. 23.

⁷⁴Jászi Oszkár levele Polányi Károlyhoz, 1939. jan. 7. Egy Lesznai Annához írt levélben (1944. jan. 8.) még élesebben fogalmaz: "As to Karli, as you know, I am very critical about him and he often goes on my nerves with his dearrheic thinking... He is rather a vague dreamer with too much ambition."

⁷⁵A levelet - ma még - nem ismerjük.

"A magyar köztársaság rohamos fejlődése a szovjet diktatúra felé úgy a Te, mint az én reményeimet halomra dönti, ha ugyan Neked nem sikerült egy kissé megnyugtatóbb kompromisszum-elméletet találni" - írja szomorúan Jászi 1948 februárjában.⁷⁶

Duczynska Ilona visszaemlékezésében "életfordulónak" nevezi az 1921-es évet. Ekkor távolodott el Polányi a tolsztoji gondolatvilágtól. "A társadalom valóságára, az embernek a társadalomhoz való felbonthatatlan kötöttsége, minden cselekedetének társadalmi kihatása és a társadalom visszahatása válik élete egész munkásságának ebben az időben kirajzolódó vezérgondolatává" - írja.⁷⁷ S valóban 1921-ben jelent meg a kolozsvári Napkeletben Hívó és hitetlen politika című tanulmánya, amely gazdag életművének egyik legfontosabb darabja.

Polányi szerint kétféle politika lehetséges: hívő és hitetlen. A hitetlen politika az emberek megváltoztatása nélkül akarja célját elérni, míg a hívő politika az általános haladást csak az egyes emberek fejlődésén és haladásán keresztül tudja elképzelni. Úgy látja, hogy a kor világnézetei alapjaikban elhibázottak, ezért revideálásra szorulnak. Mindenekelőtt azért, mert cserben hagyták a szabadság-egyenlőség-testvériség gondolatát. A szocializmus lényege éppen abban rejlik - mondja Polányi -, hogy az egyenlőségnek és szabadságnak tökéletesebb eszményét kép-

⁷⁶Jászi Oszkár levele Polányi Károlyhoz, 1948. febr. 23.

⁷⁷Duczynska, 1971. (562) 93.p.

viseli. "Ebben van az igaza, ebben lesz az ereje. Ha tagadjuk az egyenlőség és szabadság ideáljainak érvényét és kötelező erejét, úgy nincs olyan szociológia és közgazdaságtan, statisztika vagy fejlődéstan ezen a világon, amely a szocialista társadalmat kívánatosabbnak és értékesebbnek tüntethetné fel szemünkben, akár az indiai kasztrendszer-nél... Valódibb szabadságot, általánosabb egyenlőséget csakis a szabadság és az egyenlőség eszményeinek elismerése alapján követelhetni. Nincsen és nem is lehet ezért olyan szocialista, aki alapjában nem az emberi ideálok nevében volna az." ⁷⁸

A hitetlen politika Polányi szerint kétféle: reakciós és marxista. "Közös alaptételük: az emberi természet változhatatlan, és ezzel a változhatatlan természettel számolni a politika valódi lényege. Csak következtetésekben térnek el egymástól. A reakciós politika az emberi természet változhatatlanságára hivatkozva, a társadalmi célok változhatatlansága mellett érvel. A modern pesszimizmus új célokat posztulál, de elismerve az emberi természet változhatatlanságát, elvvé emeli, hogy a politikát össze kell egyeztetni ezzel az alapdogmával. Szükségszerűen folyik ebből az intézmények csodatevő hatásába vetett hit, az a babonás meggyőződés, hogy kell létezniök oly hatalmi organizációknak, amelyek az egyének megváltoztatása nélkül is biztosítják a társadalom számára mindazon anyagi, erkölcsi és szellemi javakat, amelyek egyébként csupán az önzetlen-

⁷⁸ Polányi, 1921. (48) 987.p.

ség, a kölcsönös türelmesség és segítség mainál magasabb fokának jutalmazóképpen járhatnak ki nekünk. Ennek az intézményimádó politikának természetesen az állam a bálványja. A mindenható és mindentudó állam, amelyre legszivebben nemcsak a védelmi rendszert és a közbiztonságot, nemcsak a gazdaság igazgatását, hanem még a magánélet szervezését, a szellemi élet vezérletét és a lelkiismeretek fölötti gyámkodást is reá bízna. A hívő politikát hiú szavalásnak tekinti, amely nem számol az emberi természet adottságaival. Csakúgy mint a reakciónak, utolsó szava a kényszer és a diktatúra, amely Lenin szerint, majdcsak hozzászoktatja az embereket ahhoz, hogy jók legyenek."⁷⁹ Polányi tehát nem hitt a fejlődés kényszerű törvényében, demokrácia nélkül pedig nem tudta elképzelni a szocializmust. Az örök emberi eszményeket nem lehet másokkal pótolni: "hirdethették ugyan ezek után materialista formákba Sújtatott új ideáljaikat a népnek: minden emberi eszmény Közös gyökérből táplálkozik, és aki azt kiirtja, ne várjon többé gyömölcsöt a fától."⁸⁰

A hitetlen politikával szembeszegezi a hívő politikát, amelyek közül a gildszocializmust és a liberális szocializmust emeli ki. A hívő politika szerinte nem az emberi természet, hanem az emberek megváltoztathatóságában nisz. "Hívő politika mármost nem egyéb, mint az a politika, amely tudatában annak, hogy az egyes emberek egyidejű

⁷⁹Uo. 986.p.

⁸⁰Uo. 988.p.

megváltoztatása nélkül semmiféle intézmény sem biztosítja tartósan számunkra közös céljaink elérését, - az érzelmi nevelés, az értelmi tanítás és iskolázás, az eszmei meggyőzés, elsősorban pedig az erkölcsi példaadásnak hagyományt építő eszköze azon fáradozik, hogy gyökeresen változtassa meg azt, ami az embereken éppen megváltoztatható és megváltoztatandó: nézeteiket és értékítéleteiket, eszméiket és ideáljaikat." Polányi szerint nem formalitásokra, hanem gyökeres reformokra van szükség: "Nem elég az orthodox marxizmus iskolás sablonjainak az elvetése, nem elég a munkás- és parasztpártok programjainak konkrét és konstruktív átalakítása, nem elég a szocializmus tanainak gazdaságtani és történelemfilozófiai újraelapozása sem: gyökerestől kell kitépni magunkból egy hitetlen és alkotóképtelen pesszimizmusnak, egy alapjában embermegvető világnézetnek az utolsó csíráit is, és bátran, semmiféle determinisztikus babonától meg nem riadva, rá kell lépni az intézményekkel együtt az egyes embereket is átalakító, egyedül helyes és gyakorlati, hívó politika útjára."⁸¹

Tanulmánya végén keserűen foglalja össze a reálisan létező politikai irányzatok "célkitűzéseit": "'Ne féljetek emberek - így szólnak a hitetlen szervezők -, mi nem prédikálunk nektek új erkölcsöt, mi nem követeljük meg Tőletek, hogy ezentúl önzetlenebbek és összetartóbbak legyetek, mint aminők idáig voltatok. Jól tudjuk, hogy alapjában önzők és rosszak vagytok, és mi elismerjük az emberi természet megváltozhatatlanságának vastörvényét. Hiszen

⁸¹Uo. 990.p.

éppen erre az önzésekre és rosszaságokra hivatkozunk, amikor felszólítunk benneteket: tegyétek meg a következő csekélységek egyikét, és mi becsületünkre ígérjük nektek, hogy az egész társadalom menten az igazság és a szeretet birodalmává fog átalakulni. Szavazzatok ezen meg ezen lapon ilyen meg ilyen színű cédulával, fizessetek be hertenként itt meg itt ezt meg ezt az összeget, lőjjetek erre meg erre, akit mi mutatunk nektek, - és mi ígérjük nektek, hogy ha ezt megteszitek, de mindannyian, maradhattok magatok önzők és rosszak, a társadalom mégis, amely belőletek áll, gyökeresen meg fog változni. Ha csodának tartjátok ezt, ám legyen csoda, de éppen ebben a csodatevő erejében egy bizonyos színű cédulának, bizonyos helyeken való befizetésnek, bizonyos fajta gyilkosságoknak, ebben rejlik a szocializmus győzelmének a záloga! 'Egész Európában ma is ez a hitetlen politika szava a néphez.'⁸²

Polányi a következő években is'- a Bécsi Magyar Újságban megjelent cikkeinek javában - a szocializmus új ideológiájának kidolgozását tekintette a legégetőbb kérdésnek. A polgári ideológiák negligálása és a marxizmus meghaladásának igénye miatt⁸³ két tűz közé került.⁸⁴

⁸²Uo. 990.p.

⁸³"A marxizmust túlhaladni, csupán egy nálánál termékenyebb, részletezésben gazdagabb, a cselekvést pontosabban tájékoztató, az erkölcsi csuklókat minden izületében alátámasztó, a magatartást alkalmazkodóbbá és az egyént ezzel szabaddá tevő, szóval, mert igazabb, hát életképe-sebb és gyakorlatibb konstrukcióval lehet. Dogmatikusan lem. Ez csak táplálná a sárkányt, amely a dogmatizmus maga." Polányi Károly levele Jászi Oszkárhoz, 1921.

⁸⁴d. a Sozialistische Rechnungslegung körül kialakult vitát. Polányi, 1922. (49).

Polányi a szocializmust erkölcsi alapokra kívánta fektetni, számára a szocializmus "lényegében erkölcsi célkitűzés, amely az emberi szabadság és szolidaritás teljességének megvalósítására tör."⁸⁵ Vitája a marxista szocializmussal elsősorban ebből a tényből fakadt. Úgy vélte, hogy ez a szocializmus leegyszerűsíti és elszürkíti az igazi szocializmus eredeti tartalmát és értelmét. Nem tekintette a marxista társadalom-felfogást a szocializmus egyetlen elméletének:" a marxizmus tehát, mint mindenféle tudományos épület, mulandó; míg a szocializmus, mint az emberiség végső testvériesülésének és társadalmi tökéletesedésének az útja, örök" - írja.⁸⁶ Különösen fontos ebből a szempontból az a cikk, amelyet Karl Kautsky: Die proletarische Revolution und ihr Programm című munkájának megjelenése alkalmából írt a Bécsi Magyar Újságba. Ellentmondást lát Kautsky felfogásában, abban tudniillik, hogy egyrészt védelmezi a marxi tanokat, másrészt a megvalósult kollektivista-kommunista politika, gazdaság és organizáció egészét elveti: "Aki a kollektivista-kommunista szocializmust feladja, az nem vallhatja többé őszintén magáénak Karl Marx tudományos rendszerét sem, hiszen ebből a rendszerből a kollektivista-kommunizmus - a pénz, árú, piac és

⁸⁵Polányi, 1922. (70). 6.p.

⁸⁶Uo. 6.p.

csere nélküli kényszergazdaság - szükségképpen folyik."⁸⁷ Polányi úgy látja, hogy Kautsky csak a külszínhez ragaszkodik, a marxizmus betűjéhez, de megdőlt hite Marx csalhatatlanságában: "A Konzentrationstheorie-t aláírja - de elveszi alóla a mezőgazdaságot. A Mehrwertstheorie-t fenntartja - de nem állítja többé, hogy a növekvő produktivitás minden előnye a tőketulajdonosnak jutna. A Proletarisierungstheorie-t mereven fenntartja - csak éppen a parasztságot veszi ki alóla. A Verelendungstheorie-t nélkülözhetetlennek jelenti ki - de visszautasítja azt a formulát, hogy 'a proletariátusnak nincs mit vesztenie, csak a láncait.' A Krisentheorie-hoz ragaszkodik, de az "industrielle Reservearmee" elméletét feladja stb. stb. - az elementmondások szakadatlan során keresztül." De nem fogadja el Polányi azt a szocializmus-felfogást sem, amelyet Kautsky képvisel (parlamentariizmus, demokratizálás, a gazdasági téren szocializálás stb.). Hiányolja belőle az erolcsi alapokat, és a szövetkezeti termelési forma és az ipari demokrácia összefüggésének kifejtését.

"Minden hiba Moszkvában többet jelent ma, mint Washington siker remekei, és az orosz romok alatt nagyobb kincsek hevernek számunkra, mint Ur és Eridu talajában" -

⁸⁷E-ben a kérdésben Polányi álláspontja nem egyértelmű, a hívó és hitetlen politika című tanulmányában még azon a véleményen volt, hogy "a termelési eszközök társadalmisításának számos módja van, legalább annyi, ahányféle úton és eszközzel a mai alapjában rabszolgatartó és plutokratikus értelemben rendi társadalmat valóban egyenlő és szabad emberek közületévé átalakítani sikerülhet... Marx tudományos működése azonban nem vádolható meg a mai kommunizmusnak nevezett gyermeknek közgazdasági koncepció apaságával."

- írja 1921-ben Polányi Jászinak.⁸⁸ Ez az idézet - úgy vélem - pontosan mutatja azt a fokozott figyelmet, amellyel Polányi az orosz forradalom útját kísérte. Szemléletében kettősség figyelhető meg. Egyrészt tisztában volt az esemény jelentőségével: "ami a nagy keleti laboratóriumban lefolyt, több mint lokális esemény, ... egy egész nemzedékhez szól a szózat: tua res agitur!"⁸⁹ Véleménye szerint a francia forradalom utolsó hullámcsapása érte el Moszkvát. A bolsevikok pedig - egyetértve ezzel Bertrand Russel-lel - "Nagy Péter misszióját folytatták, ... a nyugati civilizációnak a keleti despócia eszközeivel való terjesztését, nyugati hajtásoknak az ázsiai barbarizmusra barbár operációkkal való ráajtását."⁹⁰ Polányi elhatárolta magát ettől a kísérlettől: "Kulturális és gazdaságtani, elsősorban pedig erkölcsi meggyőződéseik egyaránt arra készítették, hogy már 1918 végén szembeszálljon azzal a legendával, mintha Oroszországban valóban szocialista társadalom készülne. Mereven ragaszkodott azóta is - mindenféle kapitalista és kommunista célzatos híradás ellenére is, amelyek, mint a szélső osztályharc-elmélet titokban összejátszó érdekeltjei, e tekintetben mindig egy követ fújtak - ahhoz az eredeti felfogásához, hogy Oroszországban kommunista közgazdaságról szó nem lehet."⁹¹

⁸⁸Polányi Károly levele Jászi Oszkárhoz, 1921.

⁸⁹Polányi, 1921. (48) 986.p.

⁹⁰Uo.

⁹¹Uo. 985.p.

Az etikai fenntartásokon túl Polányinak szembe kellett néznie a szocializmus és demokrácia problémájával is. A probléma gyökerét Lukács 1918-ban A bolsevizmus mint erkölcsi probléma című írásában pontosan fogalmazta meg: "A morális probléma felvethetősége tehát azon fordul meg, vajon a demokrácia a szocializmusnak csak taktikájához tartozik-e (mint harci eszköz arra az időre, amíg kisebbségben, amíg az elnyomó osztályok jogba foglalt és jogtalan terrorja ellen küzd), vagy pedig olyan integráns része, amelyet nem lehet belőle kihagyni, mielőtt összes erkölcsi és világnézeti következményei tisztázva nem lennének. Mert ez utóbbi esetben minden felelősségérzettel bíró és tudatos szocialista számára súlyos erkölcsi probléma a demokrácia elvével való szakítás."⁹² Polányi életműve azt példázza, hogy a demokrácia a szocializmus sine que non-ja, s elhagyása magát a szocializmust teszi kérdésessé. Külön zikkben elemzi azokat a történelmi körülményeket, amelyek a demokráciát, "a népszabadságnak ezt az ősi fegyverét", időlegesen háttérbe szorították.⁹³ Úgy vélte, hogy a demokráciát hosszú távon háttérbe szorítani nem lehet: "a demokrácia eszméje feltámadt és semmiféle erő mostmár fel nem tartóztatja."⁹⁴

Elutasító Polányi válasza az erőszak alkalmazása tekintetében is. Az erőszak kérdésében elfoglalt álláspont - úgy vélem - vízvázasztó a "második reformnemzetek" tag-

⁹²Lukács György: A bolsevizmus mint erkölcsi probléma. Szabadgondolat, VIII. no.10. (1918. dec.) 228-232.p.

⁹³Polányi, 1922. (87). 4.p.

⁹⁴Uo.

jai között. Az "elutasítók" véleményét szépen fogalmazta meg Lesznai Anna egy Jászihoz írt levelében: "Aki fegyvert ragad, fegyvertől esik el, és ez lenne a kisebb hiba, de a Sátán műveivel nem lehet Krisztus országát előkészíteni, ezt vallom. A terror nem szükséges rossz, de zsákutca." Polányi élesen elutasította az erőszak-kultuszokat és a hatalom koncentrálására irányuló kísérleteket: "az irigység és a haszonlesés felkeltése, a gyűlölet szítása, a legmerészebb konstrukciókkal mindenhová kivetített osztályharc élesztése és kiélésítése, olyan varázseszközök a számukra, amelyeknek a bűvös hatásától minden probléma megoldását várják... A társadalom megszámlálhatatlan életműködése közül ha kettőt-hármat látszólag a hatalmukba kerítették, úgy érzik, már uraivá lettek miriadnyi sejt sokrétű működéseinek..."⁹⁵

Polányi mindezek ellenére úgy látta, hogy az orosz forradalom elbukása egész Európában visszavetné a "dolgozó nép" minden szabadságmozgalmát és emancipációs törekvését. "Kétségbeesett utolsó kísérlet történnék a francia forradalom visszacsinálására." Egyetértett Jászival abban, hogy csak a "Lenin által tervezett nagy politikai visszavonulás a szabad és demokratikus politika irányába" mentheti meg egyedül a helyzetet.⁹⁶ A "nagy politikai visszavonulás" jeleit látta Polányi a NEP bevezetésében, a pénz-, csere- és piacviszonyokat negligáló hadikommunizmus megszüntetés

⁹⁵Polányi, 1921. (48). 987.p.

⁹⁷Jászi Oszkár: Danton vagy Napóleon? B.M.U., III. no. 16. (1921. júl. 17.)

sével pedig - véleménye szerint - új perspektívák nyílnak meg az orosz társadalom előtt, amelynek előfeltételei: piaci viszonyok helyreállítása, az éhínséget okozó rekvirálások megszüntetése és a politikai demokratizálódás.

Az eddigiek során jórészt negatívumokban fogalmaztuk meg Polányi szocializmus-felfogását, bár ezek a kritikai megjegyzések (erőszak- és dogma-ellenesség stb.) sokat elárulnak "pozitív elképzeléseiről" is. A forrásokból egyértelműen kitűnik, hogy Polányi a szocializmus sorsát a nyugati civilizációhoz kötötte: "A demokrácia évszázadokra igazolta be erejét Angliában. Ugyanakkor, amikor a francia forradalom utolsó hullámcsapása Moszkván át a Csendes-óceánhoz ér, Eurázia nyugati partjairól egy új forradalom indul Kelet felé. Bolsevizmus és fasizmus nem számítanak. A nyugat-európai kultúra lenni, élni és fejlődni akar, és ezért nem fog elpusztulni."⁹⁷ Ebben a kérdésben tehát Polányi "orthodox módon" ragaszkodott az eredeti marxi elképzeléshez, ahhoz ti., hogy a kapitalizmust csak meghalva - és nem megkerülve - lehet a szocializmus elérni.

Polányi ebben az időben főleg az ún. gildszocializmustól remélt sokat,⁹⁸ s ennek megvalósítását Angliától

⁹⁷Polányi Károly levele Jászi Oszkárhoz, 1924. febr. 4.

⁹⁸"Gildeknek nevezték tudvalevően a középkorban a germán vidékeken a céheket. Ellentétben a kelet-európai korcs céhszervezetekkel az olasz, a német, a holland, az angol stb. céhek a középkorban és az új kor elején évszázadokon át a városi kultúra valódi hordozói voltak. Anyagi bőség, magas mesterségbeli színvonal, büszke szabadság-érzés és valódi testvéri szolidaritás talajából fakadt a velencei és firenzei, a londoni és hanzai gildek csodálatos virágzása, amelynek csak az "ipari forradalom", vagyis a gép megjelenése vetett véget." Polányi, 1922.

várta: "Az országgyűlési többség akarata mindenható - ez a dogma erejével befogadott hit a modern Anglia politikai fejlődésének a kulcsa. Ezért van ott a forradalmi elméleteknek olyan kevés talajuk, de viszont ezért lett Nagy-Britanniából a gyakorlati radikalizmus iskolája."⁹⁹

A gildszocializmus lényege Polányi szerint az, hogy "a termelési eszközök társadalmosítását kívánja, de nem az államosításuk, hanem a szakszervezetek és a szövetkezetek által gyakorlandó demokratikus ellenőrzésük révén." S abban látja "világraszóló" jelentőségét, hogy mind a kollektivista-kommunista, mind a szindikalista társadalom-felfogást meghaladja azzal, hogy ezen elméletek alapvető el-
lentmondásait megszünteti (szabadság-elkobzás, ill. öncélú termelés). "A távol jövő kódébe vesző végső célkitűzéseket nem tekintve, azt mondhatjuk, hogy a kollektivista szocializmus az általános államosításra, a szindikalizmus az állam teljes kiküszöbölésére törekszik. Az előbbi a termelés vezetését az állami központi irányítás szerveire bízta, az utóbbi maguknak a termelőknek a kezébe kívánja letenni a gazdasági hatalmat. Ahogy ma az állami posta szolgálja ki a közönséget, úgy elvégezhetné az állam a termelés és elosztás minden más funkcióját is - mondják a kollektivisták. Ahogy a magánvállalkozó végzi ma el a termelési feladatokat, úgy elláthatná azokat helyette a munkásság is, ha övék volna a gyár, az iroda, a földbirtok - válaszolják a szindikalisták. A bérmunka pedig, bérmunka marad akkor

⁹⁹Polányi, 1922. (52). 9.p.

is, ha nem a magánvállalkozó, hanem az állami bürokrácia lesz a munkás gazdája, ha ugyan nem válik egyenesen rab-szolgalmunkává a mindenható államleviathannak kiszolgáltatott munkás robotja. A termelő csak akkor lesz valóban szabad, ha a maga gazdájává válik. A kollektivisták ezzel szemben jogosan hangoztatják, hogy a munkáscsoportok kapitalizmusa még nem szocializmus, sőt ellenkezőleg, hogy az a mai magánmonopóliumok helyébe olyan csoportmonopóliumokat létesítene, amelyek a gazdaság anarchiáját csak kiéleznék, a munkásság szolidaritását megbontanák, és vég-eredményben csak a magánkapitalizmus újult erővel való feltámadására vezethetnének. A termelés nem öncél, hanem annak a fogyasztást kell szolgálnia, a fogyasztót pedig csak az állam és a község képviselhetik hatékonyan. Ezért az állam kezébe kell a termelés irányítását letenni, nem pedig a termelő kezébe, aki csak a maga különérdekét, nem pedig a közérdeket tartja szem előtt."¹⁰⁰

A gildszocializmus elmélete két alappilléren nyugszik: a funkcionális társadalomszemléletét¹⁰¹ és az autonóm törekvéseken. "E funkciók azok, amelyek az embereket szövetkezésre ösztönzik: együttes termelésre, együttes fo-

¹⁰⁰Polányi, 1922. (55). 7.p.

¹⁰¹... az államhatalom mesterségesen egységesíti és ezzel megnyomorítja a társadalom természetes és egészséges egységét. A társadalom tulajdonképpen organizmus, amelynek egyes szervei összhangzóan végzik funkcióikat. Ez az új funkcionális társadalomelmélet kiindulópontja." Polányi, 1923. (129) 5.p.

gyasztásra, közös szomszédságokra, szellemi szövetségekre. Ilyen természetes alakulatok a mai társadalomban a szakszervezetek, a szövetkezetek, a községi kötelékek, a világnézeti és kulturális csoportok. Valamennyi az egyéni élet egy-egy funkcióját valósítja meg. Egy és ugyanaz az egyén tehát többféle szervezet tagja, aszerint, hogy az illető szervezet az ő életének melyik funkcióját öleli fel. Egy valóban demokratikus társadalomban tehát, amelyben semmiféle erőszak- vagy birtokprivilegium sem zavarja meg az egyének természetes szerveződését, szükségképpen harmonia uralkodik a társadalomalkotó szervezetek működése között."¹⁰²

A gildszocializmus lényege tehát, hogy a termelők érdekeit a termelők maguk (azaz a szakszervezetek), és a fogyasztók érdekeit pedig a fogyasztási szövetkezetek, a községek és az állam képviselje.¹⁰³

A termelési szervezeteket (szakszervezeteket) azonban ipari szövetségekké kell átalakítani (a szakmai alap helyett iparági alapon kell megszervezni), s az így keletkezett egy-egy ipari szövetség nem más, mint a modern gild. A magántulajdonból kiragadott termelési eszközök így nem az állam, hanem a gildekké kiépített szakszervezetek kezé-

¹⁰²Uo. 5.p.

¹⁰⁵Ez utóbbi összefügg Polányi szocializálás-felfogásával is. Véleménye szerint a szocializálásnak három formáját kívánatos megteremteni: az államit, a községit és a szövetkezetit. Erről bővebben: Polányi, 1922. (52). 9.p.

be mennek át. Az így kialakult gildek (amelyekben a kézi, irodai és szellemi munkások egyaránt helyet kapnak¹⁰⁴) átvethetik - véli Polányi - az üzemek irányítását.

A fogyasztók és szomszédságok szervezeteinek, a szövetkezeteknek és a községeknek a funkciója már kevésbé tisztázott. Az igazi probléma mégis az, hogy a különböző érdekek alapján szerveződött egységek harmóniája hogyan fog önmagától megteremtődni? Ugyancsak kérdéses az államnak és a gildeknek "összhangzatos" működésébe vetett hit.¹⁰⁵

Polányi eszmefejlődésében ez az időszak mégis igen jelentős, ui. ekkor kerül gondolkodásában előtérbe a funkcionális szemlélet, a harmonikus, "összhangzatos" társadalom és a regionalizmus kérdése.

Míg az 1919-1923-as időszak hozadékai elsősorban ideológiai és elméleti jellegűek, addig az 1924-1933 közötti periódusé gyakorlatiak. Polányi 1924-ben került a Der Oesterreichische Volkswirt szerkesztőségébe, mint a nemzetközi és a külpolitikai kérdések szakértője. "A lap jólistmert függetlensége és a munkakör kongenialissá tesz a feladatot" - írja Duczynska visszaemlékezésében.¹⁰⁶ Elméletibb jellegű cikkeiben főleg az angol politikai viszonyokról írt, de továbbra is figyelemmel kísérte az orosz

¹⁰⁴Ezen a ponton a kapcsolódás a századelő polgári radikalizmusának ideológiájához - úgy vélem - egyértelmű.

¹⁰⁵Ezeket a homályos pontokat vitapartneri kiméretlenül kihasználták: ld. a Sozialistische Rechnungslegung vitát Polányi, 1922. (49).

¹⁰⁶Duczynska, 1971. (562). 93.p.

fejleményeket. A 20-as évek végén kezdett foglalkozni az Európán kívüli világ problémáival (Kína, Japán, India). Naponta olvasta a fontosabb napilapokat (The Times, Les Temps, Frankfurter Zeitung stb.), átfogó világpolitikai ismereteit főleg ebben az időben szerezte. Közgazdaság-elméleti olvasottsága, gazdasági kérdésekben való jártassága is jórészt ebből az időből származott.

1927-ben Polányi nyílt levelet intézett A Láthatár szerkesztőségéhez, amely eszmetörténetileg igen becses dokumentum .¹⁰⁷

Úgy látja, hogy a demokrácia a nyugat-európai civilizáció létkérdése, "és még sokkal fájóbb kérdése azoknak az országoknak, amelyekben a demokrácia ma már csak emlék." A demokrácia azért mondott csődöt sok helyütt, mert a realitás problémáival nem számolt, így főhibája a felhőkbenjárás volt." A demokrácia eszméjének feláldoztuk a demokrácia valóságát... A demokrácia olyan elvont eszméje, amely osztálytagolódás, a vallás, a háború, az erőszak valóságai mellett fölényesen elment, megérdemelte, hogy a valóságok napirendre térjenek felette. A faszizmus nem elvont képlet: konkrét valóság, amelyet csak egy hozzá hasonlóan életközeli, sorrendet tartó, a tényeket értelmező, várni, de dönteni is kész demokrácia gyűlhet le."

¹⁰⁷Polányi, 1927. (217) 10.p.

A gazdaságelmélet vonzásában (1934-1964)

"Ötven éves voltam, amikor Angliában a körülmények gazdaságtörténelmi tanulmányok felé vezettek. Kenyeremet kerestem meg vele mint tanító.¹⁰⁸ Mert erre a hivatásra születtem. Nem is sejtettem akkor még, hogy egy másik hivatásom is lehetne, és hogy arra készülök elő. Vagy három esztendővel később, látszólag ismét a körülmények kényszerre alatt, egy könyvet írtam, ismét kortörténelmi értelmezést kísérelve meg, lényegében az 1909-es alapon. De ezúttal gazdaságtörténelmi perspektívát is adtam eszmefuttatásomnak" - írja Jászinak 1950-ben.¹⁰⁹ A könyvben, amely The Great Transformation címmel 1944-ben jelent meg New Yorkban, Polányi egy összehasonlító gazdaságtörténelem alapjait kívánta lefektetni. A következő évek "egyetlen megszakítás nélküli munkanap lázában" teltek el:¹¹⁰ a "gazdaság változó helye a társadalmakban" lett Polányi fő kutatási területe. Érdeklődési köre kiterjedt az ókori gazdaságtörténettől a gazdasági antropológiáig, a közgazdasági elméletektől az európai medievisztikáig. Ezekből a kutatásokból született meg másik két főműve a Trade and Market in the Early Empires (1957) című gyűjteményes kötet, és a halála után Dahomey and the Slave Trade (1966) címmel megjelent monográfia.

¹⁰⁸Ld. Életrajzi adatok (a jelen kötetben) és Duczynska, 1971. (562) 94.p.

¹⁰⁹Polányi Károly levele Jászi Oszkárhoz, 1950. okt. 27.

¹¹⁰A mű alapján 1947-ben Polányit meghívták a Columbia Egyetem gazdaságtörténelmi tanszékére.

Foglaljuk röviden össze azokat az okokat, amelyek Polányit az elmélet és a szaktudományok felé vitték. A harmincas évek elején a gazdasági világválság és ennek társadalmi következményei elméletének újragondolására készítettek. Ebben persze nem állt egyedül: a kor nagy kihívására jelentős gondolkodók keresték a választ.¹¹¹ A laissez faire válságának orvoslására Polányi kevésnek találta a felkínált gazdasági és társadalmi gyógymódokat,¹¹² a problémának világtörténeti perspektívát adott. A gazdaságtörténet lehetőséget teremtett számára, hogy újragondolja és értelmezze a válságos világhelyzetet előidéző okokat. Ekkor jelent meg Polányi gondolatvilágának egyik legfontosabb eleme - az etikai világnézet, a szocializmus és a funkcionális szemlélet mellett - a radikális piaccellenesség.

A harmincas években Polányi egyre inkább azt tapasztalja, hogy a két oldalról is fenyegető, hatalmi totalitásra törekvő rendszerek egyre inkább polarizálják a világot, s az emberiség előtt sorra bezárulnak a lehetséges kivezető utak.¹¹³ Míg a húszas években még úgy látta, hogy Anglia kiutat jelenthet a válságból, az angol viszonyok reformista átalakítása elvezethet a szocializmushoz (ld.

¹¹¹ Ebből a szempontból nem lenne érdektelen Polányi elméletét más gondolkodókkal (pl. Keynes-szel) összevetni.

¹¹²A New Deal koncepciójáról a következőket írja: "Én egy olyan New Deal híve vagyok, amely egy világos koncepcióra támaszkodnék, a mai opportunistikus, tétova, zavaros és elvtelen mindenbe-beavatkozás helyett." Polányi Károly levele Jászi Oszkárhoz, 1943. márc. 1.

¹¹³Polányi Károly levele Jászi Oszkárhoz, 1936. ápr. Vö. még: Duczynska, 1971. (562).

gildszocializmus), addig a harmincas évek közepére ez a lehetőség is a semmibe veszett: "Belső helyzete egészségtelen és fejlődésképtelen. Merev, a néplélekben rejlő reszurszokat nélkülöző, az igazi demokráciának csak egyik-másik elemét tartalmazó, de lényegében nem demokratikus alakulat".¹¹⁴, ¹¹⁵

Polányi elgondolásait 1947-ben három pontban foglalta össze:

1. A gazdasági determinizmus mindenekelőtt XIX. századi jelenség volt, amely most a világ nagyobbik részében megszűnt hatni; érvényes csak a piacrendszeren belül volt, ami múltfélben van Európában.
2. A piaci rendszer károsan eltorzította nézeteinket az emberről és a társadalomról.
3. Ezen eltorzult nézetek civilizációnk problémái megoldásának egyik legfőbb akadályát képezik.¹¹⁶

Polányi szerint a liberális kapitalizmus a földet és a munkát (amelyek csak másik elnevezései a természetnek és az embernek) áruvá változtatta. A természetet és az embert így kiszolgáltatta a kereslet-kínálat játékanak. A gazda-

¹¹⁴Polányi, 1935. (338). Polányi fasizmus kritikájának és piacellenességének összefüggésére ld. Kis J.-Márkus Gy. 1971. (563) 738.p.

¹¹⁵Duczynska Ilona kissé egyoldalúan ítélte meg a helyzetet: "A legjobbaknak megadatik, hogy életük folyamán valahol talajba eresszék egy szent gyűlöletnek a gyökereit. Ez Angliában történt meg Polányival - a későbbi korokban, az Egyesült Államokban már csak fokozódott. Gyűlölete a piaci társadalomnak szólt és e társadalom embert emberi mivoltából kivetkőztető hatásainak." Duczynska, 1971. (564) 766.p. 1933 előtt Polányinak a piac intézményéhez való viszonya nem egyértelmű (vö. hadikommunizmus kritikáját ill. funkcionális szemléletét).

¹¹⁶Polányi, 1947. (487).

ság tehát végsősoron maga alá gyúrte a társadalmat. Ennek megfelelően a tudományban is lejátszódott egy hasonló folyamat: az árutermelő gazdaság tudományának, a közgazdaságtannak, amely eredendően Európa-centrikus és az ipari társadalom tudománya, a piaci rendszeren alapuló elméletét egy sor történeti tudomány (gazdaságtörténet, gazdasági antropológia stb.) átvette, s kategória-rendszerét (vállalkozás, érdekelttség, nyereségre törekvés, áru, piac stb.) megdönthetetlen axiómaként kezelte. A gazdaságtörténelem feladata tehát - túllépve egyrészt a kronologikus gazdaságtörténetíráson, másrészt ezen az ahistorikus, "visszavetített szemléleten" - egy olyan általános elméleti keret és ennek megfelelő kategória-rendszer kidolgozása, amely a gazdaság valamennyi történeti típusának értelmezésére alkalmas.

Polányi ezt az általános vonatkoztatási keretet az ún. szubsztantív gazdaságelméletben vélte megtalálni. A gazdaság szubsztantív fogalmának megalkotásakor abból a tényből indul ki, hogy az ember megélhetése a természettől és embertársaitól függ. A gazdaság nem más mint az ember természeti és társadalmi környezetével folytatott cserefolyamata, "amennyiben ez a csere hozzájuttatja az embert anyagi szükséglet-kielégítésének eszközeihez".¹¹⁷ A szubsztantív meghatározást szembeállította a gazdaság for-

¹¹⁷Polányi, 1976. (515) 228.p. A tanulmány más szöveghe-lyén a definíció az intézményesítettség mozzanatát is magába foglalja: "Az ember és a környezet közti kölcsönhatás intézményesített folyamata, amely a szükséglet-kielégítő anyagi eszközökkel való folyamatos ellátást biztosítja." Uo. 236.p.

mális fogalmával, amely "meghatározott választási szituációra vonatkozik, mégpedig olyanra, amelyben az eszközök különböző felhasználási módjai között azért kell választani, mert ezek az eszközök nem állnak rendelkezésre elegendő mennyiségben valamennyi cél realizálásához".¹¹⁸ Míg a formális ökonómiai analízis szerint a szűkösség (scarcity) axiomatikus, addig Polányi szerint relatív fogalom, amely csak az árutermelő társadalomban lett a termelés meghatározó tényezője. Szűkösségről csak a szükségletek vonatkozásában érdemes beszélni. A kapitalizmust megelőző társadalmakban a szükségletek tradicionálisan szabályozottak, így a szűkösség ezekben a társadalmakban nem "független változó".

A gazdaság - mondja Polányi - gazdasági és gazdaságon kívüli intézményekbe ágyazódik be, s a gazdaságnak ez az intézményesítettsége ad a folyamatnak stabilitást. A gazdaság megszerveződését néhány strukturális séma biztosítja, ezeket nevezi Polányi integrációs formáknak. Polányi három integrációs formáról beszél: a reciprocitás (reciprocity), a redisztribúció (redistribution) és az árucseré (exchange) formáiról. "

¹¹⁸Uo. 228-229.p.

¹¹⁹Polányi időnként egy negyedik formáról is beszél, amelyet a háztartás (householding) vagy önellátás elvének nevez, de legtöbbször ezt az elvet csak alesetként tárgyalja. Vö. uo. 66-67.p. és 428.p.

A reciprocitás esetén a javak két vagy több szimmetrikus elhelyezkedésű csoport között mozognak, a reciprocitás elve tehát feltételez "szimmetrikusan elrendezett csoportosulásokat" (pl. család, rokonság stb.).

A redisztribúció esetén a javak egy központba áramlásának, majd e központból történik a javak újraelosztása. A redisztribúció "a csoporton belüli központosítás bizonyos mértékű meglététől függ".¹²⁰

Az árucserre a javak oda-vissza mozgását jelenti egy piacrendszeren belül. Ahhoz, hogy az árucserre integrációt hozzon létre árszabályozó piacok valamilyen rendszerére van szükség. Polányi szerint az integrációs formák nem jelentenek fejlődési szakaszokat, nem egy unilineáris folyamat láncszemei.

Polányi elméletét több oldalról bírálták (a piac szerepének értékelése, a fejlődés-elvének hiánya, fogalmi pontatlanság, filozófiai megalapozottság hiánya stb.).¹²¹

¹²⁰Polányi gazdaságelméletének kidolgozásakor nagymértékben támaszkodott a korszak antropológiai irodalmára, különösen B. Malinowski és R. Thurnwald volt nagy hatással rá. Sárkány Mihály egyik tanulmányában (Sárkány, 1977. (717) 520.p.) feltételezte, hogy Somló Bódog törzsi gazdasággal foglalkozó korai munkái hatással lehettek Polányi későbbi elgondolásaira. Egy azóta előkerült Jászihoz írt levél (1948. nov. 12.) azonban tisztázta ezt a kérdést. Polányi a levélben arról ír, hogy Somló két művét (Der Güterverkehr in der Urgesellschaft, Állami beavatkozás és individualizmus) olvasta Mauss egyik lábjegyzete nyomán. "Somló egy nemzedékkel előzte meg a primitív népek gazdaságának megértésében kortársait... Örök szegyenre, mit sem sejtve nála doktoráltam 1908-ban."

¹²¹A vita ismertetése túlfeszítené e dolgozat kereteit.

Véleményem szerint Polányi elméletében leginkább az integrációs formák dinamikája, egymás mellett élésük és egymásra gyakorolt hatásuk, a domináns és alárendelt formák öszszefüggése kidolgozatlan.¹²²

Különösen hatástalanná teszi ez a fogalmi kidolgozatlanság Polányi elméletét, ha azt a jelenre vonatkoztatjuk (szocialista tervgazdaság és piaci elemek, ill. állami beavatkozás a kapitalista gazdaságokban). Csak utalásaink vannak arra vonatkozóan, hogy Polányi milyen kiutat javasolt annak érdekében, hogy a gazdaság "ismét integrálódjon vissza a társadalomba". 1943-ban egy Jászihoz írt levélben a következőket olvashatjuk: "A teljes tervgazdaság híve nem vagyok... Az igazi alternatíva laissez-faire és regulált gazdaság között van... szerintem a földet, a pénzt és a munkát nem szabad a piacra hagyni. Ezen kívül a piac játékát meg kell tartani."¹²³ A kérdés csak az, hogy ezek után mi marad meg a piac fennhatósága alatt?¹²⁴

Polányi Károly életművét értékelve nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy a gazdasági antropológiában iskolát teremtett. Tanítványai (G. Dalton, P. Bohannon, H. Pearson A. Chapman, R. Arnold stb.) konkretizálták, sőt néhány ponton továbbfejlesztették mesterük tanítását.¹²⁵

¹²²Ld. Greskovits, 1977. (589).

¹²³Polányi Károly levele Jászi Oszkárhoz, 1943. márc. 1.

¹²⁴Ezt az ellentmondást Polányi nem tudta feloldani. Több írásában egyértelműen a teljes tervgazdaság mellett foglalt állást. Ld. pl. Polányi, 1963. (505).

¹²⁵Ld. Dalton-Köcke, 1981. (584).

(Polányi és a magyar politika) A húszas évek közepétől Polányi nem foglalkozott a magyar politika kérdéseivel. 1943-ban - miután visszatért Amerikából Angliába - ismerkedett meg személyesen Károlyi Mihállyal, s első sorban az ő hatására kapcsolódott be ismét az emigráns politikába.¹²⁶ Novemberben előadást tartott a New Democratic Hungary Club rendezvényén "Amerika 1943" címmel.¹²⁷ Az 1944 tavaszán létrejött Angliai Magyar Tanácsnak is tagja lett mint független tag.¹²⁸ Egyik levelében azt írja, hogy elképzelései "sokban érvényesültek" a Tanácsban. Melyek voltak ezek az elképzelések? Polányi úgy vélte, hogy Nagy-Britanniának "szorosan össze kell működnie" Szovjetunióval a dunai kérdésben, tehát "ne építsen ott ki ellenpozíciókat; amennyiben regionalizmusról lehet beszélni, tekintsük a Dunát orosz régiónak. Ehhez jön, hogy Magyarország és Európa érdeke legszorosabb magyar-cseh orientációt kíván. Magyar szempontból ez a csehekhez

¹²⁶Duczynska Ilona szerint ekkor ismerkedtek meg a harmincas évek magyar szellemi mozgalmaival, ekkor olvasták József Attila és a népi írók műveit. Duczynska, 1964. (503/a).

¹²⁷A Club által felajánlott választmányi tagságot azonban nem fogadta el, "mert nem helyeselhetem azt az anti-Stalinizmust, amely ott erősen kifejezésre jut, és többek között az orosz hivatalos személyek tüntető távollétében csúcso sodik ki." Polányi Károly levele Jászi Oszkárhoz, 1944. júl. 13.

¹²⁸Az Angliai Magyar Tanácsról ld. Hajdú, 1978. (768) 484-487.p.

igen hasonló külpolitikai vonalat kíván: úgy ők mint a magyarok orosz orientációt kell hogy kövessenek, de egyben a legnagyobb súlyt helyezve arra, hogy Nyugat felé az ablakot nyitva tartsák, úgy gazdasági mint kulturális szempontból. De e két célt összeegyeztetni nem az un. hatalmi egyensúlyi módszer követése útján kell, hanem ellenkezőleg, azáltal, hogy katonai és külügyi tekintetben feltétlen orosz orientációt fogadjanak el, ami azután teljesen összeegyeztethető a Nyugat felé nyitva tartandó ablakkal. Az első módszer ugyanis érdekellentétet implicál Oroszország és a Nyugat között, és így járhatatlan, mert az oroszokban ab ovo gyanút keltene; a második egyedül járható, mivelhogy a csehek és a magyarok ilyen gazdasági és kulturális függetlensége orosz érdek is."¹²⁹ Úgy látta, hogy a Szovjetunió konstruktív tényező is lehet Közép-Európában (nemzetiségi kérdés, agrárkérdés, gazdasági integráció stb.), s elősegítheti e kisállamok demokratizálódását.¹³⁰

¹²⁹Polányi Károly levele Jászi Oszkárhoz, 1944. júl. 13.

¹³⁰Jászi már 1943-ban kétségeit fejezte ki eziránt: Az igazi probléma - szerinte - az, "hogy van-e lehetőség arra nézve, hogy Magyarország még ebben az érdekszférában is nyugati jellegét és legjobbjainak humanista lelkét fenntartsa. És félek, hogy Károlynak nincs érzéke ezen probléma iránt." Jászi Oszkár levele Polányi Károlyhoz, 1943. aug. 18. 1946 júliusában pedig még peszsimistábban ítélte meg a helyzetet: "Úgy érzem, hogy ezek tipikus esetei voltak a szóproblémáknak, amelyeket a Történelem közben áthúzott és eldöntött. Hasonlóképp a történelem áthúzta azokat a reményeket, hogy a Szovjetek demokráciát akarnak Közép-Európában." Jászi Oszkár levele Polányi Károlyhoz, 1946. júl. 22.

A szoros együttműködés Károlyival 1945 januárjáig tartott. A szakítás egyik oka valószínűleg az volt, hogy Polányi Károlyi azonnali hazatérését sürgette, ettől remélve a magyar baloldalt megerősödését.¹³¹ "Ezért tanácsoltam Elnök Úrnak Church Row-i beszélgetésünkben, amelyben az utak elváltak, hogy most amíg nem késő, vonuljon vissza ha lelke mélyén úgy érzi, hogy nem lesz képes azonosítani magát az új Magyarországgal, amelynek a képe sokban valóban torz lesz. De ha nem így van, amit szívből kívánok, akkor most határozza el, hogy a magyar rezsimmellé áll. Ebből három következtetést vonjon le: 1. Nyilvános kiállást a magyar rezsimmellé (nem szükségképp a kormány) mellett. 2. Zsirálja a magyar kormány authenticitását a külföldi haladó közvélemény előtt. 3. Menjen haza, amint csak módjában áll. De ha se vissza nem vonul, se a magyar rezsimmellé tettekkel nem áll, akkor akarva-nem-akarva, ezzel a magyar baloldalt cserben hagyja élethalálharcában." Úgy látta, hogy a munkáspárti angol kormány nem állt ki az "éhező és vívódó magyar progresszív harcosok mellett. Ám miért legyenek pápábbak Károlyi Mihálynál? Nem csoda, hogy az angol munkáspárt kormánya kiszegapárti többségre dolgozott Budapesten, és ebben semmi ellenzékre sem talált a saját hazájában. Miért is talált volna, amikor az itt élő Károlyi Mihály sem tett olyan nyilatkozatot, amellyel a hazaiak segítségére sietett volna? A kiszegapárt többségre juttatása előjátéka lett a görög monarchisták nye-

¹³¹ Károlyi hazatérésének körülményeiről ld. Hajdú, 1978. (768) 489-499.p.

regbe ültetésének. Ki tudja, az egy Károlyi Mihály megfordíthatta volna talán a kelet-európai helyzet menetét! Kétségtelen, hogy egy erős, sikeres magyar baloldali rezsim óriási konszolidációt jelentett volna ezen a tájon..."¹³²

Polányinak a koalíciós időkben igen jó véleménye volt Magyarország teljesítményéről: "amit Magyarország ma produkál a lehető legnehezebb viszonyok között egy világosan látó, önfeláldozó és szívós népi demokrácia."¹³³ 1946-ban az Új Magyarország közölte Világkapitalizmus vagy regionális tervgazdaságok című cikkét, amelyben az univerzalizmus háromféle formájának bukásáról beszél, és állást foglal a regionális tervgazdaságok mellett. Véleménye szerint "a világorradalmár szocializmust elsöpörte a regionális szocializmus a maga öt éves terveinek súlyos áldozataival és nagyszerű eredményeivel és a sztálingrádi győzelemmel" a faji uralmat a második világháború zúzta szét, s a liberális kapitalizmusnak "befellegzett az aranyalap összeomlásával". Úgy látja, hogy a regionalizmus Közép- és Kelet-Európában "gyógyítólag hat három politikai betegségre: a türelmetlen nacionalizmusra, a törpe államok önhittségére és a gazdasági elzárkózásra." Másrészt - mondja - Közép-Európában nem szabad visszaállítani a szabad piacokat, mert az magával hozná az "örjögő nacionalizmusokat". A

¹³²Polányi Károly levele Károlyi Mihályhoz, 1946. ápr. 15.

¹³³Polányi Károly levele ? Andrásához, 1946. okt. 25.

tervgazdaság - úgymond - gazdaságilag is hatékonyabb a liberális kapitalizmusnál.¹³⁴

A negyvenes évek végén politikai elgondolásai és elvárásai összeomlottak. A hidegháború időszakában tudományos munkáihoz vonult vissza. Elhatárolta magát a sztálinizmustól, de távol tartotta magát a kommunistaellenes mozgalmaktól is.¹³⁵ A magyar sorskérdésekhez 1956 októbere hozta ismét közel. Állásfoglalását öccséhez írt leveléből ismerjük.¹³⁶ A kibontakozási lehetőségek megítélésében Bibó István véleményével értett egyet.¹³⁷

¹³⁴ A Szovjetunió tervgazdaságának fölényéről a következőket írja: "féltucat öt éves tervvel elérheti az amerikai ipari termelést és az amerikai élet színvonalát, sőt azt túl is szárnyalhatja." Polányi, 1945. (480) 6.p.

¹³⁵ "Az új orosz iszlámmal nem egyezkedem. Éppen olyan kevéssé bizonyos féktelen kritikusaikkal a volt fél- és egész bolsevikiek soraiból. Erős hittel a józanság megmaradt palántáit ápolgatom." Polányi Károly levele Jászi Oszkárhoz, 1950. nov. 7.

¹³⁶ "1956 re-conquered me for Hungary. More than that: It gave me a mother country (because I had never belonged to Hungary; the first language I heard spoken, though I did not yet speak it, was German, I suppose: the second was English; Hungarian reached me together with French. That's why my roots were not in the Hungarian soil which I touched only at the age of 12, in the Gymnasium.) I admire the fighters of October, I am proud of Gimes Miklós, son of my own Galileist friend. They have redeemed Hungary, a non-people, from Ady's 'szégyenkaloda', the 'stocks' of history". Polányi Károly levele Polányi Mihályhoz, 1959. okt. 21.

¹³⁷ "I take my stand with István Bibó's philosophical and political alternative. His legacy deserves to be much more widely known to a deadlocked world" Polányi Károly Bibó Istvánról. Kézirat.

Az ötvenes évek végén, elsősorban felesége Duczynska Ilona hatására, a magyar irodalommal kezdett behatóbban foglalkozni. "Időtállóbbat, maradandóbbat szeretünk volna csinálni. Ezért egy nagyigényű tervet állítottunk össze... Költőkkel ismerkedtünk meg s beszélgettünk magyar versekről, a fordítás problémáiról, a magyar irodalom kérdéseiről" - írja Duczynska egyik visszaemlékezésében/¹³⁸ Ebből a munkából született a *The Plough and the Pen* című antológia. A kötet az 1930-1956 közötti időszak magyar széppróza és költészet terméséből nyújt válogatást.¹³⁹ Ahogy a kötet bevezetésében megfogalmazták céljukat: elsősorban a népi írókat és a kommunista reformer költőket igyekeztek bemutatni.¹⁴⁰ Mindketten nagyra értékelték a népi mozgalmat, s úgy látták, hogy írói a századforduló radikális mozgalmának folytatói.

Polányi utolsó szellemi vállalkozása a *Co-Existence* című folyóirat megteremtése volt, 141 amellyel a hidegháború ellen, - megelőzve a hivatalos détente politikát - a békés

¹³⁸Duczynska, 1964. (503/a).

¹³⁹ -- A kötetben szereplő szerzők: Benjámin László, Déry Tibor, Illyés Gyula, József Attila, Juhász Ferenc, Kuczka Péter, Móricz Zsigmond, Németh László, Szabó Pál, Tamási Áron, Tamási Lajos, Veres Péter, Zelk Zoltán.

¹⁴⁰ Ignotus Pál recenziójában joggal bírálja a szelektív válogatás elvét. Másrészt abban is igaza van, hogy a szerkesztők a "populizmus" terminust túlságosan tágan értelmezik. Ignotus, 1963. (503/a).

¹⁴¹Levitt, 1964. (552).

egymás mellett élés mellett állt ki. "Ápolom a józan ész csiráit a világban..."¹⁴² - írta.

A hatvanas évek elején két ízben is hazalátogatott. Az 1960-as látogatás után még pesszimistán ítélte meg az ország jövőjét: "Az ilyen lokalizált teljesítmény azonban elszigetelt marad egy országban, amely nemzetfejlődésben félúton maradt el. A falu nyilván csak kullog egy méreteiben vágató technikai és nevelési teljesítmény mögött. Félelem, terror nincs, az "olvadást" felülről siettették. De hiába, mert ugyanakkor az 1956-ben letört nemzetfejlődés abbamaradása a nép testét bénán hagyta. Alulról nem jön éltető támogatás."¹⁴³

1963 őszén, a második hazalátogatásakor a Kortársnak adott cikkében viszont örömmel konstatálja az időközben lezajlott változásokat: "Ma 1963-ban ... a hazalátogatót egy ébredő ország biztató képe fogadja." - írja.¹⁴⁴ Ebben az írásban, amelyet utolsó hozzánk intézett üzenetének is tekinthetünk, hitet tett a szocializmus eszméje mellett: "az emberiséget mindjobban fenyegető válság éveiben tértem vissza újra a szocializmushoz, amely most már nemcsak a

¹⁴²Idézi: Duczynska, 1971. (562) 95.p.

¹⁴³Polányi Károly levele Striker Évához, 1961. jan. 6.

¹⁴⁴Polányi, 1963. (505), 1843.p.

munkásosztálynak, hanem az egész emberiségnek ügye, létkérdése. Nem kis része volt ebben a magyar hazának. A szemszög ma már véglegesen hazámé, amelynek mindent köszönhet az, akinek ifjúságát a magyar sors formálta."¹⁴⁵

*

A bibliográfiát az előző kötethez képest (Szende Pál 1879-1934) szerkezetében és kisebb formai kérdésekben megváltoztattuk. Mindenekelőtt megbontottuk a szigorú kronologikus rendet, egy tétel alá kerültek így a művek másod-, harmad- stb. és idegen nyelvű kiadásai, részletközlések, recenziók (ezeket egymástól formailag is elkülönítettük) és a viták. A bibliográfiát név- és tárgymutató egészíti ki. A bibliográfiai tételeknél Polányi Károly nevét csak akkor írtuk ki, ha az a megszokottól eltérő írásmódú (pl. Polányi) vagy az aláírást szignó helyettesíti (P. K.; p., -i. stb.) A Polányi Károly (magyar nyelvű) ill. Karl Polányi (idegen nyelvű tétel esetén) formát kötőjel (-) helyettesíti. Ezeket a változásokat Czigány Lóránt javasolta, kritikái megjegyzéseit ezúton köszönjük meg.

A magyar könyvtárakban hiányzó napilapokat és folyóiratokat (Der Deutsche Volkswirt, Europe Nouvelle, Vorwärts, Die Neue Erde, Venkov, Globe and Mail, Technology Review, Menscheitskampfer, News-Sheet of the Christian Left, stb.) - bár tudjuk, hogy tartalmaznak Polányi írásokat - nem dolgozhattuk fel, mivel nem volt lehetőségünk külföldi könyvtárakban kutatni. Az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárában őrzött hagyatékban - amelyet Vezér Erzsébet hozott haza - több különnyomat,

¹⁴⁵ Uo. 1843.p.

xerox-másolat található, ezeket - mivel bibliográfiai leírásuk hiányos - °-jellel, míg a másodforrásból származó adatokat kereszttel (+) jelöltük.

A bevezető tanulmányban hivatkozott kéziratok, levelek ugyancsak az OSZK Kézirattárában találhatóak. A Jászhoz írt levelek a New York-i Columbia University Butler Library Jászi hagyatékából származnak, megtekintésükért Vezért Erzsébetnek és Litván Györgynek tartozom köszönettel.

Végül köszönetemet fejezem ki Benda Gyulának, Hajdú Tibornak, Kenedi Jánosnak, Komoróczy Gézának, Miklós Tamásnak, Pótó Jánosnak, valamint a kötet lektorainak - Litván Györgynek, Sárkány Mihálynak és Vezér Erzsébetnek - önzetlen segítségükért. Ugyancsak köszönet illeti Zséli Jánosnét, aki a kötet gépelésének fáradságos munkáját végezte.

Gyurgyák János

ÉLETRAJZI ADATOK

1848. Március 21-én született édesapja Pollacsek Mihály, az Árva megyei Dluhán (szülei: Pollacsek Adolf és Schlesinger Zsófia). A nevek galíciai és sziléziai eredetre utalnak. A gimnáziumot Kassán végezte, majd a 70-es évek elején Zürichben (Eidgenössische Technische Hochschule) és Edinburgh-ban vasútépítő-mérnöki oklevelet szerzett. Később mint "Ingenieur und Bauunternehmer" több svájci, ausztriai, galíciai és magyarországi vasútvonalat tervezett és épített.
1862. Édesanyja, Cecile Wohl, Vilnaban született. Apja, Alex Wohl, a felvilágosult és tudós rabbi 1879-ben Bécsbe küldte, ahol egy taborstrassei ékszerésznél tanoncként dolgozott.
1881. Pollacsek Mihály és Cecile Wohl házasságot kötött. Házasságukból hat gyermek született: Laura, Adolf, Károly, Zsófia, Mihály és Pál. A család a 80-as évek végén költözött Bécsből Budapestre.
1886. Október 25-én született - a család harmadik gyermekeként - Polányi Károly.
1898. A szülők beírták a Trefort utcai "Magyar Királyi Tanárképző-Intézeti Gyakorló-Főgymnasium" harmadik osztályába. ("Mintagimnázium"). Tanárai között találjuk Beké Manót, Waldapfel Jánost, Négyesy Lászlót, Badics Ferencet, Mika Sándort valamint tanárjelöltként Gombocz Zoltánt, Szilágyi Sándort, Hevesi Sándort, Szentpétery Imrét. Ebben az időszakban gyakoroltak az iskolában - bár Polányit nem tanították - Horváth János, Braun Róbert, Fejér Lipót, Kunfi Zsigmond, Szabó Dezső és Szekfű Gyula. Polányi osztálytársa volt Popper Leó, Baumgarten Ferenc, Bánóczi László és Szilasi Vilmos. A nyarakat a semmeringi Klammban töltötték édesanyja barátnője (Anna Lvova) és férje (Sámuel Klatschko) társaságában. Az orosz forradalmár Klatschko nagy hatással volt Polányira.

1899. Csődbe jutott a Pollacsek Mihály vezette vasútépítkezési vállalkozás.
1900. Bátyja Polányi Adolf és unokatestvére Pór Ödön megalapították a Szocialista Diákok szervezetét. Polányi már gimnazista korában tagja volt a szervezetnek.
- 1901-1902. Ebben a tanévben megkapta a Strauss Ármin alapítvány 100 koronás jutalomdíját, amely "egy bármely valásfelekezethez és nemzetiséghez tartozó szegényebb sorsú, jó magaviseletű s szorgalmas tanulónak adományozható".
1902. Októberben az iskola Önképzőkörének ifjúsági elnökévé választották.
- 1902-1904. Hetedik és nyolcadik osztályos korában a pesti izraelita hitközség neki ítélte a Brüll Ármin alapítvány 320 korona ösztöndíját.
1903. Március 15-én mint önképzőköri elnök "lelkes hangú megnyitó beszédet" mondott az iskolai ünnepségen.
1904. Május 17-21. között írásbelizett magyar, német, latin, görög és mennyiségtan tárgyakból. Szóbeli vizsgát június 4-én tett a Heinrich Gusztáv elnökletével összeült bizottság előtt.
1904. Elfogadták névmagyarosítási kérelmét.
1904. Október 3-án iratkozott be a budapesti egyetem állam-, és jogtudományi karára. Az első évfolyamon római jogot, magyar és egyetemes jogtörténetet és etikát hallgatott, de Marczali Henrik Árpád-kori történeti előadásait is látogatta.
1905. Január 10-én elhunyt édesapja, Pollacsek Mihály.
1905. Június 14-én az első alapvizsgán "kitűnően képesített."

- 1905-1906. A második évben statisztikát, nemzetgazdaságtant, újkori történelmet, valamint Pikler Gyula jogbölcseleti előadásait hallgatta.
1906. A harmadik évfolyam első félévében egyházjogot, politikát és polgári jogot hallgatott.
1906. Szeptember 11-én a második alapvizsgán "egyhangúlag képesítettet".
1907. A második félévet a bécsi egyetem jogi fakultásán tölthette. Többek között Strisoner, Grünberg és Brockhausen előadásait látogatta.
1907. Részt vett a Pikler Gyula előadásai elleni obstrukció "leverésében".
1908. Júliusban jelentkezett jogtudományi szigorlatra a kolozsvári egyetem jogi karán.
1908. Megkezdte lélektani és bölcsészeti szemináriumát, amelyen Ernst Mach: Analyse der Empfindungen című művét elemezték.
1908. November 22-én megalakult a Galilei Kör. Elnök: Polányi Károly ügyvédjelölt. Főtitkár: Kende Zsigmond orvostanhallgató. Jegyző: Bihari Arnold orvostanhallgató. Főpénztárnok: Turnowsky Sándor joghallgató. Ellenőr: Bánóczy Dénes joghallgató.
- 1908-1912. A joggyakorlatot a következő ügyvédeknel végezte:
 Pollacsek Károly: 1908. júl. 3. - 1909. okt. 10.
 Hajós Zsigmond: 1909. okt. 12. - 1910. jan. 31.
 Pollacsek Károly: 1910. aug. 17. - 1910. nov. 1.
 Weisz Ödön: 1910. nov. 8. - 1911. márc. 15.
 Glücksthal Samu: 1911. márc. 28. - 1912. jan. 15.
 Pollacsek Károly: 1912. jan. 19. -
1909. Június 26-án doktorátust szerzett a kolozsvári egyetemen Somló Bódognál. (Később néhány félévet a budapesti bölcsészkaron is hallgatott.)

1910. Miután leköszönt a Galilei Kör elnökségéről a munkás-
oktatásügyi bizottság vezetését vette át.
1911. Előadást tartott a Szabadgondolkodók Magyarországi
Egyesületének előadóképző szemináriumán A modern vi-
lágnezet ismertetésének módja címmel.
1911. Előadást tartott a Harkányi Körben A társadalmi mozgalmak
címmel.
1911. Márciusban előadást tartott a Galilei Körben Új világ-
szemlélet címmel.
1911. Május 14-én a Szabadgondolkodók Magyarországi Egyesü-
letének Martinovics-ünnepén záróbeszédet mondott.
1911. Nyáron egyik előadója volt (Szende Pál, Péterfi Tibor,
Varga Jenő és Rónai Zoltán mellett) a középiskolát
végzettek részére tartott előadássorozatnak.
1911. Október 2-án előadást tartott a Galilei Körben A diák-
ság feladatai címmel.
1911. Október 15-én előadást tartott a szegedi Ferrer Körben
A szabadgondolat és a kultúra címmel. (Ugyanezt az elő-
adást megismételte a kassai Bacsányi Körben.)
1912. Ügyvédi vizsgát tett.
1912. Július 12-én előadást tartott a Galilei Kör nyári sze-
mináriumán A középiskola és a kultúra címmel.
1912. Augusztusban szemináriumot vezetett Hegel, Marx és
Pikler történetbölcseletéről.
1913. Március 15-én ő tartotta a Galilei Kör hagyományos már-
ciusi ünnepén a szónoklatot. (Az ő kérésére Ady Endre
rendszeresen verset küldött az ünnepségekre.)
1913. Májustól szerkesztette - Székely Aladár, Székely Artúr
és Kende Zsigmond társaságában - a Szabadgondolat című
folyóiratot.

1913. Május 31-én beszédet mondott a Szabadgondolkodók Magyarországi Egyesületének Martinovics-ünnepén.
1913. Szeptember 17-én előadást tartott a soproni Galilei Körben Geistesströmungen der Gegenwart címmel.
1913. Október 24-én olvastatott fel felvételi kérelme, s december 5-én fogadták be az Archimédesz szabadkőműves páholy "testvéri láncába". Az adózás alól mentesült mint "szűk kereseti viszonyok között élő, e kedvezményre érdemes testvér".
1913. Október 19-én előadást tartott a Szabadgondolkodók Selmezbányai Körében A természettudományi gondolkozás jelentősége címmel.
1913. November 2-án a pesti Vigadóban nagyhatású beszédet mondott a készülő sajtótörvény ellen.
1914. Február 13-án és 20-án előadást tartott az Archimédesz páholyban a tudomány és az erkölcs viszonyáról.
1914. Február 27-én a Comenius páholyban tartott előadást a szabadgondolkodói mozgalomról.
1914. Márciusban és áprilisban előadás-sorozatot tartott a szabadkőművesség és a szabadgondolkodó mozgalom viszonyáról.
(Március 4. - Humbold páholy; márc. 9. - Március; márc. 10. - Minerva; márc. 31. és ápr. 14. - Könyves Kálmán; ápr. 21. - Philantropia.)
1914. Májusban részt vett az Országos Polgári Radikális Párt szervezőbizottságának munkájában.
1914. Május 17-én Szegeden előadást tartott Tudomány és osztályharc címmel.

1914. Június 6-án az OPRP alakuló ülésének egyik jegyzője volt, e minőségében köszöntötte a megjelenni nem tudó Adyt. (A megválasztott titkárság: Halasi Béla, Herzog Ede, Iván Miklós, Kende Zsigmond, Polányi Károly, Rédei József és Vámos Henrik.)
1914. Iskola és tudomány címmel előadást tartott a Galilei Kör nyári szemináriumán.
1915. Egy éves önkéntes tiszti iskola után került a frontra mint "requisitiós tiszt".
1917. Az év végén hadirokkantként került vissza Budapestre.
1918. Az év végén a budapesti Néptanács jogügyi bizottságának tagjává választották.
Tagja volt - Seiden Gusztáv, Demény Pál, Róth Pál és Róth István mellett - a Diáktanácsnak is.
1918. December 1-én - mint az OPRP képviselője - beszédet mondott a Szegedi Radikális Párt nagygyűlésén.
1918. Decembertől - megszűnéséig - főszerkesztője volt az újraindult Szabadgondolatnak (szerkesztők: Rudas Zoltán és Sisa Miklós).
1919. Február 6-án az egyetem kupolatermében Ady Endre gyászünnepén Szózat a Galilei Kör ifjúságához címmel ünnepi beszédet mondott. Lukács György - az ünnepély másik előadója - Ady költészetét méltatta.
1919. Március 20-án előadást tartott az egyetemen a proletárdiktatúra időszerűtlenségéről.
1919. Egyik szervezője és előadója volt a Régi Galileisták Szabad Szervezetének.
1919. Május 26-án Jászi interveniált Ottó Bauernél Bíró Lajos, Károlyi Mihály és Polányi Károly beutazása érdekében.
1919. Június 8-án érkezett Bécsbe. Az első hetet a Rundt családnál töltötte.

1919. Június 16-án kórházba került, a műtétet Prof. Friedländer végezte június 19-én. A kórházat októberben hagyta el.
1919. Október 8-án a Wienerwald déli részén fekvő Hinterbrühlbe költözött az Eugénia Schwarzwald vezette, Helmstreitmühle-nek nevezett üdülőbe. Itt ismerkedett meg 1920 őszén Duczynska Ilonával, aki ekkor érkezett vissza Szovjet-Oroszországból.
1921. A hinterbrühli Helmstreitmühle ősszel bezárta kapuit, Polányi átköltözött Reichenaubába.
1921. Miután Jászi Oszkár átvette (június 15.) a Bécsi Magyar Újság irányítását, Polányi számára is megnyílt az út a Bécsi Magyarhoz, kezdetben Jászi titkáráként és külső munkatársként, később (1922. június 3-tól) szerkesztőségi tagként dolgozott a lapnál annak megszűnéséig (1923. december).
1923. Februárban házasságot kötött Duczynska Ilonával. Hamarosan megszületett egyetlen gyermekük: Karoline Helene.
1924. Januártól Magyar József lapjának, a Bécsi Kurírnak volt külső munkatársa. A lap áprilisban megszűnt.
1924. Polányi a Walter Fedem alapította Der Oesterreichische Volkswirt című heti gazdasági és politikai laphoz került mint a nemzetközi és külpolitikai kérdések szakértője. Első cikke 1924 júniusában jelent meg az új angol Kékkönyvről.
1927. A budapesti A Láthatár című folyóirat pályázatot írt ki az ifjúság és a szabadság problémájáról. A bíráló bizottságban - Csécsy Imre, Szász Zoltán és Zsolt Béla mellett - részt vett Polányi Károly is.
1933. Tavaszán Polányi elveszítette állását a Der Österreichische Volkswirtnél és kivándorolt Angliába. A lapnak azonban továbbra is küldte cikkeit.

1933. Június 12-én előadást tartott Londonban Ausztria és Németország címen a Royal Institute of International Affairs szervezésében.
1933. Június 16-án előadást tartott Birmingham-ban a Quaker College-ben.
1934. Február 20-án előadást tartott Londonban Harc Ausztriában címen a Royal Institute of International Affairs szervezésében.
1934. Augusztusban két előadást tartott a kontinentális politikáról a Harlach College-ban (Wales).
1934. Október 15-én előadást tartott Herefordban a fasizmusról.
1935. Januárban és februárban a Iowa állam (USA) fővárosának (Des Moines) egyetemén közép-európai problémákról tartott előadásokat.
1935. Megjelent a John Lewis-zal és Donald K. Kitchinnel közösen szerkesztett tanulmánykötet: Christianity and the Social Revolution.
1936. Október és december között amerikai előadókörutat tett (Denver, Las Vegas, New York, Chicago stb.).
1937. Bekapcsolódott a Workers' Educational Association és a londoni és oxfordi egyetemek (Extramurai Delegacy of Oxford University and London University) által közösen szervezett munkásoktatásba.
1939. Szeptemberben elhunyt édesanyja, Polányi Cecile.
- 1939-40. Ebben a tanévben előadásokat tartott és szemináriumokat vezetett a Workers' Education Association által szervezett egyetemi kurzusokon (Morley College-London, Centerbury, Bexhill).
1940. Áprilisban - Josiah Wedgwood közbenjárására - megkapta az angol állampolgárságot.

- 1940-43. Az 1940-43-as tanévekben az amerikai Bennington College-ban (Vermont) dolgozott mint "resident lecturer".
1940. Az International Institute of Education szervezésében előadás-sorozatot tartott a nemzetközi helyzetről (Elmira College, Kenyon College, Kent State University, College of Wooster, Evenston College).
1941. Két éves Rockefeller ösztöndíjat kapott a Great Transformation megírására.
1943. Nyáron - Duczynska Ilonával - visszautaztak Angliába. Ekkor ismerkedett meg személyesen Károlyi Mihállyal. Novemberben előadást tartott a "The friends of the New Democratic Hungary Club" rendezvényén Amerika 1943-ban címmel.
1944. Április végén csatlakozott a Károlyi vezette Angliai Magyar Tanácshoz mint független tag.
1944. New York-ban megjelent The Great Transformation című könyvének első kiadása.
1946. Levelezést folytatott Moór Gyula prorektorral és Eckhart Ferenc dékánnal budapesti egyetemi előadásorozat tárgyában, amely végülis "beutazási engedély megszerzésén meghiúsult".
1947. A New York-i Columbia Egyetem katedrát ajánlott fel Polányinak The Great Transformation című munkája alapján. Az egyetemen egyetemes gazdaságtörténetet adott elő.
1947. A kanadai Pickeringben telepedtek le, mivel a londoni amerikai konzul kommunista múltja miatt elutasította Duczynska Ilona vízumkérelmét.
1948. A Council for Research in the Social Sciences at Columbia University elfogadta tervzetét a gazdasági intézmények eredetének tanulmányozására.

1957. Megjelent a Conrad M. Arensberg-gel és Harry W. Pearsonnal közösen szerkesztett tanulmánykötet: Trade and Market in the Early Empires.
1960. November 21. Kilépett a Magyar írók Szövetsége Külföldön nevű szervezetből "tiltakozásul az e hóban kelt elnöki jelentésnek az otthoni írókkal szemben tanúsított sértő magatartása" miatt.
1960. Decemberben hazalátogatott.
1963. Megjelent a Duczynska Ilonával közösen szerkesztett antológia: The Plough and the Pen.
1963. Ősszel hazalátogatott. A Co-Existence számára gyűjtött előfizetőket, régi galileistákkal találkozott, írókat keresett fel (Veres Péter, Németh László) és előadásokat tartott.
1964. Április 23-án halt meg. Koporsója fölött elhangzottak József Attila sorai:
Dolgaim elől rejtegetlek,
Istenem, én nagyon szeretlek.
Ha rikkancs volna mesterséged,
Segítnék kiabálni néked.
1964. Megjelent a Co-Existence. első száma.
1966. Megjelent posztumusz könyve: Dahomey and the Slave Trade.
1977. Megjelent posztumusz munkája: The Livelihood of Man.

BIBLIOGRÁFIA

KÖNYVEK, TANULMÁNYOK, CIKKEK, RECENZÍÓK

1907

- 1 POLÁNYI Károly: A történelmi materializmus drámája.
H. Sz., VIII. no.1. (1907. jan.) 66-71.p.

1909

- 2 P.K.: A tudomány módszere. De la Méthode dans les.
Sciences. Paris, 1909. Alcan.
H. Sz., X. no.2. (1909. febr.) 201-203.p.
- 3 POLÁNYI Károly: [Elnöki beszéde a Galilei Kör 1908-1909.
évi tevékenységéről a Galilei Kör 1909. május 28-án tar-
tott záróközgyűlésén]
In: Jelentés a Galilei Kör 1908-1909. évi működéséről.
Bp., 1909. (Grünhut-Steiner), 3-7.p.
- 4 -: Mach Ernő.
Szoc. IV. no.6. (1909-10.) 238-240.p.

1910

- 5 POLÁNYI Károly: Nézeteink válsága.
H. Sz., XI. no.1-2. (1910. jan.-febr.) 125-127.p,
Szg., VIII. no.3. (1918. máj.) 13-15.p.
In: A szociológia első magyar műhelye.
A Huszadik Század köre. (Vál. és a bevezető tanulm.
írta Litván György és Szűcs László.) Bp., 1973. Gon-
dolat, 2. köt. 470-473.p.
- 6 -: "Vnarod!"
V., I. no.83. (1910. júl. 3.) 33.p.
- 7 CHESTERTON, Gilbert K.: Az orthodoxia fontosságáról.
Ford.: Polányi Károly.
Renaissance, I. no.8. (1910. aug.) 707-712.p.
- 8 POLÁNYI Károly - SZÉKELY Artúr: [Beszámolója a Galilei
Kör 1909-1910. évi működéséről.]
In: Jelentés a Galilei Kör 1909-1910. évi működéséről.
Bp., 1910. (Grünhut-Steiner), 3-13.p.

- 9 MACH, [Ernst] Ernő: Az érzékletek elemzése. [1906.] Ford. és bevezetéssel ellátta Polányi Károly.
Bp., 1910. Deutsch, VII; 48 p. /Galilei Kör kv. 2./

1911

- 10 P. K.: "Mi nem küzdünk a vallás ellen..."
Szg., I. no.3. (1911. júl.) 118-120.p.
- 11 POLÁNYI Károly: A szabadoktatásért.
Szg., I. no.4. (1911. aug.) 125-127.p.
- 12 POLÁNYI Károly: Hit és hiszékenység.
Szg., I. no.5. (1911. szept.) 159-162.p.
- 13 POLÁNYI Károly: A destruktív irányról.
Szg., I. no.6. (1911. okt.) 195-197.p.
- 14 POLÁNYI Károly - LEFKOVITS Vilmos: Jelentés a Galilei Kör 1910 júniusától 1911 júniusáig terjedő első évi munkásoktatásáról.
Bp., 1911. (Grünhut-Steiner), 10 p.

1912

- 15 POLÁNYI Károly: A magyar irodalom válsága.
Szg., II. no.2. (1912. febr.) 61-63.p.

1913

- 16 p.k.: [Aforizmák.]
Szg., III. no.1. (1913. jan.) 9.p.; 16.p.; 19.p.; 38.p.
- 17 p.k.: [Aforizmál.]
Szg., III. no.3. (1913. márc.) 99.p.
- 18 p.k.: [Aforizmák.]
Szg., III. no.4. (1913. ápr.) 124.p.

- 19 POLÁNYI Károly: Tanulság.
Szg., III. no.5. (1913. jún.) 169-172.p.
- 20 p.k.: [Aforizmák.]
Szg., III. no.7. (1913. júl.) 210., 221.p.
- 21 POLÁNYI Károly: "Az esküdtszéki reform."
Szg., III. no.7. (1913. júl.) 211-214.p.
- 22 (p. k.): Történelemtanítás a láthatáron.
Szg., III. no.7. (1913. júl.) 222-223.p.
- 23 (p. k.): Az angol példa.
Szg., III. no.7. (1913. júl.) 230-232.p.
- 24 p.k.: Kétségeim.
Szg., III. no.8. (1913. aug.) 240-241.p.
- 25 p.k.: "A Regnum Marianum cserkészei."
Szg., III. no.8. (1913. aug.) 251-252.p.
- 26 p.k.: Kétségeim.
Szg., III. no.9. (1913. szept.) 282.p.
- 27 p.k.: Kétségeim.
Szg., III. no.10. (1913. okt.) 310.p.
- 28 POLÁNYI Károly: Radikális polgári politika.
Szg., III. no.11. (1913. nov.) 347-348.p.
- 29 POLÁNYI Károly: A strohmann.
Szg., III. no.12. (1913. dec.) 392-399.p.
- 30 POLÁNYI Károly: Beszéd a meggyőződésről.
In: Három március. 1911-1912-1913.
Ady Endre három ünnepi verse, Jászi Oszkár, Rubin László és - - ünnepi beszédei. Bp., 1913. Galilei Kör, 27-32.p.
/A Galilei Kör kv. 11./

1914

- 31 (p.k.): Fényes Samu: Az egyelvű világszemlélet. Népszerű előadások. I. Bp., 1913.
Szg., IV. no. 1. (1914. ápr.) 28-29.p.
- 32 POLÁNYI Károly: A magyar hegemonia és a nemzetiség.
Szg., IV. no.3. (1914. márc.) 69-71.p.
- 33 POLÁNYI Károly: Polgári radikálisok, szocialisták és történelmi ellenzék.
Szg., IV. no.5. (1914. máj.) 144-150.p.

1918

- 34 -: A radikalizmus programja és célja. - - nak a Szegedi Radikális Párt 1918 dec. 1. tartott nagygyűlésén elmondott beszéde. Hollós József előszavával.
Szeged, 1918. Szegedi Polgári Radikális Párt, 19 p_.
-: A radikalizmus végcélja. 2. kiad. [Bp., 1918(Orsz. Polgári Radikális Párt, 14 p.
- 35 -: A mai nemzedék hivatása.
Szg., VIII. no.4. (1918.jún.) 37-46.p.
- 36 -: A világbéke Dummer August-jai.
Szg., VIII. no.6-7. (1918. aug.-szept.) 97-105.p.
- 37 -: Pártjaink és a béke.
Szg., VIII. no.8. (1918. okt.) 146-152.p.
- 37/a⁺POLÁNYI, Karl: Warnung für Pazifisten.
Der Friede, (1918. nov.) 423-?p,.
- 38 -: Radikális párt és Polgári párt.
Szg., VIII. no.9. (1918. nov.) 198-204.p.
- 39 P:: Jászi Oszkár legújabb könyve.
Szg., VIII. no.9. (1918. nov.) 216-217.p.

- 40 -: A szocializmus próbája.
Szg., VIII. no.10. (1918. dec.) 241-246.p.
RUDAS Zoltán: Hozzászólás.
Szg., IX. no.1. (1919. jan.) 21-23.p.

1919

- 41 -: Fizikai és szellemi munka. I-II.
Szg., IX. no.1. (1919. jan.) 9-12.p.
Szg., IX. no.2. (1919. jan.) 30-34.p.
In: A magyar értelmiség történetéhez.
1. köt. Dokumentumok. (Szerk.: Léderer Pál. A cikkeket
vál.: Dérer Miklós.) [Bp.] 1973. (Kossuth K.), 12-21.p.
/Szociológiai füzetek 6./
- 42 -: Katasztrófa - politika.
V., X. no.2. (1919. jan. 2.) 4.p.
- 43 -: "Internacionálé."
Szg., IX. no. 3. (1919. febr.) 69-70.p.
- 44 -: A tudomány autonómiája és az egyetem autonómiája.
Szg., IX. no.4. (1919. febr.) 87-89.p.
- 45 -: Jog és erőszak.
Szg., IX. no.5. (1919. márc) 117-119.p.
- 46 -: Polgárháború.
Szg., IX. no.6. (1919. márc.) 121-126.p.

1921

- 47 -: Az új orosz politika esélyei.
B.M.U., III. no.189. (1921. aug.12.) 6.p.
GÁBOR Andor : Polányi.
Proletár, II. no.33. (1921.) 6.p.

- 48 -: Hívó és hitetlen politika.
Napkelet [Kolozsvár], II. no.17. (1921. szept.) 984-990.p.
- 48/a-: Forradalom és ideológia. (Jegyzetek Szabó Ervin hátrahagyott művéhez.)
B.M.U., III. no.221. (1921. szept. 18.) 7.p.
In: Szabó Ervin történeti írásai. Vál., sajtó alá rend. és a bev. tanulm. írta Litván György. Bp., 1979. Gondolat, 587-590.p.

1922

- 49 -: Sozialistische Rechnungslegung.
ASS., Bd.49. Heft 2. (1922.) 377-420.p.
MISES, Ludwig: Neue Beiträge zum Problem der sozialistischen Wirtschaftsrechnung.
ASS., Bd.51. Heft 1. (1923/24.) 488-500.p.
MARSCHAK, Jakob: Wirtschaftsrechnung und Gemeinwirtschaft. Zur Mises'schen These von der Unmöglichkeit sozialistischer Wirtschaftsrechnung.
ASS., Bd.51. Heft 1. (1923/24.) 501-520.p.
WEIL, Félix: Gildensozialistische Rechnungslegung. Kritische Bemerkungen zu Karl Polányi: "Sozialistische Rechnungslegung", in diesem Archiv 49/2 S. 377 ff.
ASS., Bd.52. Heft 1. (1924/25.) 196-217.p.
POLÁNYI, Karl: Die funktionelle Theorie der Gesellschaft und das Problem der sozialistischen Rechnungslegung. Eine Erwiderung.
ASS., Bd.52. Heft 1. (1924/25.) 218-228.p.
- 50 A TŰZ Európa - Ankétja: Az európai kultúra jövője. [Polányi Károly hozzászólása.]
Tűz, II. no.13-16. (1922.) 2.p.
- 51 -: A Ghandi-rejtély.
B.M.U., IV. no.78. (1922. ápr. 2.) 8.p.

- 52 - : A szocialista Nagybritannia alkotmánya. A Webb házaspár könyve.
B.M.U., IV. no.90. (1922. ápr. 16.) 9.p.
In: Medvetánc,1981. 187-189.p.
- 53 P.K.: Egy könyvről, amelyet nem olvastam.
B.M.U., IV. no.107. (1922. máj. 9.) 7.p.
- 54 - : Az antropozófusok.
B.M.U., IV. no.135. (1922. jún. 11.) 7.p.
- 55 - : A gildszocializmus.
B.M.U., IV. no.141. (1922. jún. 18.) 7.p.
In: Medvetánc,1981. 190-192.p.
- 56 P.K.: A Tisza István Dummer Augusztjai.
B.M.U., IV. no.148. (1922. jún. 27.) 5.p.
- 57 - : A szociálforradalmárok pőrének történelmi háttere.
B.M.U., IV. no.153. (1922. júl. 2.) 5.p.
- 58 - : Válságos napok Írországban.
B.M.U., IV. no.155. (1922. júl. 5.) 5.p.
- 59 - : Börtönök ma és régen.
B.M.U., IV. no.157. (1922. júl. 7.) 7.p.
- 60 - : Der geistesgeschichtliche Hintergrund der Moskauer Prozesse.
Die Wage, (1922. júl. 22.) 393-397.p.
- 61 - : H.G. Wells, a szocialista.
B.M.U., IV. no.172. (1922. júl. 25.) 7.p.
- 62 - : Hága után.
B.M.U., IV. no.176. (1922. júl. 29.) 5.p.
In: Medvetánc, 1981. 219-222.p.
- 63 - : Az új Macchiavelli, Kipps és Tono-Bungay. H.G. Wells három regénye.
B.M.U., IV. no.178. (1922; aug. 1.) 5.p.

- 64 -: Pénzelértéktelenedés vagy inség?
B.M.U., IV. no.189. (1922. aug. 13.) 6-7.p.
- 65 -: Lehet-e Oroszországon segíteni? I.
B.M.U., IV. no.196. (1922. aug. 22.) 6-7.p.
In: Medvetánc,1981. 223-226.p.
- 66 -: Lehet-e Oroszországon segíteni? II.
B.M.U., IV. no.200. (1922. aug. 26.) 6.p.
- 66 -: Lehet-e Oroszországon segíteni? III.
B.M.U., IV. no.204. (1922. aug. 31.) 6.p.
In: Medvetánc,1981. 226-229.p.
- 68 -: Lehet-e Oroszországon segíteni? IV.
B.M.U., IV. no.206. (1922. szept. 2.) 5.p.
In: Medvetánc,1981. 229-232.p.
- 69 P.K.: Konstantinápoly előtt.
B.M.U., IV. no.210. (1922. szept. 17.) 2.p.
- 70 -: Karl Kautsky és a demokrácia.
B.M.U., IV. no.210. (1922. szept. 17.) 6-7.p.
- 71 -: "A bécsiek vándoroljanak ki Ausztráliába."
B.M.U., IV. no.212. (1922.. szept. 20.) 5-6.p.
- 72 -: Titáni publicisztika.
B.M.U., IV. no.215. (1922. szept. 23.) 6.p.
In: Medvetánc, 1981. 205-208.p.
- 73 -: A török renaissance.
B.M.U., IV. no.217. (1922. szept. 26.) 1.p.
- 74 -: Az elnéptelenedő Franciaország és a gyarapodó Németország. A francia imperializmus legmélyebb gyökere.
B.M.U., IV. no.220. (1922. szept. 29.) 6.p.
- 75 -: Új időszámítás.
B.M.U., IV. no.229. (1922. okt. 10.) 5.p.

- 76 - : Az angol válság.
B.M.U., IV. no.236. (1922. okt. 18.) 3.p.
- 77 - : Lloyd George.
B.M.U., IV. no.241. (1922. okt. 24.) 1.p.
- 78 - : Az angol választások.
B.M.U., IV. no.245. (1922. okt. 28.) 3.p.
- 79 - : "Szabadkereskedelmet!"
B.M.U., IV. no.249. (1922. nov. 2.) 1.p.
In: Medvetánc, 1981. 208-210.p.
- 80 - : A német gazdaság sorvadása.
B.M.U., IV. no.252. (1922. nov. 5.) 6-7.p.
- 81 - : Választások mindenfelé.
B.M.U., IV. no.255. (1922. nov. 9.) 2.p.
- 82 (-i): Körkérdéses népszavazás Anglia gazdasági politikájáról.
B.M.U., IV. no.260. (1922. nov. 15.) 6.p.
- 83 - : Anglia választ.
B.M.U., IV. no.261. (1922. nov. 16.) 1.p.
- 84 (-i): Berlin Bécsben - Bécs Berlinben.
B.M.U., IV. no.262. (1922. nov. 17.) 7 p.
- 85 (-i): Korona, márka, frank ...
B.M.U., IV. no.266. (1922. nov. 22.) 7.p.
- 86 - : A német szén Odysseája.
B.M.U., IV. no.269. (1922. nov. 25.) 7.p.
- 87 - : A demokrácia feltámadása.
B.M.U., IV. no.270. (1922. nov. 26.) 4.p.
In: Medvetánc, 1981. 214-216.p.
- 88 - : "Koksztot szénért!"
R.M.U., IV. no.270. (1922. nov. 26.) 9.p.

- 89 (-i): A kapitulációk megszüntetése. A törökök szabadságharca
B.M.U., IV. no.271. (1922. nov. 28.) 4.p.
- 90 (-i): Mi hajtja Franciaországot a Ruhr-medence felé?
B.M.U., IV. no.274. (1922. dec. 1.) 2.p.
- 91 -: A "Consul".
B.M.U., IV. no.278. (1922. dec. 6.) 1.p.
- 92 -i: A kőszén porhanyósítása. Forradalmi felfedezés a szénbányászás terén.
B.M.U., IV. no.279. (1922. dec. 7.) 1.p.
- 93 -: Szabotálnak ...
B.M.U., IV. no.282. (1922. dec. 10.) 1.p.
- 94 -: Polly bácsi. i
B.M.U., IV. no.286. (1922. dec. 15.) 5.p.
- 95 -: Americana.
B.M.U., IV. no.288. (1922. dec. 17.) 3.p.
- 96 -i: H.G. Wells az eretnek fáraókról.
B.M.U., IV. no.288. (1922. dec. 17.) 7.p.
- 97 -: Látni akarunk.
B.M.U., IV. no.292. (1922. dec. 22.) 1.p.
In: Medvetánc 1981. 213-214.p.
- 98 -: Ami Írországból lehetséges volt.
B.M.U., IV. no.293. (1922. dec. 23.) 4.p.
- 99 -: A hét legnagyobb. Kiket tart H.G. Wells a világtörténelem legnagyobb alakjainak?
B.M.U., IV. no.294. (1922. dec. 24.) 8.p.
- 100 -: Két kis hír.
B.M.U., IV. no.296. (1922. dec. 28.) 7.p.
In: Medvetánc, 1981. 210-216.p.
- 101 -: A reparációs tárgyalások magva.
B.M.U., IV. no.299. (1922. dec. 31.) 3.p.

- 102 -i: Az A.E.G. és Hugó Stinnes ausztriai balsikerei.
B.M.U., IV. no. 299. (1922. dec. 31.) 11.p.

1923

- 103 -i: Ébredő japánok.
B.M.U., V. no. 2. (1923. jan. 3.) 6.p.
- 104 -i: A közép-európai dzsungelből. Josef Geer kalandjai az ismeretlennel.
B.M.U., V. no.4. (1923. jan. 5.) 6.p.
- 105 P.K.: Poincare tervei. A Dariac-féle titkos jelentés.
B.M.U., V. no.7. (1923. jan.10.) 2.p.
- 106 -i: A "láthatatlan birodalom."
A Ku-Klux-Klan Európába készül.
B.M.U., V. no.11. (1923. jan. 14.) 8.p.
- 107 -: Marne-csata a Ruhr-mentén.
B.M.U., V. no.14. (1923. jan. 18.) 1.p.
- 108 -i: A két londoni kivégzés. Reakciós joggyakorlat Angliában.
B.M.U., V. no.17. (1923. jan. 21.) 8.p.
- 109 -: "Röpül a nehéz kő ..."
B.M.U., V. no.18. (1923. jan. 23.) 1.p.
- 110 -: Megjegyzések egy Madách-birálathoz.
B.M.U., V. no.18. (1923. jan. 23.) 5.p.
- 111 -i: Van-e Mosszulban petróleum?
Az aláaknázott világhelyzet. I.
B.M.U., V. no.27. (1923. febr. 2.) 5-6.p.
- 112 -i: Van-e Mosszulban petróleum?
Az aláaknázott világhelyzet. II.
B.M.U., V. no.28. (1923. febr. 3.) 3.p.
- 113 -: Álló harc a Ruhrnál.
B.M.U., V. no.29. (1923. febr. 4.) 3.p.

- 114 (-i): Mi lesz Németországgal a Ruhr-vidék kikapcsolása után? A német szénkormánybiztos nyilatkozata.
B.M.U., V. no.31. (1923. febr. 7.) 5.p.
- 115 -: A bolgár parasztlak üzenete.
B.M.U., V. no.34. (1923. febr. 10.) 1.p.
- 116 -: A három Szentírás felfedezése.
B.M.U., V. no.36. (1923. febr. 13.) 5-6.p.
- 117 -: A Ruhr-dráma harmadik felvonása.
B.M.U., V. no.39. (1923. febr. 16.) 1.p.
In: Medvetánc, 1981. 232-234.p.
- 118 -: A márka-intervenció kilátásai.
B.M.U., V. no.45. (1923. febr. 23.) 7.p.
- 119 (-i): Enyhül az osztrák gazdasági válság. A Ruhr-bonyodalom következménye.
B.M.U., V. no.46. (1923. febr. 14.) 7.p.
- 120 -: A bölcsek köve. Coudenhove nyílt levele Mussolinihez.
B.M.U., V. no.51, (1923. márc. 2.) 6.p.
In: Medvetánc, 1981. 237-238.p.
- 121 (-i): A világpolitika kulisszái mögöl.
B.M.U., V. no.52. (1923. márc. 3.) 3.p.
- 122 LATZKO Andor: Másfél halott. (Ford.: Polányi Károly)
B.M.U., V. no.53. (1923. márc. 4.) 6.p.
- 123 -: A keleti kérdőjel.
B.M.U., V. no.57. (1923. márc. 9.) 1.p.
- 124 (-i): A lipcsei vásár csődje.
B.M.U., V. no.58. (1923. márc. 10.) 6.p.
- 125 (-i): Létrejött a francia-lengyel petróleum-egyezmény.
B.M.U., V. no.60. (1923. márc. 13.) 7.p.

- 126 -: Boszorkányégetés.
B.M.U., V. no.63. (1923. márc. 16.) 5.p.
In: Medvetánc, 1981. 234-236.p.
- 127 P.K.: A Ruhr-politika végső céljai.
A Dariac-féle titkos jelentés második fele.
B.M.U., V. no.67. (1923. márc. 21.) 3.p.
- 128 -: Új Balkán az Északon.
B.M.U., V. no.72. (1923. márc. 27.) 1.p.
- 129 -: Gild és állam.
B.M.U., V. no.74. (1923. márc. 29.) 5.p.
In: Medvetánc, 1981. 192-194.p.
- 130 -: Jézus feltámadása.
B.M.U., V. no.77. (1923. ápr. 1.) 7.p.
In: Medvetánc, 1981. 199-200.p.
- 131 -: A leköszönt nagyhatalom.
B.M.U., V. no.79. (1923. ápr. 5.) 1.p.
- 132 -: A lábbadozó Anglia.
B.M.U., V. no.84. (1923. ápr. 11.) 1.p.
- 133 -: Kirándulás Utópiába. Wells legújabb műve: "Istenszabású emberek."
B.M.U., V. no.85. (1923. ápr. 12.) 6.p.
- 134 -: A drágaság gyökere. A nyersanyagfogyasztás apadása Európában.
B.M.U., V. no.88. (1923. ápr. 15.) 9.p.
- 135 -: Az ír polgárháború végnapjai.
B.M.U., V. no.90. (1923. ápr. 18.) 1.p.
- 136 -: A megvetett és a megbecsült munka.
B.M.U., V. no.101. (1923. máj. 1.) 5.p.
In: Medvetánc, 1981. 203-205.p.

- 137 -: Az entente válasza előtt.
B.M.U., V. no.104. (1923. máj. 4.) 3.p.
- 138 P.K.: Csehszlovák forgalmi tervek Középeurópában.
B.M.U., V. no.107. (1923. máj. 9.) 2.p.
- 139 P.K.: Van-e elég kenyere Európának?
B.M.U., V. no. 109. (1923. máj. 11.) 2.p.
- 140 -: Az angol ultimátum.
B.M.U., V. no.110. (1923. máj. 12.) 1.p.
- 141 P.K.: Hol a legérdekesebbek a személyi hírek?
B.M.U., V. no.111. (1923. máj. 13.) 4.p.
In: Medvetánc, 1981. 218-219.p. [Részlet]
- 142 -: Viharfelhők a Keleten.
B.M.U., V. no.115. (1923. máj. 18.) 1.p.
- 143 -: Stanley Baldwin.
B.M.U., V. no.119. (1923. máj. 24.) 1.p.
- 144 -: Az ópium-konferencia.
B.M.U., V. no.127. (1923. jún. 2.) 1.p.
- 145 -: Ki győzött Lausanne-ban.
B.M.U., V. no.131. (1923. jún. 7.) 1.p.
- 146 P.K.: Az angolok maguk törték át az éhségblokádot.
B.M.U., V. no.133. (1923. jún. 9.) 3.p.
- 147 -: A berlini fajvédők.
B.M.U., V. no.143. (1923. jún. 21.) 1.p.
In: Medvetánc, 1981. 239-240.p.
- 148 P.K.: A Ruhr után - Felsőszilézia?
B.M.U., V. no.145. (1923. jún. 23.) 2.p.
- 149 -i: Republikánus magyar olvasókönyv 1840-ből.
B.M.U., V. no.145. (1923. jún. 23.) 2.p.

- 150 -: Angol-orsz fegyverszünet.
B.M.U., V. no.151. (1923. jún. 30.) 2.p.
- 151 -: Der Unentrinnbare.(Dvizstay Viktor regénye.)
B.M.U., V. no.152. (1923. júl. 1.") 7.p.
- 152 -: A félelem ellen.
B.M.U., V. no.157. (1923. júl. 7.) 1.p.
In: Medvetánc,1981. 216-218.p.
- 153 -: Tanger miatt.
B.M.U., V. no.161. (1923. júl. 12.) 3.p.
- 154 -: A török köztársaság sikere.
B.M.U., V. no.163. (1923. júl. 14.) 1.p.
- 155 -: Hugó Stinnes hadjárata.
B.M.U., V, no.170. (1923. júl. 22.) 3.p.
- 156 (-i): Az elefántcsonttoronyból.
B.M.U., V. no.222. (1923. szept. 22.) 1.p.
In: Medvetánc, 1981. 196-198.p.
- 157 P.K.: Miért ingadozik a svájci frank?
B.M.U., V. no.223. (1923. szept. 23.) 9.p.
- 158 P.K.: Mi lesz a Ruhr-vidéken felhalmozott vaskészle-
tekkel? Aggodalmak az európai nehéziparban.
B.M.U., V. no.227. (1923. szept. 28.) 5.p.
- 159 -: Fehérek, feketék, barnák.
B.M.U., V. no.231. (1923. okt. 3.) 1.p.
- 160 (p): A gazdasági reakció előretörése.
B.M.U., V. no.235. (1923. okt. 7.) 4.p.
- 161 (p): Német káosz - angol gondok.
B.M.U., V. no.241. (1923. okt. 14.) 7.p.
- 162 -: Háború és béke kérdése-Genfben.
B.M.U., V. no.242. (1923. okt. 16.) 1-2.p.

- 163 -: "A koreaiak okozták a földrengést".
B.M.U., V. no.244. (1923. okt. 18.) 5.p.
- 164 -i: H.G. Wells a civilizáció megmentéséről.
B.M.U., V. no.247. (1923. okt. 21.) 6.p.
- 165 -: Kútbaesett a Chester-üzlet. Francia-török intrika
Amerika ellen.
B.M.U., V. no.248. (1923. okt. 23.) 6.p.
- 166 -: Mit akar Stinnes?
B.M.U., V. no.249. (1923. okt. 24.) 1.p.
- 167 P.K.: A román kormány gazdasági tervei.
B.M.U., V. no.251. (1923. okt. 26.) 6.p.
- 168 -: Llano. Egy amerikai szocialista telep története.
B.M.U., V. no.253. (1923. okt. 28.) 6.p.
In: Medvetánc, 1981. 200-202.p.
- 169 P.K.: A fontsterling zuhanása.
B.M.U., V. no.255. (1923. okt. 31.) 6.p.
- 170 -: Tutankhamen gyarmatai.
B.M.U., V. no.257. (1923.nov. 2.) 5.p.
- 171 -: Baldwin illúziói.
B.M.U., V. no.258. (1923. nőv.3.) 3.p.
- 172 -: Anglia választásra készül.
B.M.U., V. no.265. (1923. nov. 11.) 4.p.
- 173 -: Az angol választások.
B.M.U., V. no.268. (1923. nov. 16.) 1.p.
- 174 P.K.: Az angol munkáspárt.
B.M.U., V. no.275. (1923. nov. 24.) 5.p.
In: Medvetánc, 1981. 194-196.p.
- 175 P.K.: Afrika varázslói között.
B.M.U., V. no.276. (1923. nov. 25.) 4.p.

- 176 P.K.: A hangerősítő készülék. A szegény ember ismét szóhoz jut.
B.M.U., V. no.278. (1923. nov. 28.) 5.p.
- 177 -: Az angol választások esélyei.
B.M.U., V. no.279. (1923. nov. 29.) 1.p.
- 178 P.K.: A német iparbárók kivándorlása.
Világtrösztök felé.
B.M.U., V. no.280. (1923. nov. 30.) 5.p.
179. P.K.: Mi történik Indiában?
B.M.U., V. no.281. (1923. dec. 1.) 5.p.
- 180 P.K.: Ahol mindenki titkos nyelvet beszél.
B.M.U., V. no.283. (1923. dec. 4.) 5.p.
- 181 P.K.: Hogyan csempészték ki a külföldre a német tőkét?
Leó Wulfsohn svájci közgazdász leleplezései.
B.M.U., V. no.285. (1923. dec. 6.) 5.p.
- 182 -: Az angol kormány bukása.
B.M.U., V. no.287. (1923. dec. 8.) 1.p.
- 183 P.K.: Mi lesz Angliában?
B.M.U., V. no.289. (1923. dec. 12.) 3.p.
- 184 -: Az elnémult Ausztria.
B.M.U., V. no.290. (1923. dec. 13.) 1.p.
- 185 P.K.: Angol - francia versengés a román petróleumiparért.
B.M.U., V. no.291. (1923. dec. 14.) 3.p.

1924

- 186 K.P.: Das neue englische Blaubuch.
Oe. V., XVI. no. 42. (1924.) 1283-1284.p.
- 187 -: England und die Wahlen.
Oe. V., XVII. no.6. (1924.) 153-154.p.

- 188 -: A rovottmúltúak hete.
Bécsi Kurír, I. no.2. (1924. jan. 24.) 1.p.
- 189 -: Ágyrajárók és lordok kabinetje.
Bécsi Kurír, I. no.3. (1924. jan. 31.) 1.p.
- 190 -: A mi perünk Woodrow Wilsonnal.
Bécsi Kurír, I. no.4. (1924. febr. 7.) 2.p.
- 191 -: Gandhi.
Bécsi Kurír, I. no.4. (1924. febr. 21.) 4.p.
- 192 -: Ramsay MacDonald felülkerekedik.
Bécsi Kurír, I. no.8. (1924. márc. 6.) 1-2.p.
- 193 -: A "Halhatatlanok." Képek a gandhista Indiából.
Bécsi Kurír, I. no.10. (1924. márc. 20.) 4.p.

1925

- 194 -: Zur Krise der englischen Arbeiterbewegung.
Oe. V., XVII. no.30. (1925.) 819-820.p.
- 195 -: Churchills Budgetpolitik.
Oe. V., XVII. no.32. (1925.) 879-881.p.
- 196 -: Von der Parteienwahl zur reinen Vertreterwahl. Eine Kritik und eine Anregung.
Oe. V., XVII. no.43. (1925.) 987-989.p.
- 197 K.P.: Die deutsche Antwort.
Oe. V., XVII. no.43. (1925.) 1185-1186.p.
- 198 -: Das Bergbauproblem in England.
Oe. V., XVII. no.45. (1925.) 1243-1246.p.
- 199 -: Die neue Internationale.
Oe. V., XVII. no.50. (1925.) 1379-1381.p.
- 200 -: Der Friede von Locarno.
Oe. V., XVIII. no.4. (1925.) 97-98.p.

- 201 -: Neue Erwägungen zu unserer Theorie und Praxis.
Der Kampf, XVIII. no.1. (1925. jan.) 18-24.p.

1926

- 202 P-i.: Egy kapitalista világnézete.
/Benn, Ernest 3.P.: Bekenntnisse eines Kapitalisten.
1926./
Századunk, I. no.5. (1926.) 398.p.
- 203 P-i.: A gazdasági élet irama. / Lüddecke, Theodor: Das
amerikanische Wirtschaftstempo als Bedrohung Europas.
Leipzig./
Századunk, I. no.5. (1926.) 402.p.
- 204 P-i.: Erdélyi magyar kultúra. /György, Ludwig: Das
geistige Leben der siebenbürgischen Ungarn seit 1919./
Századunk, I. no.5. (1926.) 407.p.
- 205 P.K.: The Economic Journal, vol. XXXVI. No.143. 1926.
Századunk, I. no.5. (1926.) 412-413.p.
- 206 P.K.: Sozialistische Monatshefte, 32. Jg. 63. Bd. 1926.
Századunk, I. no.5. (1926.) 415-416.p.
- 207 P-i.: A technika és a kereszténység. /Schwerber: Moderne
Technik und christliche Weltanschauung. Bielefeld, 1926./
Századunk, I. no.6. (1926.) 480.p.
- 208 P-i.: Kulturszocializmus. /De Man, Hendrik: Der Sozia-
lizmus als Kulturbewegung. Berlin, 1926./
Századunk, I. no.6. (1926.) 486.p.
- 209 P-i.: Pápai szociálpolitika. /Rosenauer, Wilhelm: Die
Sozialpolitik der Päpste. Grundsätze und Richtlinien
nach den Kundgebungen der letzten Päpste seit Pius IX.
Paderborn, 1926./
Századunk, I. no.6. (1926.) 489.p.
- 210 -: Die Wirkungen der englischen Kohlensubventionen.
Oe. V., XVIII. no.20. (1926.) 535-538.p.

- 211 K.P.: Der Rückfall.
Oe. V., XVIII. no.25. (1926.) 669-670.p.
- 212 -: Der Bericht der Kohlen-Kommission.
Oe. V., XVIII. no.26. (1926.) 701-703.p.
- 213 -: Der englische Generalstreik.
Oe. V., XVIII. no.32. (1926.) 881-883.p.
- 214 -: Probleme des englischen Generalstreiks.
Oe. V., XVIII. no.35. (1926.) 971-974.p.
- 215 K.P.: Der törichte Hausherr.
Oe. V., XVIII. no.48. (1926.) 1327.p.
- 216 -: Ein Vorschlag zur Wahlreform.
Oe. V., XIX. no.12-13. (1926.) 323-326.p.

1927

- 217 POLÁNYI Károly: A magyar demokrácia célkitűzéseiről.
/Levél a szerkesztőhöz./
A Láthatár, I. no.2. (1927.) 10.p.
- 218 POLÁNYI Károly: A magyar demokrácia célkitűzéseiről.
/Levél a szerkesztőhöz./
E., X. no.20. (1927. máj. 14.) 2.p.
- 219 -: Nochmals "Ein Vorschlag zur Wahlreform".
Oe. V., XIX. no.16. (1927.) 421-423.p.
- 220 -: "Alphabetische Liste."
Oe. V., XIX. no.20. (1927.) 522-523.p.
- 221 K.P.: Die neue Weltlage.
Oe. V., XIX. no. 38. (1927.) 1017-1019.p.
- 222 K.P.: Ottó Conrad: Absatzmangel und Arbeitslosigkeit
als Dauerzustand. [Ism.]
Die Bilanzen. XIX. no.30. (1927.) 245.p.

1928

- 223 p.k.: Matematikai statisztika. Jordán Károly: Matematikai statisztika. Bp. 1927./ Századunk, III. no.2. (1928.) 133-134.p.
- 224 /P.K./: Munkánélküliség a szellemi pályák körében. /Illyefalvi I. Lajos szerk.: Budapest székesfőváros statisztikai és közigazgatási évkönyve. 1928./ Századunk, III. no.9. (1928.) 578-581.p.
- 225 /pk/: Az új Középeurópa. /Albert Halász: Das neue Mitteleuropa in wirtschaftlichen Karten. Berlin, 1928./ Századunk, III. no.9. (1928.) 587-588.p.
- 226 -: Liberale Wirtschaftsreformen in England. Oe. V., XX. no.20. (1928.) 544-545.p.
- 227 -: Liberale Sozialreformer in England. Oe. V., XX. no.22. (1928.) 597-600.p.
- 228 -: Italien und Europa. Oe. V., XX. no.24. (1928.) 649-650.p.
- 229 -: Schmalenbach und Liberalismus. Oe. V., XX. no.40. (1928.) 1116-1117.p.
- 230 K.P.: Kellogg-pakt. Oe. V., XX. no.49. (1928.) 1357-1358.p.
- 231 K.P.: Völkerbund und Presse. Genf, 1928. [Ism.] Oe. V., XX. no.50. (1928.) 1393-1394.p.

1929

- 232 -: A Galilei kör mérlege. Korunk, IV. no.6. (1929. jún.) 416-421.p.
In: Századok, CV. no.1. (1971.) 98-100.p.
- 233 K.P.: Annuaire de la Société des Nations 1928. Hrsg. von Georg v. Ottlik. [Ism.] Oe. V., XXI. no.20. (1929.) 521.p.

- 234 K.P.: Political Handbook of the World 1929. Yale, University Press. [Ism.]
Oe. V., XXI. no.25. (1929.) 658-659.p.
- 235 K.P.: Georg Hahn: Die Konkurrenz.
München-Lpzg, 1929. [Ism.]
Oe. V., XXI. no.33. (1929.) 884.p.
- 236 -: Labours Sieg.
Oe. V., XXI. no.36. (1929.) 960-962.p.
- 237 K.P.: Sir George Paish: World Economic Suicide.
London, 1929. [Ism.]
Oe. V., XXI. no.39. (1929.) 1057.p.
- 238 -: Englisch-amerikanische Flottenparität.
Oe. V., XXI. no.44. (1929.) 1181-1182.p.
- 239 -: MacDonald in Washington.
Oe. V., XXI. no.52. (1929.) 1382-1385.p.

1930

- 240 -: Zur wirtschaftlichen Neuordnung Europas.
Der Deutsche Volkswirt, V. no. 13-14. (1930. dec. 25.)
417-420.p.
- 241 -: World Political Uneasiness.
International Digest, (1930. okt.) 60-62.p.
- 242 -: Pax anglo-americana.
Oe. V., XXII. no.15. (1930.) 397-400.p.
- 243 K.P.: Annuaire de la Société des Nations. 1929. [Ism.]
Oe. V., XXII. no.20. (1930.) 549.p
- 244 P.: Political Handbook of the World.
New York, 1930. [Ism.]
Oe. V., XXII. no.33. (1930.) 916.p.

- 245 K.P.: Rudolf Kircher: Wie's die Engländer machen.
Frankfurt, 1929. [Ism.]
Oe. V., XXII. no.46. (1930.) 1267.p.
- 246 -: Weltpolitisches Unbehagen.
Oe. V., XXII. no.49. (1930.) 1329-1330.p.
- 247 -: Zur wirtschaftlichen Neuordnung Europas.
Oe. V., XXIII. no.12-13. (1930.) 314-317.p.

1931

- 248 -: Bewegung in Europa.
Oe. V., XXIII. no.25. (1931.) 645-647.p.
- 249 K.P.: Demokratie und Wahrung in England.
Oe. V., XXIII. no.51. (1931.) 1335-1338.p.
- 250 -: Laval's sonderbare Reise.
Oe. V., XXIV. no.5. (1931.) 113-115.p.
- 251 -: MacDonald und die Wirtschaftspolitik.
Oe. V., XXIV. no.8. (1931.) 189-190.p.
- 252 -: Neue Schutzzollwelle.
Oe. V., XXIV. no.9. (1931.) 213-215.p.
- 253 -: England auf der Waage.
Oe. V., XXIV. no.13-14. (1931.) 322-325.p.
- 254 + -: Economic Reconstruction of Europe.
International Digest, (1931. febr.) 36-38.p.
- 255 + -: Austria and Free Trade.
Nation, 133. (1931. júl.) 361-363.p.
- 256 -: Laval's Strange Visit.
International Digest, (1931. dec.) 57-59.p.

1932

- 257 -: Einer Reparationslösung entgegen.
Oe. V., XXIV. no.18. (1932.) 430-433.p.

- 258 -: Gleichberechtigung und Völkerbund.
Oe. V., XXIV. no.39. (1932.) 944-945.p.
- 259 -: Kritik an Lausanne.
Oe. V., XXIV. no.42. (1932.) 1013-1015.p.
- 260 -: Gleichberechtigung und die deutsche Linke.
Oe. V., XXV. no.4. (1932.) 85-87.p.
- 261 -: Ein gefährlicher Aufbauplan.
Oe. V., XXV. no.6. (1932.) 133-136.p.
- 262 -: Replik.
Oe. V., XXV. no.8. (1932.) 185-186.p.
Válasz Ottó Deutsch - Alexander Vértes: Aufbau,
nicht Abbau! című cikkére, uo. 183-184.p.
- 263 -: Die Verschobene Weltwirtschaftskonferenz.
Oe. V., XXV. no.10. (1932.) 229-230.p,
- 264 -: Wirtschaft und Demokratie.
Oe. V., XXV. no.13-14. (1932.) 301-303.p.

1933

- 265 -: Der Mechanismus der Weltwirtschaftskrise.
In: Sonderbeilage des Oesterreichischen Volkswirt.
Wien, 1933. 2-9.p.
- 266 -: Zweiter Fünfjahrplan abgebremst.
Oe. V., XXV. no.19. (1933.) 440-443.p.
- 267 K.P.: Gegenrevolution.
Oe. V., XXV. no.20. (1933.) 457-459.p.
- 268 K.P.: Kann Amerika den Weltfrieden retten?
Oe. V., XXV. no.28. (1933.) 656-659.p.
- 269 -: Weltinflationismus.
Oe. V., XXV. no.29. (1933.) 677-679.p.
- 270 -: Von Lausanne bis Washington.
Oe. V., XXV. no.32. (1933.) 749-751.p.

- 271 -: Das Ausmass der Wirtschaftskrise.
Oe. V., XXV. no.34. (1933.) 801-803.p.
- 272 K.P.: Abrüstung und Revision.
Oe. V., XXV. no.35. (1933.) 829-830.p.
- 273 -: Viererpakt statt Abrüstung.
Oe. V., XXV. no.36. (1933.) 853-856.p.
- 274 K.P.; Staatsgründung.
Oe. V., XXV. no.39. (1933.) 933-934.p.
- 275 K.P.: Brain-Trust siegt.
Oe. V., XXV. no.40. (1933.) 957-959.p.
- 276 .-: Roosevelt zerschlagt die Konferenz.
Oe. V., XXV. no.41. (1933.) 981-982.p.
- 277 -: Hitler und die Wirtschaft.
Oe. V., XXV. no.44. (1933.) 1057-1058.p.
- 278 K.P.: Der 14. Oktober.
Oe. V., XXVI. no.4. (1933.) 89-91.p.
- 279 -: Eine Welt im Wanken.
Oe. V., XXVI. no.13-14. (1933.) 307-309.p.
- 280 -: Austria and Germany.
Int. Affairs, XII. no.5. (1933. szept.) 575-589.p.

1934

- 281 K.P.: Sir Walter Elliot zur Selbstversorgung.
Oe. V., XXVI. no.21. (1934.) 454-455.p.
- 282 -: Agrarische Zwangswirtschaft in England.
Oe. V., XXVI. no.23. (1934.) 499-501.p.
- 283 K.P.: Wirtschaftsprogramm der Samuel-Liberalen.
Oe. V., XXVI. no.26. (1934.) 560.p.

- 284 K.P.: Ende der Slums.
Oe. V., XXVI. no.26. (1934.) 560-561.p.
- 285 K.P.: Frankreichs Antwort an England.
Oe. V., XXVI. no.27. (1934.) 579-580.p.
- 286 -: England und die Abrüstung.
Oe. V., XXVI. no.28. (1934.) 603-605.p.
- 287 K.P.: Frankreich sagt nein.
Oe. V., XXVI. no.31. (1934.) 661.p.
- 288 K.P.: Englisches Stahlstatut.
Oe. V., XXVI. no.31. (1934.) 665.p.
- 289 -: England für Budgetwahrheit.
Oe. V., XXVI. no.31. (1934.) 669-672.p.
- 290 K.P.: Technologische Arbeitslosigkeit.
Oe. V., XXVI. no.33. (1934.) 709-710.p.
- 291 K.P.: Elliot oder Empire?
Oe. V., XXVI. no.34. (1934.) 732-733.p.
- 292 K.P.: Probleme der Demokratie in England.
Oe. V., XXVI. no.35. (1934.) 751.p.
- 293 K.P.: Lohntarif-Bill für Lancashire.
Oe. V., XXVI. no.35. (1934.) 751-752.p.
- 294 -: Lancashire im Fegefeuer.
Oe. V., XXVI. no.36. (1934.) 781-782.p.
- 295 -: Lancashire als Menschheitsfrage.
Oe. V., XXVI. no.39. (1934.) 841-844.p.
- 296 -: Lancashire als Menschheitsproblem.
Oe. V., XXVI. no.40. (1934.) 862-864.p.
- 297 K.P.: England überlegt.
Oe. V., XXVI. no.47. (1934.) 1000-1001.p.

- 298 K.P.: Englische Aussenpolitik.
Oe. V., XXVI. no.47. (1934.) 1001.p.
- 299 K.P.: Englands Aussenhandelsdefizit.
Oe. V., XXVI. no.52. (1934.) 1099.p.
- 300 K.P.: Weizenwirtschaft des Inselreiches.
Oe. V., XXVI. no.52. (1934.) 1099-1100.p.
- 301 K.P.: Gewerkschaftstagung in Weymouth.
Oe. V., XXVI. no.52. (1934.) 1100-1101.p.
- 302 K.P.: England bremst Russland ab.
Oe. V., XXVI. no,53. (1934.) 1120-1121.p.
- 303 K.P.: Simons Rolle.
Oe. V., XXVI. no.53. (1934.) 1121.p.
- 304 K.P.: Wo hält Sowjetrussland?
Oe. V., XXVI. no.53. (1934.) 1124-1127.p.
- 305 K.P.: Nach Genf.
Oe. V., XXVII. no.1. (1934.) 5.p.
- 306 K.P.: Labour in Southport.
Oe. V., XXVII. no.2. (1934.) 26-27.p
- 307 K.P.: Tory-Planwirtschaftler.
Oe. V., XXVII. no.3. (1934.) 47-48.p.
- 308 K.P.: Kein soziales Dumping in Japan.
Oe. V., XXVII. no.3. (1934.) 49-50.p.
- 309 K.P.: Die Liberalen für Empire-handel.
Oe. V., XXVII. no.6. (1934.) 109.p.
- 310 K.P.: Ist der englische Preisstand überhöht?
Oe. V., XXVII. no.9. (1934.) 167-168.p.
- 311 K.P.: Die Ansicht in England.
Oe. V., XXVII. no.9. (1934.) 169.p.

- 312 K.P. Verbot der Wohnungsüberfüllung in England.
Oe. V., XXVII. no.10. (1934.) 193-194.p.
- 313 K.P.: Englische Notstandsgebiete.
Oe. V., XXVII. no.10. (1934.) 194.p.
- 314 °-: Spann's Fascist Utopia.
New Britain, (1934. jún. 6.) 74-75.p.
- 315 °-: Fascism and Marxian Terminology.
New Britain, (1934. jún. 20.) 128-129.p.
- 316 °-: Marxism Re-Stated.
New Britain, (1934. jún. 27.) 159.p.
- 317 °-: Marxism Re-Stated. II.
New Britain, (1934. júl. 4.) 187-188.p.
- 318 °-: Rudolf Steiner's Economics.
New Britain, (1934. aug. 1.) 311-312.p.

1935

- 319 -: Reflections on a Visit to Southern Colleges.
In: Extramurai Lectures (Report no.1.) New York,
[1935,], Institute of International Education, 5-17.p.
- 320 -: England in Europa.
Oe. V., XXVII. no.35. (1935.) 686-687.p.
- 321 K.P.: Veto gegen Bonus-Bill.
Oe. V., XXVII. no.34. (1935.) 662.p.
- 322 K.P.: Weshalb ist England für Abessinien?
Oe. V., XXVII. no.38. (1935.) 736-737.p.
- 323 -: Roosevelt im Verfassungskampf.
Oe. V., XXVII. no.38. (1935.) 743-745.p.
- 324 K.P.: Englands neuer Kurs.
Oe. V., XXVII. no.39. (1935.) 756.p.

- 325 -: Amerika im Schmelztiegel.
Oe. V., XXVII. no.39. (1935.) 763-765.p.
- 326 K.P.: Englands neuer Kurs.
Oe. V., XXVII. no.40. (1935.) 775-776.p.
- 327 K.P.: Flottenbau und Weltpolitik.
Oe. V., XXVII. no.41. (1935.) 796-797.p.
- 328 -: England, die Völkerbundmacht.
Oe. V., XXVII. no.47. (1935.) 923-925.p.
- 329 -: Abessinischer Konflikt.
Oe. V., XXVII. no.48. (1935.) 943-945.p.
- 330 -: Der Suez-Kanal.
Oe. V., XXVIII. no.1. (1935.) 11-14.p.
- 331 K.P.: Aussen - und Innenpolitik in Frankreich.
Oe. V., XXVIII. no.4. (1935.) 69-70.p.
- 332 -: England und der abessinische Krieg.
Oe. V., XXVIII. no.4. (1935.) 71-72.p.
- 333 K.P.: Englische Unterhausdebatte.
Oe. V., XXVIII. no.5. (1935.) 84.p.
- 334 K.P.: Assab statt Zeila.
Oe. V., XXVIII. no.5. (1935.) 84-85.p.
- 335 -: Englands Wahlen.
Oe. V., XXVIII. no.8. (1935.) 151-152.p.
- 336 -: Markstein 1935.
Oe. V., XXVIII. no.12-13. (1935.) 232-234.p.

- 337 LEWIS, John - POLANYI, Karl - KITCHIN, Donald K. (eds.):
Christianity and the Social Revolution.
London, 1935. Gollancz, XXV+526.p.
2. kiad. New York, 1936. Scribner.
Times Literary Supplement, XXXV. no. 1776. (1936.
febr. 15.) 126.p.
Századunk, IX. no.4-5. (1936.) 217-220.p. (Németh
Andor)
- 338 -: The Essence of Fascism.
In: Christianity and the Social Revolution. Ed. by John
Lewis, Karl Polanyi, Donald K. Kitchin.
London, 1935. Gollancz, 359-394.p.

1936

- 339 °-: T.V.A. Ein amerikanisches Wirtschaftsexperiment.
Wien, 1936. Sonderabdruck, 23 p.
- 340 K.P.: Roosevelt im Kampf.
Oe. V., XXVIII. no.14. (1936.) 261-262.p.
- 341 K.P.: Verfassungsstreit.
Oe. V., XXVIII. no.15. (1936.) 282.p.
- 342 K.P.: Thronwechsel in England.
Oe. V., XXVIII. no.17. (1936.) 315.p.
- 343 K.P.: Eden als Aussenminister.
Oe. V., XXVIII. no.17. (1936.) 315-316.p.
- 344 K.P.: England greift ein.
Oe. V., XXVIII. no.20. (1936.) 375-376.p.
- 345 -: T.V.A. Ein amerikanisches Wirtschaftsexperiment. I.
Oe. V., XXVIII. no.21. (1936.) 408-411.p.
- 346 -: T.V.A. Ein amerikanisches Wirtschaftsexperiment. II.
Oe. V., XXVIII. no.22. (1936.) 427-430.p.

- 347 -: T.V.A. Ein amerikanisches Wirtschaftsexperiment. III.
Oe. V., XXVIII. no.23. (1936.) 448-450.p.
- 348 K.P.: Deutschland und Italien.
Oe. V., XXVIII. no.25. (1936.) 475-476.p.
- 349 K.P.: Weltkonferenzplan.
Oe. V., XXVIII. no.26. (1936.) 495.p.
- 350 K.P.: Billigere Kriegsschiffe.
Oe. V., XXVIII. no.26. (1936.) 502.p.
- 351 K.P.: Edens Linie.
Oe. V., XXVIII. no.27. (1936.) 515-516.p.
- 352 K.P.: Italien und England.
Oe. V., XXVIII. no.27. (1936.) 516.p.
- 353 K.P.: Baldwin in Bedrängnis.
Oe. V., XXVIII. no.28. (1936.) 536-537.p.
- 354 K.P.: Antwort aus Paris.
Oe. V., XXVIII. no.28. (1936.) 536.p.
- 355 K.P.: An Tsana-See.
Oe. V., XXVIII. no.29. (1936.) 659-660.p.
- 356 K.P.: Genf am Scheideweg.
Oe. V., XXVIII. no.30. (1936.) 576.p.
- 357 K.P.: Englische Nöte.
Oe. V., XXVIII. no.31. (1936.) 590.p.
- 358 -: Englands aussenpolitische Krise.
Oe. V., XXVIII. no.32. (1936.) 623-624.p.
- 359 K.P.: Deutsch-englische Verhandlungen.
Oe. V., XXVIII. no.33. (1936.) 637.p.
- 360 K.P.: Londoner Regierungssorgen.
Oe. V., XXVIII. no.33. (1936.) 641.p.

- 361 -: Englands Abwehr.
Oe. V., XXVIII. no.34. (1936.) 663-664.p.
- 362 K.P.: Baldwins Nachfolge.
Oe. V., XXVIII. no.35. (1936.) 675-676.p.
- 363 K.P.: Fall Thomas.
Oe. V., XXVIII. no.35. (1936.) 681.p.
- 364 K.P.: England und Italien.
Oe. V., XXVIII. no.36. (1936.) 699.p.
- 365 K.P.: Russisches Verfassungswandel.
Oe. V., XXVIII. no.38. (1936.) 742.p.
- 366 K.P.: Englands politische Krise.
Oe. V., XXVIII. no.39. (1936.) 755.p.
- 367 K.P.: Dardanellen und Mittelmeerpakt.
Oe. V., XXVIII. no.39. (1936.) 755-756.p.
- 368 K.P.: Baldwin-Krise.
Oe. V., XXVIII. no.40. (1936.) 775-776.p.
- 369 K.P.: Englische Unsicherheit.
Oe. V., XXVIII. no.41. (1936.) 795.p.
- 370 K.P.: Montreux.
Oe. V., XXVIII. no.41. (1936.) 795-796.p.
- 371 K.P.: England und das Abkommen.
Oe. V., XXVIII. no.42. (1936.) 811.p.
- 372 K.P.: Londoner Rumpfkonzferenz.
Oe. V., XXVIII. no.43. (1936.) 827.p.
- 373 K.P.: Neue Europa-Konferenz.
Oe. V., XXVIII. no.44. (1936.) 847.p.
- 374 K.P.: Unterhausdebatte.
Oe. V., XXVIII. no.44. (1936.) 847-848.p.

- 375 K.P.: Spanien und Frankreich.
Oe. V., XXVIII. no.45. (1936.) 863.p.
- 376 K.P.: Spanische Entscheidungen und die Weltpolitik.
Oe. V., XXVIII. no.45. (1936.) 863-864.p.
- 377 K.P.: England und spanischer Bürgerkrieg.
Oe. V., XXVIII. no.47. (1936.) 901.p.
- 378 K.P.: Wörgl in Kanada.
Oe. V., XXVIII. no.47. (1936.) 904.p.
- 379 -: Roosevelts Stellung.
Oe. V., XXVIII. no.12-13. (1936.) 246-248.p.
- 380 -: Observations on Education for Politics in England
and the United States.
News Bulletin, vol. XII. no.3. (1936. dec.) 4-7.p.

1937

- 381 -: Europe To-day. Pref. by G[eorge] D[ouglas] H[oward]
Cole.
London, (1937.) WETUC, 95 p.
- 382 K.P.: Amerikanische Neutralitätspolitik.
Oe. V., XXIX. no.15. (1937.) 281-282.p.
- 383 K.P.: England und das westliche Mittelmeer.
Oe. V., XXIX. no.16. (1937.) 295.p.
- 384 K.P.: Chinesisches Wechselspiel.
Oe. V., XXIX. no.16. (1937.) 302.p.
- 385 K.P.: Entspannungen.
Oe. V., XXIX. no.17. (1937.) 315.p.
- 386 K.P.: Roosevelt und der Oberste Gerichtshof.
Oe. V., XXIX. no.17. (1937.) 322.p.

- 387 K.P.: Eden und Blum.
Oe. V., XXIX. no.18. (1937.) 335-336.p.
- 388 K. P.: Runciman in New York.
Oe. V., XXIX. no.18. (1937.) 342.p.
- 389 K.P.: Widerhall im Westen.
Oe. V., XXIX. no.19. (1937.) 3 355-356.p.
- 390 K.P.: Roosevelt und "die neun Greise."
Oe. V., XXIX. no.20. (1937.) 381-382.p.
- 391 K.P.: Arbeitsrecht in U.S.A.
Oe. V., XXIX. no.20. (1937.) 382.p.
- 392 K.P.: Militär-kabinett in Japan.
Oe. V., XXIX. no.20. (1937.) 382.p.
- 393 K.P.: Wandel in England.
Oe. V., XXIX. no.21. (1937.) 395.p.
- 394 K.P.: Spaniens Blockade.
Oe. V., XXIX. no.22. (1937.) 415.p.
- 395 K.P.: Amerika verwirrt Neutralitätsrecht.
Oe. V., XXIX. no.22. (1937.) 422.p.
- 396 K.P.: Englische Wehrwirtschaft.
Oe. V., XXIX. no.23. (1937.) 434.p.
- 397 K.P.: Neue Locarno-Verhandlungen.
Oe. V., XXIX. no.30. (1937.) 495.p.
- 398 K.P.: Amerikanisches Gewerkschaftsgesetz verfassungsmässig.
Oe. V., XXIX. no.30. (1937.) 586.p.
- 399 K.P.: Belgiens halbe Neutralität.
Oe. V., XXIX. no.31. (1937.) 600.p.
- 400 K.P.: Gandhis Diplomatie.
Oe. V., XXIX. no.31. (1937.) 606.p.

- 401 K.P.: England und der Donaauraum.
Oe. V., XXIX. no.32. (1937.) 619.p.
- 402 K.P.:Irlands neue Verfassung.
Oe. V., XXIX. no.32. (1937.) 625-626.p.
- 403 K.P.: Japan nach den Wahlen.
Oe. V., XXIX. no.32. (1937.) 626.p.
- 404 K.P.: England und der Donaauraum.
Oe. V., XXIX. no.33. (1937.) 639.p.
- 405 K.P.: Montreux befreit Aegypten.
Oe. V., XXIX. no.33. (1937.) 645-646.p.
- 406 K.P.: Empire-konferenz.
Oe. V., XXIX. no.34. (1937.) 660.p.
- 407 K.P.: Wirren in Valencia.
Oe. V., XXIX. no.34. (1937.) 666.p.
- 408 -: England und die Donau.
Oe. V., XXIX. no. 35. (1937.) 687-688.p.
- 409 K.P.: Roosevelt und Oberster Gerichtshof.
Oe. V., XXIX. no.36. (1937.) 706.p.
- 410 K.P.: Um die spanischen Gewässer.
Oe. V., XXIX. no.37. (1937.) 719.p.
- 411 K.P.: Englische Agrarpolitik.
Oe. V., XXIX. no.37. (1937.) 719.p.
- 412 K.P.: Amerikanische Sozialversicherung.
Oe. V., XXIX. no.37. (1937.) 726.p.
- 413 K.P.: Gesetzliche Mindestlöhne in den U.S.A.
Oe. V., XXIX. no.37. (1937.) 726.p.
- 414 K.P.: Spanien-Abkommen.
Oe. V., XXIX. no.38. (1937.) 739-740.p.

- 415 K.P.: Deutsch-englischer Zwischenfall.
Oe. V., XXIX. no.39. (1937.) 759-760.p.
- 416 K.P.: Empire-Konferenz.
Oe. V., XXIX. no.39. (1937.) 760.p.
- 417 K.P.: Lord Linlithgow und Gandhi.
Oe. V., XXIX. no.39. (1937.) 766.p.
- 418 -: Mit englischen Augen gesehen.
Oe. V., XXIX. no.40. (1937.) 787-788.p.
- 419 K.P.: Nichteinmischung.
Oe. V., XXIX. no.42. (1937.) 815.p.
420. K.P. Irlands Wahlen.
Oe. V., XXIX. no.42. (1937.) 821.p.
- 421 K.P.: Englischer Vermittlungsvorschlag.
Oe. V., XXIX. no.43. (1937.) 831.p.
- 422 K.P.: Roosevelts strategischer Rückzug.
Oe. V., XXIX. no.43. (1937.) 836.p.
- 423 K.P.: Gandhis Sieg.
Oe. V., XXIX. no.43. (1937.) 836.p.
- 424 K.P.: Tokio, Moskau und Nanking.
Oe. V., XXIX. no.43. (1937.) 836.p.
- 425 K.P.: Stockung in London.
Oe. V., XXIX. no.44. (1937.) 847.p.
- 426 K.P.: Roosevelts Niederlage.
Oe. V., XXIX. no.44. (1937.) 854.p.
- 427 K.P.: Japanisches Ultimatum.
Oe. V., XXIX. no.44. (1937.) 854.p.
- 428 K.P.: Chamberlains Brief.
Oe. V., XXIX. no.45. (1937.) 867.p.

- 429 K.P.: Konservative englische Wahlsiege.
Oe. V., XXIX. no.45. (1937.) 871.p.
- 430 K.P.: Japanischer Aufbruch.
Oe. V., XXIX. no.45. (1937.) 871.p.
- 431 K.P.: Vierer-pakt Tendenzen.
Oe. V., XXIX. no.46. (1937.) 883.p.
- 432 K.P.: Gewerkschaften in U.S.A.
Oe. V., XXIX. no.46. (1937.) 888.p.
- 433 -: Die japanische Faust.
Oe. V., XXIX. no.47. (1937.) 905-906.p.
- 434 K.P.: Palermo-Rede.
Oe. V., XXIX. no.48. (1937.) 916.p.
- 435 K.P.: Chinesisch-japanischer Krieg.
Oe. V., XXIX. no.48. (1937.) 916-917.p.
- 436 K.P.: Vertagung in Washington.
Oe. V., XXIX. no.48. (1937.) 920.p.
- 437 K.P.: Russisch-chinesischer Vertrag.
Oe. V., XXIX. no.49. (1937.) 931.p.
- 438 K.P.: Englisch-japanischer Zwischenfall.
Oe. V., XXIX. no.49. (1937.) 931-932.p.
- 439 K.P.: Mittelmeer-Konferenz.
Oe. V., XXIX. no.50. (1937.) 950.p.
- 440 K.P.: Trade Unions.
Oe. V., XXIX. no.50. (1937.) 956.p.
- 441 K.P.: Machtprobe im Mittelmeer.
Oe. V., XXIX. no.51. (1937.) 967.p.
- 442 K.P.: Gegendiplomatie von Nyon.
Oe. V., XXIX. no.52. (1937.) 983.p.

- 443 K.P.: Englischer Gegendruck.
Oe. V., XXX. no.1. (1937.) 4.p.
- 444 K.P.: Roosevelt s Anruf.
Oe. V., XXX. no.2. (1937.) 23.p.
- 445 K.P.: Dreimächte-Gespräch?
Oe. V., XXX. no.2. (1937.) 23-24.p.
- 446 K.P.: Englischer Ausblick.
Oe. V., XXX. no.3. (1937.) 43.p.
- 447 K.P.: Der Kampf in Fernost.
Oe. V., XXX. no.3. (1937.) 50.p.
- 448 K.P.: Londoner Verhandlungen.
Oe. V., XXX. no.4. (1937.) 63-64.p.
- 449 K.P.: Chinesischer Kriegsschauplatz.
Oe. V., XXX. no.4. (1937.) 70.p.
- 450 K.P.: London unentschieden.
Oe. V., XXX. no.5. (1937.) 83.p.
- 451 K.P.: Eden im Unterhaus.
Oe. V., XXX. no.6. (1937.) 107.p.
- 452 K.P.: Nachklang zu Stuttgart.
Oe. V., XXX. no.6. (1937.) 108.p.
- 453 K.P.: Halifax in Berlin.
Oe. V., XXX. no.8. (1937.) 143.p.
- 454 K.P.: Neunmächte-konferenz in Brüssel.
Oe. V., XXX. no.8. (1937.) 143-144.p.
- 455 K.P.: Halifax daheim.
Oe. V., XXX. no.9. (1937.) 163.p.
- 456 K.P.: Chautemps in London.
Oe. V., XXX. no.10. CL937.) 183-184.p.

- 457 K.P.: Roosevelt's Wohnbauprogramm.
Oe. V., XXX. no.10. (1937.) 190.p.
- 458 K.P.: Japanische Siegesstimmen.
Oe. V., XXX. no.10. (1937.) 190.p.
- 459 K.P.: Englischer Ausblick.
Oe. V., XXX. no.11. (1937.) 203.p.
- 460 -: Englische Haltung.
Oe. V., XXX. no.13-14. (1937.) 254-255.p.
- 461 + -: Education for Politics in England and the United States.
School and Society, 45. (1937. márc. 27.) 447-450.p.
- 462 ° -: Education for Citizenship.
Adult Education, vol. X. no.1. (1937. szept.) 10-16.p.

1938

- 463 K.P.: Umbruch der Weltwirtschaft.
Oe. V., XXX. no.15. (1938.) 272,p.
- 464 K.P.: England und der Südosten.
Oe. V., XXX. no.16. (1938.) 291.p.
- 465 K.P.: Nach Teruel.
Oe. V., XXX. no.16. (1938.) 297.p.
- 466 K.P.: Englisch-amerikanische Wirtschaftsgespache.
Oe. V., XXX. no.16. (1938.) 298.p.
- 467 K.P.: Nanking verfeimt.
Oe. V., XXX. no.17. (1938.) 312.p.
- 468 K.P.: Der Irische Freistaat.
Oe. V., XXX. no.17. (1938.) 318.p.
- 469 K.P.: Machtkämpfe in Aegypten.
Oe. V., XXX. no.18. (1938.) 338.p.

- 470 K.P.: Englische Besorgnis.
Oe. V., XXX. no.20. (1938.) 372.p.
- 471 K.P.: England und Italien.
Oe. V., XXX. no.21. (1938.) 391.p.
- 472 K.P.: Chamberlains Experiment.
Oe. V., XXX. no.22. (1938.) 411.p.
- 473 K.P.: Englischs Echo.
Oe. V., XXX. no.22. (1938.) 411-412.p.
- 474 K.P.: Lord Halifax.
Oe. V., XXX. no.23. (1938.) 431.p.
- 475 K.P.: Fortschritt in Indien.
Oe. V., XXX. no.23. (1938.) 438.p.
- 476 K.P.: London und Oesterreich.
Oe. V., XXX. no.24. (1938.) 452-453.p.
- 477 K.P.: Englands neue Pfade.
Oe. V., XXX. no.24. (1938.) 453.p.

1943

- 478 -: Why Make Russia Run Amok?
Harper's Magazine, 186. (1943. márc.) 404-410.p.

1944

- 479 + -: The Great Transformation.
New York, Farrar-Rinehart, 1944. Suhrkamp, 394 p.
Origins of Our Time. The Great Transformation. (Forew. by Robert M. MacIver.)
London, 1945. Gollancz, 305 p.
The Great Transformation. (The Political and Economic Origins of Our Time.) Forew. by Robert M. MacIver.
Boston, 1957. Beacon Pr., 315 p. /Beacon Paperback, 45./

[†]La Grande Transformatione.

Torino, 1974. Giulio Einaudi.

Japánul: 1975. Tokyo.

Társadalmak és gazdasági rendszerek.

Az önszabályzó piac és a fiktív árak: a munka, a föld és a pénz. Osztályérdek és társadalmi változás.

In: Az archaikus... 49-122.p. [Részletek.]

-: Társadalmak és gazdasági rendszerek.[Részlet.]

Világosság, XVII. no.6. (1976. jún.) 353-359.p.

-: The Great Transformation. Politische und ökonomische Ursprünge von Gesellschaften und Wirtschaftssystemen. (Übersetz v. Heinrich Jelinek.)

Frankfurt, 1977. Suhrkamp, 400 p. /Suhrkamp Taschenbuch Wissenschaft, 260./

La Grande Transformation.

Paris, 1983. Gallimard.

[†]Sociological Analysis, (1944.) 203- p.

°Harper's Magazine, (1944. ápr. 13.) ? p. (Chamberlain, John)

°The New Republic, (1944. ápr. 17.) ? p. (Brown, J.R.)

The Nation, vol.158. no.17. (1944. ápr. 22.) 480-484.p. (Hutchison, Keith)

Annals of The American Academy of Political and Social Science, vol.233. (1944. máj.) 241-242.p. (Roucek, Joseph S.)

°Chicago Sun Book Week, (1944. máj. 7.) ? p. (Shelton, Williard)

°The Standard, (1944. máj. 10.) ? p. (F.S.)

[†]The New York Times, (1944. máj. 14.) 24.p.

°The Social Studies, (1944. okt.) ? p. (Sisson, Charles N.)

°The New Europe, (1944. nov.) ? p. (Jennings, Henrietta C.)

Political Science Quarterly, vol.LIX. no.4. (1944. dec.) 630-631.p. (Usher, Abbott Payson)

°Austrian Labour Information, (1944. dec.) ? p. (Zeisel, Hans)

[†]American Historical Review, (1945.) 501- p.

°The South-Western Social Science Quarterly, vol.25. (1945.) ? p. (Ayres, C.E.)

Journal of Political Economics, LIII. no.3. (1945.) 283.p. (Bowden, Witt)

- °The New Leader, (1945. febr. 9.) ? p. (Lewis, C.K.)
The American Historical Review, vol. L. no.3. (1945. ápr.) 501-504.p. (Hexter, J.H.)
- °The Spectator, (1945. júl. 5.) ? p. (Ginsberg, Morris)
- °Daily Worker, (1945. nov. 21.) ? p. (Hutt, Alten)
- °Leeds Weekly Citizen, (1945. dec. 21.) ? p. (Dickinson, H.D.)
- +International Affairs, vol.XXII. no.3. (1946.) 424.p.
- °The Observer, (1946. jan. 6.) ? p. (Dovy, Charles)
- °Commentary, (1946. márc.) ? p. (Dewey, John)
- The Yale Law Journal, (1947.) 805-811.p. (Hamilton, Walton H.)
- Commentary, (1947. márc.) ? p.
- Daedalus, vol.103. no.1. (1974.) 45-52.p. (Kindleberger, Charles P.)

1945

- 480 °-: Universal Capitalism or Regional Planning?
London Quarterly of World Affairs, (1945. jan.) 1-6.p.
-: Világkapitalizmus vagy regionális tervegazdaságok.
Új Magyarország, II. no.37. (1946. szept. 17.) 6.p.
- 481 +-: Yogi and the Comissar.
New Statesman, 30. (1945. júl.) 41.p. [Ism.]

1946

- 482 -: Marxist Economic Thought. (Dobb, Maurice H.: Studies in the Development of Capitalism.)
J. of Economic History, (1946.) 206-207.p.
- 483 -: Count Michael Karolyi.
Slavonic Review, vol.XXIV. (1946. jan.) 92-97.p.
- 484 °-: Whither Civilisation?
Commentary, (1946. szept.) 280-285.p.
- 485 °-: Adult Education and the Working Class Outlook.
The Tutors' Bulletin of Adult Education, (1946. nov.) 8-11.p.

1947

- 486 + -: The Citizen and Foreign Policy.
London, 1947. Workers' Educational Association.
- 487 -: On Belief in Economic Determinism.
The Sociological Review, vol.39. (1947.) 96-102.p.
- 488 -: Our Obsolete Market Mentality. Civilization Must
Find a New Thought Pattern.
Commentary, vol.3. no.2. (1947. febr.) 109-117.p.
Elavult piaci gondolkodásunk.
In: Az archaikus... 123-146.p.

1950

- 489 -: The Brother and the Other. (The Idea of Usury. From
Tribal Brotherhood to Universal Otherhood. By Benjamin
N. Nelson.)
Commentary, vol.10. no.2. (1950. aug.) 192-194.p.

1953

- 490 Selected Memoranda on Economic Aspects of Institut-
tional Growth. Columbia University, Interdisciplinary
Project, 1953-1958. Directors Karl Polanyi and CM.
Arensberg.
Mimeographed, 4 vols., 637 p.

1954

- 491 -: Hamlet.
The Yale Review, vol.XLIII. no.3. (1954.) 336-350.p.
Kortárs, XII. no.5. (1968. máj.) 812-820.p.

1957

- 492 POLANYI, Karl - ARENSBERG, Conrad M. - PEARSON, Harry
W. (eds.): Trade and Market in the Early Empires. Eco-
nomies in History and Theory. New York-London, 1957.The
Free Pr. - Collier-Macmillan, XVIII, 382 p.

Chicago, (1971.) Gateway, XVIII, 382 p. (Paperback ed.)

Les Systèmes économiques dans l'histoire et dans la Théorie. (Préface: Maurice Godelier, traduction: Claude Rivière et Anne Rivière.)

Paris, 1975. Librairie Larousse, 348 p. /Sciences humaines et sociales/

KIS János (szerk.): A gazdaság szubsztantív intézményi analízise. Válogatás a "Trade and Market in the Early Empires" c. kötetből. Ford. [Csongor Anna-Hegedűs József stb>] .

Bp., 1977. Marx Károly Közgazd. Egyet, házi soksz., XLV,247 p. /Gazdaságszociológiai írások, 3./

Annals of the American Academy of Political and Social Science, vol. 313. (1957. szept.) 195-196.p. (Haley, Lewis H.)

American Sociological Review, vol.22. no.5. (1957. okt.) 596-597.p. (Adams, Róbert M.)

°The Economic Journal, (1957. dec.) 783.p.

+ American Historical Review, (1958-59.) 376- p.

American Economic Review, vol.48. (1958.) 675-678.p. (Rottenberg, Simon)

UNESCO International Social Science Bulletin, vol. X. no.4. (1958.) 660-662.p.

American Journal of Sociology, vol.LXIII. no.5. (1958. márc.) 562-563.p. (Nash, Manning)

°Archeology, XI. no.4. (1959.) ? p. (Jones, B.)

Journal of Economic History, vol. XIX. no.4. (1959.) ? p. (Bohannon, Paul)

Journal of Political Economy, vol.LXVII. (1959.) 324.p. (Tax, Sol)

°Economic Development and Cultural Change, (1959. jan.) 173-182.p. (Smelser, J. Neil)

Boston University Graduate Journal, vol.VII. no.5. (1959. jún.) 156-159.p.

°Cahiers D'Etudes Africaines, no.4. (1960.) .? p. (Meillassoux, Claude)

Journal of Economic History, ? (Lampard, E.E.)'

°L'Anthropologie, ? (Bouteiller, M.)

493 --: The Semantics of Money-Uses.

Explorations, (1957. okt.)

A pénzhasználati módok szemantikája.

In: Az archaikus... 300-338.p.

- 494 -: Marketless Trading in Hammurabi s Time.
In: Trade... 12-26.p.
Piacnélküli kereskedelem Hammurabi idején.
In: A gazdaság szubsztantív... 198-220.p.
- 495 -: Aristotle Discovers the Economy.
In: Trade... 64-94.p.
Arisztotelész felfedezi a gazdaságot.
In: Az archaikus... 147-196.p.
- 496 -: The Economy as Instituted Process.
In: Trade... 243-270.p.
A gazdaság mint intézményesített folyamat.
In: Az archaikus... 229-273.p.
- 497 POLANYI, Karl - ARENSBERG, Conrad M. - PEARSON, Harry W.: The Place of Economics in Societies.
In: Trade... 239-242.p.
A gazdaság helye a társadalmakban.
In: Az archaikus... 197-227.p.

1959

- 498 -: Anthropology and Economic Theory.
In: Fried, M. (ed.): Readings in Anthropology.
New York, 1959. vol.II. 161-184.p.
- 499 -: Ötven év.
Irodalmi Újság, X. no.9. (1959.) 4.p.
Századok, CV. no.1. (1971.) 100-103.p.

1960

- 500 -: On the Comparative Treatment of Economic Institutions in Antiquity, With Illustrations From Athens, Mycenae and Alalakh.
In: Kraeling, Carl H. - Adams, Robert M. (eds.) :
City Invincible: An Oriental Institute Symposium.
Chicago, 1960. Univ. of Chicago Pr.. 329-350.p.

Az ókori gazdasági intézmények összehasonlító vizsgálatairól Athénből, Mükénéből és Alalakhból vett illusztrációkkal.

In: Az archaikus... 426-464.p.

501 -: The Early Development of Trade, Money, and Market Institutions.
In: Year Book of The American Philosophical Society, 1960. 334-337.p.

502 -: A Galilei Kör hagyatéka.
Új Látóhatár, III. no.6. (1960.) 513-524.p.

1962

503 -: Soviet Thought in Transition. (Olaszul.)
Nuova Presenza, no.5. (1962.)

1963

503/a DUCZYNSKA, Ilona - POLANYI, Karl (eds.): The Plough and the Pen. Writings from Hungary 1930-1956. Forew. W[ystan] H[ugh] Auden.
London, 1963. Owen, 231.p.

The Listener, vol.LXIX. no.1786. (1963. jún. 20.)
1046.p. (Engel, Raoul)

É.I., VII. no.25. (1963. jún. 22.) 7.p. (Ungvári Tamás)

Nagyvilág, IX. no.7. (1964. júl.) 1104-1106.p. (Kenyeres Zoltán)

Népszava (London), LXXXI. no.7. (1963. júl. 1.)
7.p. (Ignotus Pál)

Times Literary Supplement, CXII. no.3205. (1963. aug. 2.) 587.p.

The New Hungarian Quarterly, vol.IV. 12. (1963. okt.-dec.) 196-198.p. (Sükösd Mihály)

Duczynska Ilona: Egy könyv sorsa és tanulsága.
Kortárs, VII. no.12. (1963. dec.) 1853-1854.p.

- 504 -: Parts of Trade in Early Societies.
Journal of Economic History, vol.23. (1963. márc.)
30-45.p.

Kereskedelmi kapuk a korai társadalmakban.
Valóság, XV. no.10. (1972. okt.) 15-23.p.
In: Az archaikus... 372-399.p.

- 505 -: Hazánk kötelessége.
Kortárs, VII. no.12. (1963. dec.) 1843-1844.p.

1964

- 506 -: Sortings and "Ounce Trade" in the West African Slave Trade.

Journal of African History, vol.3. (1964.) 381-393.p.

Árucsomagok és "kereskedelmi uncia" a nyugat-afrikai
rabszolgakereskedelemben.

In: Az archaikus... 400-425.p.

1966

- 507 -: Dahomey and the Slave Trade.
An Analysis of an Archaic Economy. In collaboration
with Abraham Rotstein. Forew. by Paul Bohannon.
Seattle-London, 1966. Univ. of Washington Pr., XXVI,
204.p.

Dohomey és a rabszolgakereskedelem. Egy archaikus
gazdaság elemzése. (Ford. Sárkány Mihály. Bev. Bognár
József.)

Bp., 1972. Közgazd. és Jogi K., 265 p.

Japánul: 1975. Tokyo.

*African Report, (1967.) 52- p.

*Times Literary Supplement.CXVI. no.3406. (1967. jún.)
507.p.

Economic History Review, vol.XX. no.3. (1967. dec.)
585.p. (Curtin, Philip D.)

*American Neptune, (1968.) 70- p.

*Business History Review, (1968.) 231- p.

*Race, (1968.) 127- p.

Journal of Economic History, vol.XXVIII. no.1.
 (1968.) 149-150.p.
 Canadian Journal of African Studies, vol.2. no.2.
 (1968.) 210-223.p. (Klein, A.N.)
 Economic Development and Cultural Change, vol.17.
 no.2. (1969.) 280-286.p. (Davidson, Basil)
 Science and Society, vol.XXXIII. no.1. (1969.) 96-
 98.p. (Johnson, Clark)

1968

- 508 -: Primitive, Archaic and Modern Economies. Essays of
 K.P. Ed. by George Dalton.
 Garden City, New York, 1968. Doubleday, LIV, 346 p.
 International Journal of Comparative Sociology,
 vol.12. no.1. (1971.) 79-80.p. (Frankman, M.J.)

1971

- 509 -: Carl Henger's Two Meanings of "Economic".
 In: Dalton, George (ed.): Studies in Economic Anthro-
 pology.
 Washington, 1971. 16-24.p.
 A "gazdasági" két jelentése Carl Mengernél.
 In: Az archaikus... 274-299.p.
- 510 -: Primitive Feudalism and the Feudalism of Decay.
 In: Dalton, George (ed.): Economic Development and
 Social Change. New York, 1971. 141-147.p.
 Primitív feudalizmus és a bomlásból keletkező feuda-
 lizmus.
 In: Az archaikus... 465-475.p.
- 511 HORVÁTH Zoltán (szerk.): A Galilei Körre vonatkozó
 ismeretlen dokumentumok.
 Századok, CV. no.1. (1971.) 95-104.p.

- 512 -: Szózat a Galilei Kör ifjúságához.
In: Századok, CV. no.1. (1971.) 96-98.p.
- 513 KIS János - MÁRKUS György (szerk.): Polányi Károly gazdaságtörténeti munkáiból.
M.F.Sz., XV. no.5-6. (1971.) 738-763.p.

1975

- 514 -: Traders and Trade.
In: Sabloff, J.A. - Lamberg-Karlovsky, C.C. (eds.):
Ancient Civilization and Trade.
Albuquerque, 1975. Univ. of New Mexico Pr., 133-154.p.
Kereskedők és kereskedelem.
In: Az archaikus... 339-371.p.

1976

- 515 -: Az archaikus társadalom és a gazdasági szemlélet.
Tanulmányok. (Ford. Endreffy Zoltán-Kis János. Előszó: Szentés Tamás.)
Bp., 1976. Gondolat, 485 p. /Társadalomtudományi kvtár/
-: Válogatás - gazdaságtörténeti munkáiból. (Ford. Endreffy Zoltán.) [Közread. a] Marx Károly Közgazd-
tud. Egyet. Gazdaságszoc. Kutatócsop. [Részlet.]
Bp., 1976. (MKKE Házi soksz.), 359 p. /Gazdaságszoc-
iológiai írások, 1./
Valóság, XXII. no.9. (1977.) 99-101.p. (Lengyel László)
M.F.Sz., XXII. no.2. (1978.) 289-294.p. (Balogh Zoltán)

1977

- 516 -: The Livelihood of Man. Ed. by Harry W. Pearson.
New York-San Francisco-London, 1977. Acad. Pr., LV,
280 p. /Studies in Social Discontinuity/
Japánul: 1980. Tokyo.

- : The Economistic Fallacy.
Review, vol.I. no.1. (1977.) 9-18.p. [Részlet*]
-: Kereskedelem, piacok és pénz az ókori Görögországban. (Ford. Endreffy Zoltán.) [Részlet.]
Bp., 1984. Gondolat, 327 p.
-: A polisz és az agora politikai gazdaságtana. [Részlet.]
Valóság, XX. no.9. (1977. szept.) 22-38.p.
Szociológia, VIII. no.2. (1979.) 242-244.p. (Tagányi Zoltán)

1979

- 517 -: Ökonomie und Gesellschaft. (Einleitung: S.C. Humphreys, übersetzt v. Heinrich Jelinek.)
Frankfurt, 1979. Suhrkamp, 447. /Suhrkamp Taschenbuch Wissenschaft, 295./
- 518 -: Gazdaságszociológia az Egyesült Államokban.
Szociológia, VIII. no.2. (1979.) 109-125.p.

1981

- 519 -: Hozzászólás.
In: Borbándi Gyula: Jászi Oszkár utolsó vállalkozása.
A Károlyi-ankét.
Új Látóhatár, XXXIII. no.2. (1982.) 258-259.p.

1982

- 520 GYURGYÁK János (szerk.): Polányi Károly a Bécsi Magyar Újságnál. [Válogatás.]
Medvetánc, I. no.2-3. (1981.) 187-242.p.
The New Hungarian Quarterly, vol.XXIII. no.88.
(1982.) 172.p. (Litván György)

1985

- 521 -: Egy gazdaságelmélet küszöbén. II. – cikkei a Bécsi Magyar Újságban 1921-1923. (Szerk.: Gyurgyák János.) Bp., 1985. (ELTE Ókori Történeti Tanszékeinek kiadványai, 39.) [Sajtó alatt.]

1986

- 522 -: Egy gazdaságelmélet küszöbén. I. – írásai 1907-1919. (Szerk. Gyurgyák János.) Bp., 1986. (ELTE Ókori Történeti Tanszékeinek kiadványai.) [Sajtó alatt.]

FÜGGELÉK

(Kétes hitelű írások)

- 523 MACH Ernő: Az időérzékletekről.
[Valószínűleg P.K. fordítása.]
Szg., III. no.11. (1913. nov.) 356-358.p.
- 524 MACH, Ernst: A természettörvények értelme és értéke.
[Valószínűleg P.K. fordítása.]
Szg., VIII. no.6-7. (1918. aug.-szept.) 122-126.p.
- 525 LENZ István: A katolikus forradalmár.
B.M.U., III. no.149. (1921. jún. 26.) 5.p.
- 526 LENZ Pál: Spengler és a szociális kérdés.
B.M.U., III. no.163. (1921. júl. 13.) 5.p.
- 527 LENZ István: Jordánia, a grúz Bernstein.
B.M.U., III. no.176. (1921. júl. 28.) 5.p.
- 528 LENZ István: Új magyar George-könyvek.
B.M.U., III. no.191. (1921. aug. 14.) 3.p.
- 529 LENZ István: A destruktív apát és az óvatos püspök.
B.M.U., III. no.236. (1921. okt. 6.) 7.p.
- 530 LENZ István: Emberek és eszmék.
B.M.U., III. no.271. (1921. nov. 12.) 5.p.

- 531 LENZ István: A tömegpszichológus Freud.
B.M.U., III. no.287. (1921. dec. 1.) 6.p.
- 532 LENZ István: Könyvhiány.
B.M.U., III. no.290. (1921. dec. 4.) 6.p.
- 533 LENZ István: Mereskovszki, az orosz katolikus.
B.M.U., IV. no.40. (1922. febr. 16.) 5.p.
- 534 LENZ István: "Individualista diktatúra."
B.M.U., IV. no.61. (1922. márc. 12.) 8.p.
- 535 LENZ István: Engels és Dühring.
B.M.U., IV. no.95. (1922. ápr. 23.) 8.p.
- 536 LENZ István: James Bryce magyarul.
B.M.U., IV. no.106. (1922. máj. 7.) 8.p.
- 537 LENZ István: Fourier rendszere.
B.M.U., IV. no.133. (1922. jún. 9.) 5.p.
- 538 LENZ István: Szocialista kereszténység.
B.M.U., IV. no.163. (1922. júl. 14.) 7.p.
- 539 LENZ István: S. Ferenczi: Populare Vorträge über Psychoanalyse. Leipzig-Wien-Zürich.
B.M.U., IV. no.171. (1922. júl. 23.) 6.p.
- 540 LENZ István: Miljukov emlékiratai.
B.M.U., IV. no.174. (1922. júl. 27.) 7.p.
- 541 LENZ István: Prentice Mulford: Der unendliche Geist des Guten. Wien, 1922.
B.M.U., IV. no.177. (1922. júl.30.) 8.p.
- 542 LENZ István: Az amerikai közélet.
B.M.U., V. no.94. (1923. ápr. 22.) 3.p.
- 543 L.I.: Bertrand Russel Európáról és Kínáról.
B.M.U., V. no.105. (1923. máj.6.) 7.p.
- 544 LENZ István: Kínai állambölcsesség.
B.M.U., V. no.114. (1923. máj.17.) 6.p.

- 545 L.I.: Forel professzor az emberről és a hangyáról.
B.M.U., V. no.127. (1923. jún. 2.) 4.p.
- 546 LENZ István: Az "én" és a tudattalan lélek.
B.M.U., V. no.128. (1923. jún. 3.) 8.p.
- 547 LENZ István: Az orosz forradalom arca.
B.M.U., V. no.140. (1923. jún. 17.) 5-6.p.
- 548 LENZ István: A zsidógyűlölet pszichoanalízise.
B.M.U., V. no.142. (1923. jún. 20.) 5-6.p.

ÍRÁSOK POLÁNYI KÁROLYRÓL

- 549 ⁺SIEVERS, Allen Morris: Has Market Capitalism Collapsed.
A Critique of Karl Polanyi's New Economics.
New York, 1949. Columbia Univ. Pr.
- 550 ⁺DALTON, George: Robert Owen and Karl Polanyi as Socio-
Economic Critics and Reformers of Industrial Capitalism.
Univ. of Oregon. 1959. [Kézirat.]
- 551 FREDERICK, W.C.: Market as a Factor in Economic Growth.
Polanyi's Contentions.
SW. Social Science Quarterly, (1960.) 64-65.p.
- 552 LEVITT, Karl: Karl Polanyi and Co-Existence.
Co-Existence, I. no.2. (1964.) 113-121.p.
- 553 UNGVÁRI Tamás: Emlékezés Polányi Károlyra.
Magyar Nemzet, XX. no.99. (1964. ápr. 29.) 4.p.
- 554 HELM, June: Preface.
In: H.J. (szerk.).- Essays in Economic Anthropology.
Seattle, 1965. Univ. of Washington Pr., II.p.
- 555 BOHANNAN, Paul - DALTON, George: Karl Polanyi 1886-
1964.
A.A., vol.67. no.6. (1965.) 1511.p.

- 556 DALTON, George: Introduction.
In: uő. (ed.): Primitive, Archaic, and Modern Economies.
Garden City-New York, 1968. Doubleday, IX-LIV.p.
- 557 ZEISEL, Hans: Polanyi, Karl.
In: Sills, David L. (ed.): International Encyclopaedia
of the Social Sciences.
New York, (1968.) Macmillan-Free Pr., vol.12. 172-174.p.
- 558 KORACH Mór: Hamlet. Bevezetés.
Kortárs, XII. no.5. (1968. máj.) 809-811.p.
- 559 HUMPHREYS, S.C.: History, Economies, and Anthropology:
The Work of Karl Polanyi.
History and Theory, vol.VIII. no.2. (1969.) 165-212.p.
In: uő.: Anthropology and the Greeks.
London, 1978. Routledge and Kegan Paul, 30-75.p.
- 560 MELITZ, J.: Polanyi's School of Anthropology on Money: an
Economist's View.
A.A., vol.72. no.5. (1970.) 1020-1040.p.
- 561 ROTSTEIN, Abraham: Karl Polanyi's Concept of Non-Market
Trade.
Journal of Economic History vol.30. no.1. (1970. márc.)
117-126.p.
EDEL, Matthew: Discussion.
Journal of Economic History vol.30. no.1. (1970.
márc.) 127-130.p.
- 562 DUCZYNSKA Ilona: Polanyi Károly. (1886-1964).
Századok, CV. no.1. (1971.) 89-95.p.
- 563 K.[is] J.[ános] - M.[árkus] Gy.[örgy]: Bevezető jegyzet.
M.F.Sz., XV. no.5-6. (1971.) 738-741.p.
- 564 DUCZYNSKA Ilona: Polanyi Károly.
Jegyzetek az életéről.
M.F.Sz., XV. no.5-6. (1971.) 763-767.p.
Karl Polanyi: Notes on His Life.
In: Livelihood... (1977.)

- 565 BOGNÁR József: Bevezetés a magyar kiadáshoz.
In: -: Dahomey és a rabszolgakereskedelem.
Bp., 1972. Közgazdasági és Jogi K., 9-32.p.
- 566 KURIMOTO, Shinichiro: Karl Polanyi's Method of Economic History and Its Relation to Historical Materialism.
Socio-Economic History, vol.44. no.2. (1972.) [Japánul]
- 567 GARLAN, Yvon: L'oeuvre de Polanyi.
La place de l'économie dans les sociétés anciennes.
La Pensée, no.171. (1973. szept.-okt.) 118-127.p.
- 568 VALENSI, Lucette: Anthropologie économique et histoire: L'oeuvre de Karl Polanyi.
Annales, XXIX. no.6. (1974. nov.-dec.) 1311-1319.p.
- RANGLES, W.G.L.: La réciprocité en Afrique bantu.
Annales, XXIX. no.6. (1974. nov.-dec.) 1320-1326.p.
- CHRÉTIEN, Jean-Pierre: Échanges et hiérarchies dans les royaumes des Grands Lacs de l'Est africain.
Annales, XXIX. no.6. (1974. nov.-dec.) 1327-1337.p.
- MARGARIDO, Alfredo: La réciprocité dans un mouvement paysan du sud du Brésil.
Annales, XXIX. no.6. (1974. nov.-dec.) 1338-1345.p.
- WACHTEL, Nathan: La réciprocité et l'État inca: de Karl Polanyi a John V. Murra.
Annales, XXIX. no.6. (1974. nov.-dec.) 1346-1357.p.
- DÉBAT: John V. Murra, Antoinelle Fioravanti-Molinié, Georges Duby, Claude Meillassoux, Marc Augé, Jean-Pierre Chrétien, Maurice Godelier, Paul Veyne.
Annales, XXIX. no.6. (1974. nov.-dec.) 1358-1380.p.
- A vitát ld. angolul:
DALTON, George (ed.): Research in Economic Anthropology. A Research Annual. vol.4. 1981,,
Greenwich-London, 1981. Jan. Pr., 1-93.p.
- A TÖRTÉNETTUDOMÁNY és az etnológia.
Vita Polányi Károly életműve körül.
Valóság, XVIII. no.7. (1975. júl.) 119-120.p.
- 569 SZENTES Tamás: Polányi. Károly és a "gazdasági antropológia."
In: Az archaikus... 7-47.p.

- 570 CONGDON, Lee: Karl Polanyi in Hungary 1900-19.
Journal of Contemporary History, vol. 11. no.1. (1976.
jan.) 167-183.p.
- 571 KERTESI Gábor: [Bevezetés.]
Világosság, XVII. no.6. (1976. jún.) 352-353.p.
- 572 Karl Polanyi.
In: Hunter, David E. - Whitten, Phillip (eds.):
Encyclopaedia of Anthropology.
New York etc, 1976. Harper and Row, 309.p.
- 573 BÓNA Márta (szerk): Polányi Károly /Karl/ 1886-1964.
Bp., (1979.) Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Szociológiai
Osztálya, 27 p. /Szociológusok. Személyi bibliográfiák
1./
Magyar Könyvszemle LXXXXVI. no.1. (1980.) 103.p.
- 574 (SZÁNTÓ Miklós): [Előszó.]
Szociológia, VIII. no.1. (1979.) 109.p.
(VAJDA Imre bevezetője és zárszava.)
Szociológia, VIII. no.1. (1979.) 109-110., 123.p.
(BOGNÁR József akadémikus hozzászólása.)
Szociológia, VIII. no.1. (1979.) 121-122.p.
(SZÁLAI Sándor akadémikus hozzászólása.)
Szociológia, VIII. no.1. (1979.) 122-123.p.
- 575 NORTH, Douglass C: Markets and Other Allocation Systems
in History: The Challenge of Karl Polanyi.
Journal of European Economic History, no.6. (1977.)
703-716.p.
- 576 KURIMOTO, Shinichiro: Karl Polanyi. /1886-1964./
In: World's 109 Great Thinkers.
Tokyo, 1978. The Seido-sha Pr., 92-93.p.
- 577 DRUCKER, Péter F.: The Polanyis.
In: uó: Adventures of a Bystander.
New York, 1979. Harper and Row, 123-140.p.

- 578 CASTRONOVO, Valerio: E vacillo il trono di Sua Maestá l'economia. Un classico del pensiero moderno Karl Polanyi. La Republica, (1979. nov.29.) 12.p.
- 579 STANFIELD, Ron J.: The Institutional Economics of Karl Polanyi.
Journal of Economic Issues, vol.XIV. no.3. (1980.) 593-612.p.
- 580 JOHNSON, M.: Polanyi, Paukert and the Political Economy of Dahomey.
Journal of African History, 21. no.3. (1980.) 395-398.p.
- 581 LITVÁN, Gy[örgy]: Polányi, Károly (Karl.)
In: Internationales Soziologenlexikon.
Hrsg. von Wilhelm Bernsdorf und Horst Knospe. 2., neubearbeitete Auflage.
Stuttgart, 1980. Enke Veri., Bánd 1. 336-337.p.
- 582 *STANFIELD, J.R.: The Social Economics of Karl Polanyi.
International Journal of Social Economics, vol.8. no.5. (1981.) 3-21.p.
- 583 *HECHTER, M.: The Social Theory of Karl Polanyi.
A Critique.
Politics and Society, 10. n.4. (1981.) 399-429.p.
- 584 DALTON, George - KÖCKE, Jasper: The Work of the Polanyi Group: Pást, Present, and Future. [Kézirat] 1981.
- 585 SÁRKÁNY, Mihály: Polányi Károly.
In: Ortutay Gyula (szerk.): Magyar Néprajzi Lexikon. IV. Bp., 1981. Akadémiai Kiadó, 256-257.p.
- 586 BALOGH Zoltán: Polányi Károly - Az archaikus társadalom és a gazdasági szemlélet. [Közread.] (Miklós Tamás).
Medvetánc, I. no.1. (1981.) 3-21.p.'
- 587 GYURGYÁK János: Polányi Károly a Bécsi Magyar Újságnál.
Medvetánc, I. no.2-3. (1981.) 173-187.p.

- 588 GLEDHILL, J. - LARSEN, M.: The Polanyi Paradigm and a Dynamical Analysis of Archaic States.
In: Renfrew, C. (ed.): Theory and Explanation in Archaeology. New York etc., 1982. Academic Pr., 197-229.p.
- 589 GRESKOVITS Béla: Ellentmondásos értékek és értékes ellentmondások Polányi Károly elméleti rendszerében. Szociológia, XI. no.2. (1982.) 201-213.p.
- 590 PÓTÓ János: Etika és humánium. Polányi Károly élete és életműve (1886-1964). I. 1886-1919.
Bp., 1982. Szakdolgozat, 112 p.
- 591 GYURGYÁK János: Etika és humánium. Polányi Károly élete és életműve (1886-1964). II. 1919-1964.
Bp., 1982. Szakdolgozat, XXII,187 p.
- 592 SILVER, M.: Karl Polanyi and Markets in the Ancient Near East. The Challenge of the Evidence.
J. of Economic History, vol.43. no.4.(1983.) 795-829.p.
- 593 SILVER, M.: Karl Polanyi and Markets in the Ancient Near East.
J. of Economic History, vol.45. no.1. (1985.) 135-137.p.]
- 594 ⁺SOMERS, Margaret: Beyond the Economistic Fallacy: The Holistic Science of Karl Polanyi.
In: Skocpol, T. (ed.): Vision and Method in Historical Sociology. Cambridge, 1984. Cambridge University Press, 47-85.p.
- 595 ⁺FIGUEIRA, T.: Karl Polanyi and Ancient Greek Trade. The Port of Trade.
Ancient World, 10. no.1-2. (1984.) 15-30.p.
- 596 [°]BLOCK, Fred - SOMERS, Margaret: Social Theorist as Prophet: The Legacy of Karl Polanyi.
In: SKOCPOL, Theda (ed.): Broad Visions.

ADALÉKOK

- 597 BADICS Ferenc, (szerk.): A Magyar Királyi Tanárképző-In-
tézeti Gyakorló Főgymnasium Értesítője az 1898-1904. is-
kolai évről.
Bp., 1899. 1-5. köt.
- 598 Egyetemi hallgatók gyűlése.
Népszava, XXXVI. no.280. (1908. nov. 24.) 7.p.
- 599 [Polányi Károly hozzászólása Lánczi Jenő: Modernista
mozgalmak a vallásokban című tanulmányához.]
H.Sz., XI. no.6. (1910. jún.) 695.p.
- 600 Az ifjúság munkában. A Galilei Kör jelentése. [Polányi
Károly-Székely Artúr]
V., I. no.107. (1910. júl.31.) 18.p.
- 601 POLÁNYI Károly - RÓNAI Zoltán - SZABÓ Ervin: Jelentés
a Galilei Kör 1909-1910. évi pályázatának eredményéről.
H.Sz., XI. no.10. (1910. okt.) 349-350.p.
- 602 A Galilei Kör előadása. (Polányi Károly: A diákság fel-
adata)
V., II. no.232. (1911. szept. 30.) 15.p.
- 603 A Galilei Kör... (Polányi Károly: A diákság hivatása.)
V., II. no.234. (1911. okt. 3.) 17..p.
- 604 [P.K. hozzászólása Lóránt Jenő: A szabadgondolkodó vi-
lágszemléletről című előadásához.]
Szg., II. no.1. (1912. jan.) 59-60.p.
- 605 RUBIN László: A Galilei Kör szózata a diákokhoz.
Bp., 1914. Galilei Kör, 16 p.
- 606 "MIT tud a tudomány?" A Sz.M.E. felolvasóülése. [P.K.
felszólalásával.]
Szg., IV. no.2. (1914. febr.) 62-64.p.
- 607 BARCSAY Adorján: A szabadkőművesség bűnei.
Bp., 1921., Az Egyesült Keresztény Nemzeti Liga, 115 p.

- 608 R[OBOGÓ Máté,- GÁBOR Andor] : A Bécsi Magyar Újság és a Jászi-legenda.
Proletár, II. no.34. (1921.) 13.p.
- 609 PÁLYÁZAT az ifjúság és a szabadság problémájáról.
A Láthatár, I. no.1. (1927.) 21-22.p.
- 610 IFJÚSÁG és szabadság.
A Láthatár, I. no.3. (1927.) 10-12.p.
- 611 RUBIN László: A Galilei Kör története.
Századunk, (1928. okt.) 464-469.p.
- 612 CHASE, Stuart: Are Monopolies Inevitable?
The Nation, vol. 159. no.26. (1944. dec. 23.) 768-770.p.
- 613 CHASE, Stuart: Democracy Under Pressure. Special Interests of the Public Welfare.
New York, 1945. The Twentieth Century Fund, 142 p.
- 614 CHASE, Stuart: Tomorrow's Trade. Problems of Our Foreign Commerce.
New York, 1945. Twentieth Century Fund, 156 p.
- 615 A SZABADKŐMŰVESSÉG kézikönyve.
Kézirat a szabadkőművesek számára. Kiad. a Magyarországi Szimbolikus Nagypáholy. I-II.
(Bp.), 1946-1947. (Otthon ny.)
- 616 FIRTH, Raymond: Malay Fisherman: Their Peasant Economy.
London, 1946. Routledge and Kegan Paul.
- 617 ANDOR León: Bécsben kezdődött a mi emigrációnk.
In: MESTER Sándor: A toll mártírjai. Kiad. a Magyar Újságírók Emigrált, Deportált, Internált Csoportja.
Bp., [1947]. Athenaeum, 107-111.p.
- 618 GERŐ Imre; A magyar szabadkőművesség története.
Bp., [1947]. Gépirat. 10 lev.
- 619 MÉREI Gyula: Polgári radikalizmus Magyarországon 1900-1919.
Bp., 1947. Karpinszky, 127 p.

- 620 HERSKOVITS, Melville J.: Economic Anthropology. A Study in Comparative Economics.
New York, 1952. Alfréd A. Knopf, 547 p.
- 621 TURNOWSKY Sándor: Adalék a Galilei Kör történetéhez.
Korunk, I. no.8. (1957. aug.) 1061-1071.p.
- 622 BÁRD Imre: A szocialista diákok.
In: Vagyunk az Ifjú Gárda.
Emlékezések az ifjún munkás mozgalomra 1900-1944. Szerk. Lányi Ernőné.
Bp., 1957. Móra Ferenc Kvk., 301 p.
- 623 KELEN Jolán: Galilei per a XX. században.
Bp., 1957. Kossuth K., 205.p.
- 624 °SWEET, R.FJG.: On Prices. Moneys and Money Uses in the Old Babylonian Period.
Chicago, 1958. /Dissertation./ University of Chicago.
- 625 SMELSER, N.J.: A Comparative View of Exchange Systems. Economic Development and Cultural Change, 7. (1958.) 173-182.p.
- 626 HAÁSZ Árpád: A századeleji magyar társadalom és a Galilei Kör.
Valóság, II. no.1. (1959. márc.) 17-26.p.
- 627 FUKÁSZ György: A magyarországi polgári radikalizmus történetéhez 1900-1918.
Jászi Oszkár ideológiájának bírálata.
Bp., 1960. Gondolat, 391 p.
- 628 TÖMÖRY Márta: Új vizeken járok.
/A Galilei Kör története./
Bp., 1960. Gondolat, 294.p.
- \$29 DALTON, George: A Note of Clarification on Economic Surplus.
A.A., vol.62. no.3. (1960.) 483-490.p.

- 630 DALTON, George: Economic Theory and Primitive Society. A.A., vol.63. no.1. (1961. febr.) 1-25.p.
- 631 BURLING, Robbins: Maximization Theories and the Study of Economic Anthropology. A.A., vol.64. no.4. (1962.) 802-821.p.
- 632 Le CLAIR, Edward E.: Economic Theory and Economic Anthropology. A.A., vol.64. no.6. (1962.) 1179-1203.p.
- 633 DALTON, George: Traditional Production in Primitive African Economies. Quarterly Journal of Economics, vol.LXXVI. (1962. aug.) 360-378.p.
- 634 "MINDENKI újakra készül..." Az 1918/19-es forradalmak irodalma. /Szöveggyűjtemény/. Szerk. és a jegyz. Írta József Farkas. [Közread. A] MTA Irodalomtört. Int. Bp., 1959-1967. Akad. K., 1-4. köt. /Irodalom - szocializmus/
2.) /A polgári forradalom publicisztikája és irodalmi élete/. 1962. 970 p.
- 635 POSPISIL, Leopold: Kapauku Papuan Economy. New Haven, 1963. 502 p. /Yale Univ. Publications in Anthropology 67./
- 636 FRANK László: Café Atlantis. Híradás egy elsüllyedt világból. Bp., 1963. Gondolat, 292 p.
- 637 FIRTH, Raymond - YAMEY, B.S. (eds): Capital, Saving and Credit in Peasant Societies. Studies from Asia, Oceania, the Caribbean and Middle America. Chicago, 1963. Aldine Publishing Company, 399 p.
- 638 BOHANNAN, Paul: Social Anthropology. New York etc., 1963. Holt, Rinehart and Winston, 421 p.

- 639 PATKÓ Imre: "Maguk otthon Magyarországon..." Londoni beszélgetés Duczynska Ilonával és Polányi Károllyal. Népszabadság, XXI. no.260. (1963. nov. 6.) 7.p.
- 640 -y -ó: "Magyarországnak van mondanivalója a világ számára." Beszélgetés Duczynska Ilonával és Polányi Károllyal. Magyar Nemzet, XIX. no.252. (1963. okt. 27.) 9.p.
- 641 HAMMOND, Péter B. (ed.): Cultural and Social Anthropology. Introductory Readings in Ethnology. New York-London, 1964. Macmillan, 538 p.
- 642 MEGHALT Polányi Károly. Népszava, CXXXVII. no.97. (1964. ápr. 26.) 2.p.
- 643 MEGHALT Polányi Károly. Népszabadság, XXII. no.97. (1964. ápr. 26.) 12.p.
- 644 ESSAYS in Economic Anthropology. Dedicated to the Memory of Karl Polányi. Proceedings of the 1965 Annual Spring Meeting of the American Ethnological Society. Ed. Oune Helm. Co-ed. Paul Bohannan-Marshall D. Sahlins. Seattle, 1965. Univ. of Washington Pr., 139 p.
- 645 MAIR, Lucy: An Introduction to Social Anthropology. Oxford, 1965. Oxford University Pr., 317 p.
- 646 FIRTH, Raymond: Primitive Polynesian Economy. New York, 1965. W.W. Norton, 385 p.
- 647 DALTON, George: History, Politics and Economic Development in Libéria. 3. of Economic History, vol.25. (1965.) 569-591.p.
- 648 SAHLINS, M.D.: On the Sociology of Primitive Exchange. In: Banton, M. (ed.): The Relevance of Models for Social Anthropology. London, 1965. 139-236.p. /ASA Monographs, 1./

- 649 GODELIER, Maurice: Object et methodes de l'antropologie économique.
L'Homme, no.2. (1965.) 32-91.p.
A gazdasági antropológia tárgya és módszerei. Ford. Verebélyi Kincső, Szerk. és bev. Sárkány Mihály. Bp., 1981. MTA KESZ soksz., 99 p. /Documentatio ethnographica, 8./
- 650 NASH, Manning: Primitive and Peasant Economic Systems. San Francisco, 1966. Chandler, 166 p.
- 651 CANCIAN, Frank: Maximization as Norm, Strategy and Theory: a Comment on Programmatic Statements in Economic Anthropology.
A.A., vol.68. no.1. (1966.) 465-469.p.
- 652 COOK, Scott: The Obsolete "Anti-Market Mentality: A Critique of the Substantive Approach to Economic Anthropology.
A.A., vol.68. no.2. (1966.) 323-345.p.
- 653 FIRTH, Raymond (ed.): Themes in Economic Anthropology. London etc, 1967. Tavistock, X,292 p. /ASA Monographs. 6./
- 654 EMLÉKEZÉSEK. Gyűjt, és összeáll, a Petőfi Irodalmi Múzeum dokumentációs csoportja. (Sajtó alá rend. Vezér Erzsébet.)
Bp., 1967. (Múzeumok Rotaüzeme), 136 p. /Irodalmi múzeum. 1./
- 655 DUMONT, Louis: Homo hierarchicus.
Essai sur le système des castes. (Paris), (1967).
Gallimard, 445 p. /Bibliothèque des sciences humaines/
- 656 HORVÁTH Zoltán: Irodalom és történelem.
Bp., 1968. Szépirodalmi Kvk., 353 p.
- 657 NASH, Manning: Economic Anthropology.
In: SILLS, Dávid L. (ed.): International Encyclopedia of the Social Sciences, vol.4. New York, 1968. Macmillan, 359-365.p.

- 658 Le CLAIR, Edward E. - SCHNEIDER, Harold K. (eds.): Economic Anthropology. Readings in Theory and Analysis. New York etc, 1968. Holt, Rinehart and Winston, 523 p.
- 659 POIRIER, Jean (dir.): Ethnologie générale. Paris, 1968. Gallimard, 1906 p. /Encyclopédie de la pléiade/
- 660 KAPLAN, Dávid: The Formal-Substantive Controversy in Economic Anthropology. Southwestern Journal of Anthropology, XXIV. no.3. (1968.) 228-251.p.
- 661 BÖLÖNI György: A Bécsi Magyar Újság. In: uó: Friss szemmel. (Vál., szerk. az utószót és a jegyz. írta Erki Edit.) Bp., 1968. Szépirod. K., 377-379.p. /B.Gy.: Művei/
- 662 ERÉNYI Tibor: A Galilei-Kör. Népművelés, XV. no.3. (1968. márc.) 18-19.p., no.4. (1968. ápr.) 22-23.p.
- 663 HUMPHREYS, S.C.: Alienation Anyone? Times Literary Supplement, CXVII. no. 3437. (1968. jan. 11.) 37.p.
- 664 HARRIS, Marvin: The Rise of Anthropological Theory. A History of Theories of Culture. London, 1969. Routledge and Kegan Paul, 805 p.
- 665 WOLF, Eric R[obert]: Peasant Wars of the Twentieth Century. London, 1969. Faber and Faber, 328 p.
- 666 TOURAINE, Alain: La Société Post-industriel. Paris, 1969. Denoel. 315 p.
- 667 CAULFIELD, Davis Mina: Culture and Imperialism: Proposing a New Dialectic. In: Hymes, Dell (.ed.): Reinventing Anthropology. New York, 1969. Vintage Books, 182-212.p.

- 668 RÖPKE, 3.: Nationalökonomie und Ethnologie. Sociologus, vol.19. (1969.) 101-134.p.
- 669 DALTON, George: Theoretical Issues in Economic Anthropology. C.A., vol.10. no.1. (1969.) 63-102.p.
- 670 COOK, Scott: The "Anti-Market" Mentality Reexamined: a Further Critique of the Substantive Approach to Economic Anthropology. South-Western Journal of Anthropology, vol.25. (1969.) 378-406.p.
- 671 ⁺LEVITT, Karl: Silent Surrender. Toronto, 1970. Macmillan.
- 672 MEILLASSOUX, Claude: Anthropologie Économique. Paris, 1970. Mouton, 382 p.
- 673 DUMONT, Louis: Homo Hierarchicus. An Essay in the Caste System. Chicago, 1970. Univ. of Chicago Press.
- 674 SÁRKÁNY Mihály: Gazdasági antropológiai irányzatok. In: Népi kultúra - népi társadalom. IV. Bp., 1970. Akadémiai Kiadó, 347-356.p.
- 675 SÁRKÁNY Mihály: Az okiatok csereviszonyainak elemzése. Ethn. LXXXI. no.2-4. (1970.) 565-677.p.
Analysis of the Okiot Exchange System (East-Africa). Acta Ethnographica, vol.22. no.1-2. (1973.) 157-169.p.
- 676 DALTON, George: Traditional Tribal and Peasant Economies: an Introductory Survey of Economic Anthropology. A McCaleb Module in Anthropology. Module 1. 1971. 35 p.
- 677 McLUHAN, Marshall: The Gutenberg Galaxy. The Making of Typographic Man. London, (1971.) Routledge-Kegan Paul, 293 p.

- 678 BARNOUW, Viktor: An Introduction to Anthropology.
Vol.2. Ethnology.
Homewood, 1971. The Dorsey Press, 358 p.
- 679 FIRTH, Raymond: Methodological Issues in Economic
Anthropology.
Man, 7. (1972.) 467-475.p.
- 680 LITVÁN György: Apáink válaszutja. Tallózás a "Szabad-
gondolat" 1918-1919-es számaiban.
U.I., XII. no.3. (1972. márc.) 109-117.p.
- 681 SAHLINS, Marshall P.: Stone Age Economics.
Chicago-New York, 1972. Aldine-Atherton, 348 p.
- 682 PAS, H.T. van der: Economic Anthropology 1940-1972.
An Annotated Bibliography.
Oosterhout, 1973. Anthropological Publications, 221 p.
- 683 FINLEY, M.I.: The Ancient Economy.
London, 1973. Chatto and Windus, 222 p.
- 684 COOK, Scott: Economic Anthropology: Problems in Theory
Method, and Analysis.
In: Honigmann, John 3. (ed.): Handbook of Social and
Cultural Anthropology.
Chicago, 1973. Rand McNally, 795-860.p.
- 685 SERVICE, E.R. - SAHLINS, M.D. - WOLF, E.R.: Vadászok,
törzsek, parasztok.
Bp., 1973. Kossuth Könyvkiadó, 462 p.
- 686 NAROLL, Raoul - COHEN, Ronald (eds.): Handbook of Method
in Cultural Anthropology.
New York-London, 1973. Columbia Univ. Press, XXI,1017 p.
- 687 ECSEDY Csaba: Termelési viszonyok és tradicionális állam
Fekete-Afrikában. Az állam fejlődésének és meghatározó
vonásainak kérdése.
In: Tálasi István (szerk.): Dissertationes
Ethnographicae, I. Bp., 1973. 57-109.p.

- 688 SÁRKÁNY Mihály: A közösségek közötti csere. Északkelet-Amhem föld lakói.
In: Tálasi István (szerk.) *Dissertationes Ethnographicae*, I. Bp., 1973. 27-55.p.
- 689 SZEMJONOV, Ju.I.: Teoreticeszkije problemü "ekonomicszeszkoj antropologii".
In: Bromlej, Ju. V. (red.): *Etnologicszeszkije isszledovanyija za rubezsgm. Moszkva*, 1973. Nauka, 30-76.p.
A gazdasági antropológia elméleti problémái.
In: Tálasi István (szerk.): *Néprajzi szöveggyűjtemény*. I. k. Bp., 1982. Tankönyvkiadó. 251-295.p.
- 690 FÖLDES László: Tradicionális gazdálkodás. A tulajdonviszonyok vizsgálata.
Világosság, XIV. no.12. (1973. dec.) 720-727.p.
- 691 SMELSER, Neil J.: *The Sociology of Economic Life*. 2. kiad. London etc, 1976. Prentice-Hall, X,177 p.
- 692 HANÁK, Tibor: *Die marxistische Philosophie und Soziologie in Ungarn*.
Stuttgart, 1976. Ferdinand Enke Verlag, VII,231 p.
- 693 BORBÁNDI, Gyula: *Der ungarische Populismus*. Mainz, 1976. Hase und Koehler Verlag, 358 p. /*Studia Hungarica* 7. Herausg.: Georg Stadtmüller/
A magyar népi mozgalom, A harmadik reformnemzedék. New York, 1983. Püski, 538 p.
- 694 POVILLON, Francois (dir.): *L'anthropologie économique. Courants et problémes*. Paris, 1976. Maspero, 146 p.
- 695 SÁRKÁNY Mihály: A gazdálkodás etnográfiaja és a gazdasági antropológia.
In: Tálasi István (szerk.): *Dissertationes Ethnographicae*, II. k. Bp., 1976-78. 18-30.p.
- 696 ECSEDY Csaba: *Földtulajdon és államszervezet Fekete-Afrikában*.
In: Tőkei Ferenc (szerk.): *Őstársadalom és ázsiai termelési mód*. Bp., 1976. Magvető, 233-342.p.

- 697 VEZÉR Erzsébet: Michael Polanyi.
Magyar Hírek, XXIX. no.6. (1976. márc. 13.) 3.p.
- 698 FÖLDES László: Árucseré és piac a hagyományos társadal-
makban.
Világosság, XVII. no.6. (1976. jún.) 343-351.p.
- 699 GÁL István: Balázs és Lukács elitfolyóirat-terve 1910-
ben. (Balázs Béla levelei Babits Mihályhoz.)
Tiszatáj, XXX. no.11. (1976. nov.) 46-59.p.
- 700 KENDE Zsigmond: A Galilei Kör megalakulása. (Bev. Hanák
Péter.) (Jegyz.: Litván György.)
Bp., 1974. Akad. K., 195.p.
- 701 HORVÁTH Zoltán: Magyar századforduló. A második reform-
nemzedék története /1896-1914/. [1961] 2. kiad. Bp.,
1974. Gondolat, 653 p.
- 702 ⁺SCHNEIDER, Harold K.: Economic Man.
New York-London, 1974.
- 703 GODELIER, Maurice: Rationalité et irrationalité en
économie. I-II.
Paris, 1974. Maspero, 125i 213 p. /Petité coll. Maspero,
81-82/
- 704 GODELIER, Maurice: Un domaine contesté: l'anthropologie
économique. Recueil de textes.
Paris-La Haye, (1974.) Mouton, XV, 374 p. /Textes de
sciences sociales, 5./
- 705 ADAMS, Róbert McC.: Anthropological Perspectives on
Ancient Trade.
C.A., - vol.15. no.3. (1974.) 239-258.p.
- 706 FÖLDES László: Hagományos gazdálkodás és ésszerűség.
Világosság, XV. no.1. (1974. jan.) 1-9.p.
- 707 FÖLDES László: Csereformák a hagyományos társadalomban.
Világosság, XV. no.8-9. (1974. aug.-szept.) 483-493.p.

- 708 SZABÓ Ervin levelezése. (Szerk. Litván György-Szűcs László. Munkatárs: Perlusz Katalin.)
Bp., 1977-1978. Kossuth K., 694] 1041 p.
- 709 HINDESS, Barry (ed.): Sociological Theories of the Economy.
London, 1977. Macmillan, 199 p.
- 710 [†]DUMONT, Louis: From Mandewille to Marx. The Genesis of Economic Ideology.
Chicago, 1977. University of Chicago Press.
- 711 GODELIER, Maurice: Horizon, trajets marxistes en anthropologie. I-II.
Paris, 1977. Maspero, 239; 309 p. /Petit collect Maspero, 190-191/
- 712 PRYOR, Frederick L.: The Origin of the Economy. A Comparative Study of Distribution in Primitive and Peasant Economies.
New York etc, 1977. Academic Pr., 475 p. /Studies in Social Discontinuity/
- 713 WOLFE, Alvin W.: The Supranational Organization of Production: An Evolutionary Perspective.
C.A., vol.18. no.4. (1977.) 615-635.p.
- 714 MARKOVITS Györgyi: A Bécsi-Magyar Újság 1919. október-1923. december.
M.K., XCIII. no.3. (1977.) 257-269.p.
- 715 MUCSI Ferenc: A polgári radikalizmus Magyarországon. 1900-1914. (Történelmi vázlat).
Tört. Sz., XX. no.2. (1977.) 280-314.p.
- 716 SZEGŐ Andrea: A redisztribúció típusai és az érdekviszonyok. /A helyi-területi érdekviszonyokat intézményesítő társadalmi közvetítőrendszerek./
Szociológia, VI. no.3. (1977.) 291-317.p.
- 717 SÁRKÁNY Mihály: Somló Bódog az ősi társadalom gazdaságáról.
Szociológia, VI. no.4. (1977.) 516-521.p.

- 718 ANTAL Gábor: A viták fiatalítanak.
Min dolgozik Halász Miklós?
Magyar Nemzet, XXXIII. no.201. (1977. aug. 27.) 6.p.
- 719 LITVÁN György: "Magyar gondolat-szabad gondolat." Nacionálisizmus és progresszió a század eleji Magyarországon.
Bp., 1978. Magvető, 163 p. /Gyorsuló idő/
- 720 TOURAINE, Alain: Le voie et le regard.
Paris, 1978. Seuil, 309 p. /Soziologie permanentents, 1./
- 721 ⁺PEUKERT, Werner: Der atlantische Sklavenhandel von Dahomey 1750-1797.
Wiesbaden, 1978. Steiner-Verlag.
- 722 ⁺GRENDI Eduardo: Karl Polanyi. Gli economisti.
Italy, 1978. Etas Libre.
- 723 KÁROLYI Mihály levelezése. I. 1905-1920. Szerk. Litván György.
Bp., 1978. Akad. K., 806 p.
- 724 MÓRA László: Korach Mór. A korszerű műszaki kémia úttörője. /1888-1975./
Bp., 1978. (Alföldi ny.), 238 p. /BME Közp. Kvta, Műszaki tudománytörténeti kiadványok, 26./
- 725 SÁRKÁNY Mihály: A csere a törzsi gazdaságban. A kutatástörténet vázlatja.
Ethn., LXXXIX. no.2. (1978.) 197-216.p.
- 726 FEHÉR Ferenc - HELLER Ágnes: Az egyenlőség formái. I-II.
Létünk, VIII. no.5-6. (1978. szept.-dec.) 112-126.p., IX. no.1. (1979. jan.-febr.) 101-125.p.
- 727 VEZÉR Erzsébet: Egy hamis családi krónika.
É.I., XXIV. no.7. (1978.) 9.p.
- 728 LITVÁN György: Magyar múlt és jelen Amerikában.
É.I., XXII. no.37. (1978.) 7.p.

- 729 DUCZYNSKA Ilona: Az emberélet sarkalatos élményei. Magyar Hírek, XXXI. no.10. (1978. máj. 20.) 5.p.
- 730 NOVÁK Zoltán: A Vasárnap Társaság. Lukács Györgynek és csoportosulásának eszmei válsága, kiütkeresésük az első világháború időszakában. Bp., 1979. Kossuth K., 305 p.
- 731 ERÉNYI Tibor: Szocializmus a századelőn. Tanulmányok a magyarországi munkásmozgalom történetéből. Bp., 1979. Kossuth, 513 p.
- 732 VEZÉR Erzsébet: Lesznai Anna élete. Bp., 1979. Kossuth K., 153 p. /Nők a történelemben/
- 733 MOSELEY, K.P.: The Political Economy of Dahomey. In: Dalton, G. (ed.): Research in Economic Anthropology, vol.2. (1979.) 69-90.p.
- 734 KARÁDI Éva - VEZÉR Erzsébet: A Vasárnapi Kör. Dokumentumok. Összeáll., a bev. tanulm. és a jegyz. írta -. Bp., 1980. Gondolat, 405 p. 12 t.
- 735 DALTON, George: Economic Systems and Society. Capitalism, Communism and the Third World. Harmondsworth /Middlesex-New York, 1980. Penguin, 250 p. /Penguin Modern Economics Texts/
- 736 ANDRIOLO, Karin R.: Gedanken über den Strukturalismus. In: Schmied-Kowarzik, Wolfdietrich-Stagl, Justin (herausg.): Grundfragen der Ethnologie Beiträge zur gegenwärtigen Theorie-Diskussion. Berlin, 1980. Dietrich Reimer, 281-289.p.
- 737 GYURGYÁK János: Politikai gazdaságtan és gazdasági antropológia. In: Tudományos Diákköri Füzetek. 6. Bp., 1980. 24-51.p.
- 738 HANÁK Tibor: Az elfelejtett reneszánsz. A magyar filozófiai gondolkodás századunk első felében. Bern, 1981. Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem, 265 p.

- 739 MEILLASSOUX, Claude: Maidens, Meal and Money. Capitalism and the Domestic Community. Cambridge, 1981. Cambridge Univ. Press, 196 p.
- 740 HUSZÁR Tibor: Az értelmiségszociológia és -szociográfia hazai történetéhez. In: uő. (szerk.): Értelmiségszociológiai írások Magyarországon . Bp., 1981. Kossuth, 5-63.p.
- 741 LUKÁCS György levelezése /1902-1917/. (Vál., szerk., a bev. írta, a jegyz., életrajzi mutatót, az időrendi áttekintést és a névmutatót készítette Fekete Éva-Karádi Éva.) (Ford. Boros Miklósné-F.É.-K.É.) Bp., (1981.) Magvető, 745 p. /L.Gy.: Összes művei/
LUKÁCS [György] Georg: Briefwechsel 1902-1917. Hrsg. v. Éva Karádi-Éva Fekete. (Übertr. v. Ágnes Meller-Véretes.) Bp. , (1982.) Corvina, 432 p.
- 742 LUKÁCS György: Napló-Tagebuch /1910-11/. - Das Gericht /1913/. Sajtó alá rend. Lendvai L. Ferenc. A Lukács Archivum és Kvtár kiadv. Bp., 1981. Akad. K., 96 p. /L.Gy. hagyatékából/
- 743 TASI József: Októbrizmus vagy bolsevizmus? /Gábor Andor és Jászi Oszkár polémiája./ ItK., LXXXV. no.4. (1981.) 398-420.p.
VERES András: Gábor Andor: igen, Jászi Oszkár: nem? /Megjegyzések Tasi József cikkéhez./ ItK., LXXXV. no.5-6. (1981.) 644-647.p.
- 744 SÜKÖSD Mihály: Egy különleges egyetemi tanár Amerikában. É.I., XXV. no.12. (1981. márc. 21.) 6.p.
- 745 VEZÉR Erzsébet: Nem is olyan különleges. É.I., XXV. no.13. (1981. márc. 28.) 2.p.
- 746 JÁSZI Oszkár: A Habsburg-monarchia felbomlása. (Ford. Zinner Judit. Előszó: Hanák Péter.) Bp., 1982. Gondolat, 597 p.

- 747 BALÁZS Béla: Napló. I-II. (Vál., szerk. és a jegyz. kész. Fábri Anna.)
Bp., (1982.) Magvető, 715; 567 p.
- 748 WOLF, Eric R.: Europe and the People Without History.
Berkeley etc, 1982. Univ. of California Press, 503 p.
- 749 WAR and Society in East Central Europe. vol.VI.
Essays on World War I: Total War and Peacemaking. A Case
Study on Trianon. Ed. Béla K. Király-Peter Pastor-Ivan
Sanders.
New York, 1982. Columbia Univ. Press, XIV, 678 p.
East European Monographs, 105/ /Atlantic Studies/
/Brooklyn College Studies on Society in Change, 15/
- 750 MAGYARORSZÁG története 1890-1918.
Főszerk. Hanák Péter. Szerk. Mucsi Ferenc.
(1978.) 2. jav. kiad.
Bp., 1983. Akad. K., 1-2. köt. /Magyarország története
tíz kötetben, 7./
- 751 FURTADO, Celso: Accumulation and Development.
Oxford, 1983. Martin Robertson.
- 752 HENDELL, Marguerite: Social, Political and Cultural
Determinants of Economic Activity. Comparative
Perspectives.
Montreal, 1983. McGill Univ. /Dissertation/
- 753 SÁRKÁNY Mihály: A törzsi társadalmak gazdasága.
M.F.Sz., XXVII. no.5. (1983.) 738-748.p.
- 754 V. BÁLINT Éva: A Polányi család.
Magyar Hírlap, XVI. no.202. (1983. aug.27.) 9.p.
- 755 DALOS György: A cselekvés szerelmese.
Duczynska Ilona élete.
[Bp.], 1984. Kossuth K., 164.p.

- 756 LITVÁN György: A Világ. 1916-1926.
In: Világ 1910. március 30-1916. április 30. Repertórium.
/1910-1912./ Összeáll.: Czére Gyöngyvér.
Bp., 1984. Petőfi Irod. Múz., XXIV, 412 p. /A Petőfi Irodalmi Múzeum bibliográfiai füzetek. Napilapok repertóriumai/
- 757 LITVÁN György: Irányzatok és viták a bécsi magyar emigrációban.
In: Lackó Miklós (szerk.): A két világháború közötti Magyarországról.
Bp., 1984. Kossuth, 183-225.p. /Vélemények-Viták/
- 758 KORNAI János: Bürokratikus és piaci koordináció. Akadémiai székfoglaló 1983. ápr. 16.
Bp., (1984.) Akad. K., 39 p. /Értekezések, emlékezések/
- 759 †MENDELL, Marguerite: Social Determinants of Economic Activity: The Economy of Transfer.
Journal of Economic Issues, (1984.) 401-410.p.
- 760 ROSNER, Péter: Arbeit und Reichtum. Ein Beitrag zur Geschichte ökonomischer Theorie.
Frankfurt-New York, ? Campies Verlag.

PÓTLÁSOK

- 761 POLÁNYI, Karl - ARENSBERG, Conrad M. - PEARSON, Harry W. (eds.): Traffici e mercati negli antichi imperi. Le economie nella storia e nella teória. Torino, 1978. G. Einaudi, LVII-,465 p. (Einaudi Paperbacks, 95.)
- 762 -: Fasizmus, demokrácia, ipari társadalom. Bp., 1986. Gondolat (Sajtó alatt.)
- *
- 763 LEEMANS, W.F.: Foreign Trade in the Old Babylonian Period. Leiden, 1960. E.J. Brill., VI;196 p.
- 764 FERMI, Laura: Illustrious immigrant. The intellectual migration from Europe Chicago-London, 1968. Univ. of Chicago Pr., XI;440 p.
- 765 VEENHOF, K.: Aspects of Old Assyrian Trade and Its Terminology. Leiden, 1972. E.3. Brill., XXVII;487 p.
Bibliotheca Orientalis, 31. (1974.) 90-92.p. (Matous, Lubor)
- 766 RÖLLIG, Wolfgang: Der altmesopotamische Markt. Die Welt des Orients, 8. (1976.) 286-295.p.
- 767 DOLGIN, J.L. - KEMNITZER, D.S. - SCHNEIDER, D.M. (eds.); Symbolic Anthropology. A Reader in Study of Symbols and Meaning. New York, 1977. Columbia University Press, 523 p.
- 768 HAJDÚ Tibor: Károlyi Mihály. Politikai életrajz. Budapest, 1978. Kossuth Könyvkiadó, 610 p.

- 769 POWELL, Marvin: Götter, Könige und "Kapitalisten" im Mesopotamien des 3. Jahrtausends v. u. Z. Oikumene, 2. (1978.) 127-144.p.
- 770 SHAW, B.D. - SALLER, R.P.: Editors' Introduction. In: Finley, M.I.: Economy and Society in Ancient Greece. London, 1981. Chatto and Windus, VII-XXVI.p.
- 771 ADY Endre: Összes prózai művei. Újságcikkek, tanulmányok. XI. (Sajtó alá rend. Láng József.) Bp., 1982. Akadémiai Kiadó, 667 p. /Ady Endre Összes Művei./
- 772 ⁺SILVER, Morris: Economic Structures of the Ancient Near East. New York, 1985.
- 773 VEZÉR Erzsébet: Egy család regénye a magyar polgárosodás korából. In: Levendel Júlia - Horgas Béla (szerk.): Magyar Családi Kalendárium, Bp., 1985. 195-197.p.

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

A.A.	American Anthropologist
Akad.	Akadémiai
ASS	Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik
Bd.	Band
bev.	bevezető
B.M.Ú.	Bécsi Magyar Újság
Bp.	Budapest
C.A.	Current Anthropology
E.	Előre
Ed.	editor
Ethn.	Ethnographia
É.I.	Élet és Irodalom
é.n.	év nélkül
Forew.	Foreword
ford.	fordította
Hrsg.	herausgegeben
H.Sz.	Huszadik Század
ism.	ismertetés
ItK.	Irodalomtörténeti Közlemények
jegyz.	jegyzetek
jahrg.	Jahrgang
k.	kötet
K.	Kiadó
kvt.	könyvtár
M.F.Sz.	Magyar Filozófiai Szemle
no.	numero

Oe.V.	Der Oesterreichische Volkswirt
p.	pagina
rend.	rendezte
Szerk.	szerkesztette
Szg.	Szabadgondolat
Szoc.	Szocializmus
tanulm.	tanulmány
uő.	ugyanő
V.	Világ
Vál.	válogatta
vol.	volume

SUMMARY

János Gyurgyák: The Oeuvre of Karl Polanyi

It is certain that Karl Polanyi ranks among the most famous Hungarian social scientists; perhaps only Georg Lukács, Karl Mannheim, Géza Róheim, Leopold Szondi and his brother Michael Polanyi compete with his reputation. His thoughts have remained alive, as it is testified by the repeated editions of his works and by the ungoing debate around his intellectual legacy. He has become a classic in the field of economic anthropology, but his views on ideology, economic theory and economic history have been heavily disputed by Hungarian and Western scholars.

"What I became I became in my homeland. Hungarian lives have given meaning to my life. When I erred, others payed for it here. The good I have strived for, should be realized here. What little I have given to the world, should come home" - he wrote in one of his reminiscences, Let us, then, survey this scene: the publication of his works, the reception of his ideas in Hungary and - in general - how his intellectual legacy. has found its way home.

It was in the 1960s that historical and literary research "discovered" the intellectual movements at the turn of the 20th century, especially the radical bourgeois and the socialist ideologies. This was how the first president and forceful orator of the Galilei Circle came

to receive special attention; Karl Polanyi being the secretary of the National Radical Party and its outstanding publicist. His later works were soon discussed by ethnographers (Sárkány, Ecsedy) and philosophers (Kis, Márkus) in the late '60s. Several of his books appeared in Hungarian in the recent past. However, if we search for the reception and appraisal of his achievements, we should not be content. Hungarian scholars have scarcely attempted to introduce his ideas into economic and sociological researches in Hungary; it is even fewer the number of those thinkers who have tried to go beyond these ideas (Ferge, Heller-Fehér, Balogh, Kornai, Sárkány). Let us summarize the most disputed - and thus the most exciting - questions of his personality and oeuvre.

"If I were to evoke the image of Karl Polanyi in a word," his wife Ilona Duczynska wrote, "it would be one that was not infrequently on his mind - the skandalon, the block of offence, der Stein des Anstosses. For throughout his life he went counter to encrusted notions, relentlessly shaking people to some new awareness - as the fiery young orator in his days of the Galilei Circle; in his apparent withdrawal in his early manhood; in his novel approaches to the social sciences in the late decades of his life." Indeed, Polanyi's studies were tremendously rich in brilliant and often shocking thoughts opening novel vistas; in almost every case they were ideologically and emotionally charged. The reader trained in sober and cool empirical sociology certainly finds

Polanyi's swift flights unfamiliar and strange. There seems to be no place for empathy, imagination and intuition in the "exact" sciences. But perhaps Polanyi's popularity can be partially explained by just this richness of ideas and associations. It was his theory that gave perspectives to his opponents and colleagues devoted to 'non-valued sciences'... And perhaps here lies the clue to the dividing influence of his oeuvre. Polanyi's writings force us to take sides: this is testified by the battles ever going on between "Polanyists" forever faithful to their master and the equally enthusiastic "anti-Polanyists". His whole career proves that the natural state of sciences - as in other fields of life too - should not resemble still water.

The most characteristic feature of his personality was his confidence and his awareness of vocation; this was primarily true for the young Polanyi. He belonged to those engaged in the most passionate search for truth. "The freedom of the intellect," he writes in one of his unpublished essays, "does not mean that it knows and acknowledges no truth, morality, righteousness, and authority. Just the opposite: it searches for truth audaciously, follows morality relentlessly, practices lawfulness and acknowledges authority. Audaciously and relentlessly, not backing from any kind of gaze; ever turning human stupor into alertness. Pursuing and hunting for the truth behind and in spite of different class- and racial truths; following pure morals beyond the

chatechisms of petty moralists and defying these, digging out the foundation of law even against these laws and only yielding to the authority of the good and the true, turning away from the false authority of unprincipled success and conceited power."

(Science, - politics - ideology) It is not possible to classify the books, studies and articles of Karl Polanyi according to the traditional disciplines. Economics, economic anthropology, economic, sociology, economic history, historical philosophy, politology - these are only a few of the possible choices. It is similarly difficult to categorize Polanyi's works according to their "genre". Ideological scholarship, scholarship proper or political journalism? In my opinion, most of his writings are typically interdisciplinary, somewhere on the borderlines of science, politics and ideology: his scholarly studies are strongly charged with politics and ideology, while his political writings are characterized by scholarly erudition. Polanyi did not think in categories of scolarly disciplines: he was interested in society as a whole. He never studied society and economics for themselves only. In the different phases of his career he held different views about the meaning of social and economic processes, but throughout his life he believed in the "third way", "third alternative", in both socialism and democracy. These are the problems he was always interested in; he was thus relentlessly in search of ways and means leading to a more humanistic society, to socialism where man is in the centre. This engagement,

together with his humanitarianism, motivates, directs and almost maps out his economic theory, his historical and social philosophy even if we can hardly talk about explicit historical and social philosophy. His ethical stand has a similarly central place in his oeuvre. As I see, these are the main reasons why Polanyi was reluctant to adopt Marxism. The materialistic determinism of Marxism was too far from him. He considered that determinism as one allowing for "humankind marching towards a single common goal only that much freedom where it is possible to realize this distorted imaginary goal and subordinate the ethical choices to it. Polanyi's daughter, Karl Levitt, wrote on this problem: "his life was guided by an inner necessity to exercise freedom of action and thought and never to give in to determinism or fatalism."

This conviction of Polanyi seems to illuminate another problem: his so-called apolitical mind, which has been so often written about that it has become an often repeated commonplace. Indeed, if we consider the politician as a person of no individuality, working in underground conspirations, or as a dictator exercising limitless power, or as a diplomat negotiating at white tables, then this 'commonplace' holds true. But if we give a wider interpretation of politics, so that it would embrace all those seeking answers for the major issues of an age, accepting the challenges of the world as ethical commandments, then Polanyi was most certainly of a political mind. Neither is it true that "he never belonged to any political parties,

never participated in political movements" (Levitt). Simple facts refute this thesis: before 1919 Polanyi was one of the organizers and leading publicists of the National Radical Bourgeois Party; the majority of his writings dealt with political-ideological topics in those years. Then after 1919 he participated in the politics of the Hungarian emigration as a publicist supporting the movement with intellectual munition. As Jászi's secretary he had the opportunity to influence the interpretation of daily political issues. The overall tendency of his writings (The Crisis of Our Ideologies - Physical and Intellectual Work - Oration to the Youth of the Galilei Circle - Politics: Believer and Unbeliever - The Essence of Fascism - Our Obsolete Market Mentality - Economy as an Instituted Process) proves that all are permeated by an ideological demand. He himself wrote on his later works in a letter: "My field really belongs to classical economic history. But my interest is not antiquarian in this respect either; it is supposed to serve and widen our interest in the present". According to János Kis and György Márkus: "economic history was no escape for Polanyi from the issues of the present, but a theoretical means for a logical examination of these very issues."

The strong ideological basis is only one of the reasons that explains Polanyi's popularity and importance. We can find the most extreme views in this connection: he is either considered as too much "red", or as the representative of "the false idealism of bourgeois

philosophy" (Tamás Szentes). According to one, "he tried to use his scholarly authority for the achievement of peace, and planted into the young some doubt in contemporary Western-European society" (Mihály Károlyi); but according to another, "his views reveal the influence of Anglo-Saxon Fabianism and its lukewarm bath, where he is incapable to differentiate between historical and individual morality" (Mór Korach). These diverse interpretations resulted in the most strange combination of allies, with liberals, reform-socialists and conservatives on one side, and Stalinists, the New Left and old conservatives on the other.

Polanyi's teachings on socialism are based on the relentless critique of bourgeois ideologies and bourgeois society determined by the demands of the market on the one hand, and on the tolerant critique of existing socialisms on the other hand. "Because I am a radical anti-capitalist, a critic of market systems... In this respect, my socialism covers a whole world historical period, centuries: the humanization of industrial civilization, if this is possible at all", he wrote to Zsigmond Kende in 1963. "We can only expect to get answers," he writes elsewhere, "from planned economy, from the presence of workers' democracy in production and from a people consciously supporting the goals of humankind." On the other hand, he sees problems emerging around new issues rather: pluralism, national independence, the humanization of industrial civilization and

types of actions forcefully influencing society.

"Pluralist democracy, national independence, industrial culture and international socialist order - these are such perspectives of humanistic socialism that suggest immense tasks but stem from the same source," he wrote in a letter.

(Polanyi and the Hungarian Politics) Throughout the years of exile, Polanyi kept an attentive eye on the changing of politics in Hungary. In England he joined the emigre political circles. He represented the third alternative in the battle of emigrant trends too: "... Hungarians are bound to follow Russian orientation, but at the same time they have to be keen on holding the window to the West open both economically and culturally." Until January 1945 he was in close collaboration with Mihály Károlyi. He held a high opinion about the Hungary of the coalition era of 1945-48, predicting the chances of socialism optimistically. In so-called "regional socialism" he saw the alternative to both the socialism of a world revolution and to liberal capitalism. In the years of the cold war and the personality cult, his political theories and expectations again collapsed and Polanyi turned his back to Hungarian politics. The events of October 1956 raised his interest again and he expected a democratic development.

In the late 1950s he began to deal with Hungarian literature. With his wife Ilona Duczynska he co-edited the literary anthology 'The Plough and the Pen', offering a

selection of writings - prose and poetry - born in the period between 1930 and 1956.

In the autumn of 1963 he visited home: "I returned to socialism in the years of a crisis threatening humanity: socialism has ceased to be only a working class issue, it has become mankind's vital question. It was not a minor role that Hungary played in this. The final and definitive point of view is that of my homeland to whom I owe everything, having grown up under the determining influence of the Hungarian lot."

(Continuity - discontinuity) The intellectual legacy of Karl Polanyi is more than mere ideology though. In his later works he attempted at the foundation of a new social economics. This is the most enduring part of his oeuvre. In this respect his intellectual activity prior 1944 is indeed of lesser importance. But another approach is also justified to his work: that from the radicalism of the Hungarian fin du siècle and its irradiation (Oscar Jászi, Georg Lukács, Karl Mannheim, Paul Szende).

All taken together one can state that the intellectual development of Polanyi was by no means steady: it is full of discontinuities and contradictions; therefore it cannot be described as a unilinear process. The ethical starting point and view seems to be the most enduring of all. Also, one can trace throughout his career the demand and ambition to surpass bourgeois society and the ethical-liberal conception of socialism (although the concrete exposition of this conception seems to modify from time

to time). His belief in free thinking, knowledge and the sciences is also unflinching. Machism, elitism and atheism are only characteristic of the first phase of his career though.

Publicist of Radical Bourgeois Ideas

The intellectual growth of the young Polanyi was - as he himself saw it - determined by Russian culture (especially Tolstoy and Dostoyevsky) and revolution on the one hand, and by his family's intellectual orientation towards Anglo-Saxon civilization on the other. The aspiration to find a balance between these two cultural spheres seems to constitute one of the most important elements of his ideology. And his critics have commented that his inner moral struggle prevented him from taking sides explicitly.

His acquaintance with Marxism dates back to the first decade of the century. Although he himself insisted that Marxism had had no determining influence on his later ideas, the overall traces of Marxism in his whole oeuvre are clearly discernible. The influence of the Russian revolution (1905) was mediated by Sámuel Klatschko, who was the fatherly friend of both Ervin Szabó and Karl Polanyi. He was an enthusiastic supporter of the Russian student movement and popularized it in the Galilei Circle. He was fa-

miliar with the works of Comte, Feuerback, Marx, Spencer and Haeckel. For a short period it was Mach who impressed him most.

Besides his orientation in social theories, the young Polanyi expounded his ideas concerning the major political-ideological issues. He examined the relationship of science to politics, the phases of development in capitalism and the role of the state. Several of his writings deal with the historical, philosophical and sociological foundation of bourgeois radicalism. He attempted a differentiation between radicalism and socialism and the definition of the role of the new middle class. He strongly rejected the dictatorship of the proletariat; instead of it he considered a series of social reforms as the possible solution to the crisis.

Years of Orientation and Preparation (1919-1933)

The revolutions in 1918 and 1919, and the succeeding counter-revolution were milestones in Polanyi's ideological development. There was a sudden break in the organic growth characterizing the previous decades in Hungary and historic reality seemed to have exiled the "third way" theories and ideologies of the era into the spheres of utopias. It is understandable, then, that Polanyi arrived in the emigration in a severe intellectual and psychological - crisis, which was strengthened by

serious illness. Tolstoy's influence played an important part in his recovery. This is the time when he became familiar with the views of Oswald Spengler and the anthroposophy of Rudolf Steiner, whose eclectic nature soon became obvious to him, after a short period of enthusiasm. In the first years of his emigration it was the friendship of Oscar Jászi which meant a lot to him, although there emerged differences in their way of thinking soon which caused their later estrangement.

In the articles he published during his exile in Vienna, he considered his most urgent task the elaboration of the new ideology of socialism. He disapproved the ethics and ideal of communism; he refused the righteousness of aggression and terror. At the same time he disagreed with bourgeois thinkers who broke radically with bolshevism: he was convinced that the defeat of the Russian revolution would hinder the workers' movement toward the freedom in the whole of Europe and would cut back their aspirations for emancipation. Polanyi's expectations were, at this time, directed towards "guild-socialism", whose realization was, he was convinced, England's job.

During the time of his emigration in Vienna he wrote for the Bécsi Magyar Újság ('Vienna Hungarian News'), later acted as foreign policy consultant to the 'Der Österreichische Volkswirt'. This was the time when his attention turned toward international political and economics issues.

Economic Historian (1934-1964)

'The Great Transformation,' the book which brought him instant fame all over the world, appeared in 1944. Here Polanyi analyzed the conditions among which the market economy became dominant in the world and outlined a comparative economic history. In his later studies his interest was widened, encompassing economic history of the Ancient World and the Middle Ages, moreover he contributed to economic anthropology by giving a research strategy. These investigations were reflected in his other major works: Trade and Market in the Early Empires (1957) and the posthumously published 'Dahomey and the Slave Trade' (1966) and 'The Livelihood of Man' (1977).

He summarized his own fundamental thoughts at a sociological congress in 1964 as follows:

- "1. that economic determinism was predominantly a 19th century phenomenon, which has now ceased to operate in the greater part of the world; it was effective only under a market system, which is rapidly disappearing in Europe;
2. that the market system violently distorted our views on man and society;
3. that these distorted views are proving one of the main obstacles to the solution of the problems of our civilization."

His ideas on the economy have most intensively penetrated into economic anthropology. His views of the

changing place of the economy in various social contexts, of the different modes of connection between economic and social institutions of the forms that integrate economic process proved to be sound navigation markers, assisted in a better understanding of the social and economic conflicts of our age and challenged a justified criticism of his opponents (a negligence of the idea of evolution, a lack of philosophical coherence, a lack of elaboration of the dynamics of the integration-forms).

*

Karoly Polanyi's full name appears in the bibliographical items only when it is either spelled differently (for example, Pólányi) or only initials signal the name (for example, P.K., p.i.). Thus, a dash (-) stands for Polanyi Károly in the case of Hungarian items, and for Karl Polanyi in the case of non-Hungarian items.

There are some periodicals in which Polanyi regularly published, but not available (or only in some issues) in Hungary (*Vorwärts*, *Die Neue Erde*, *Venkov*, *Globe and Mail*, *Technology Review*, *Menscheitskämpfer*, *News Sheet of the Christian Left*, *Europe Nouvelle* etc.) even though we very well know that they contain Polanyi's writings; but we were unable to conduct research abroad. Numerous offprints and xerox copies can be found in the bequest located in the Archives of the National Széchényi Library, Budapest; since their bibliographical description is incomplete, we marked them with a zero index (°). Data deriving from secondary sources are marked with an indexed cross (+).

Biographical Data

- 1848 March 21st. The father, Mihály Pollacsek, was born in Dluha (which is today Dlhá nad Oravou, Czechoslovakia). He attended high school in Kassa (Kosice, also in Czechoslovakia today) and in the early 1870s he gained a degree in railroad engineering at the Zürich Eidgenössische Technische Hochschule and in Edinburgh. As an "Ingenieur und Bauunternehmer" he constructed several railroads in Switzerland, Austria, Galicia and Hungary.
- 1862 His mother, Cecile Wohl, was born in Vilna (today Vilnius, U.S.S.R.). In 1879 she was sent to Vienna by her father, Alex Wohl, the learned and enlightened rabbi.
- 1881 Mihály Pollacsek and Cecile Wohl married. Six children were born of the marriage: Laura, Adolf, Károly (Karl), Zsófia, Mihály (Michael) and Pál. In the late 1880s the family moved to Budapest.
- 1886 October 25th. Károly Polányi, the third child, was born. He attended one of the best high schools in Budapest, where among his teachers there were several outstanding representatives of the Hungarian intellectual élité (Manó Beke, János Waldapfel, László Négyesy, Zoltán Gombocz and others). Leo Popper, the future philosopher, was also in the class. In the meantime his father's railroad construction business went bankrupt. Károly's schooling was partly financed by a scholarship from the Jewish community of Budapest. The family spend their summers in a small town located in the Semmering, in Klamm (Austria), in the company of Anna Lvova and Sámuel Klatschko. The Russian revolutionary Klatschko exerted great influence on the young man.
- 1890 The Society of Socialist Students was founded by his elder brother Adolf Polányi and his cousin Ödön Pór. While at high school Polányi became a member of the society.

- 1904 He graduated from high school.
- 1904 Applies to change his name. Application accepted.
- 1904 October 3rd. He enters the Law School of the University of Budapest. He enrolls in courses in Roman Law, History of Hungarian and International Law and Ethics; he attends the lectures of Henrik Marcali on early Hungarian History.
- 1905 January 10th. His father, Mihály Pollacsek, dies.
- 1905-06 In his second year he enrolls in courses in Statistics, National Economics and Modern History, and he attends the lectures of Gyula Pikler on the Philosophy of Law.
- 1906 In the first semester of his third year he studies Church Law, Politics and Civil Law.
- 1907 He spends the second semester at the Vienna Law School. He attends the lectures of Strisoner, Grünberg and Brockhausen, among others.
- 1907 He participates in the "suppression" of the student obstruction against the lectures of Gyula Pikler.
- 1908 He begins his seminar in psychology and philosophy, where Ernst Mach's *Analyse der Empfindungen* was discussed.
- 1908 November 22nd. The Galilei Circle is organized.
President: Károly Polányi, law undergraduate. First Secretary: Zsigmond Kende, medical student.
Treasurer: Sándor Turnowsky, law student. Supervisor: Dénes Bánóczy, law student.

- 1909 June 26t. He acquires his doctorate from Bódog Somló at the University of Kolozsvár. He later studies for a few semesters at the Budapest Faculty of Arts too.)
- 1910 Having resigned from the presidency of the Galilei Circle, he takes over the leadership of the Committee for Workers' Education.
- 1912 He takes his law finals.
- 1912 August. He leads a seminar on the historical philosophy of Hegel, Marx and Pikler.
- 1913 He gives speech at the Galilei Circle's traditional March 15th celebration. (At his request, Endre Ady regularly sends poems to these celebrations.)
- 1913 From May he co-edits - together with Aladár Székely Artúr Székely and Zsigmond Kende - the Journal 'Szabadgondolat' ('Free Thought').
- 1913 May 13th. He speaks at the Martinovics commemoration day organized by the Society of Free Thinkers in Hungary.
- 1913 November 2nd. He gives a forceful speech at the Music Hall against the planned press laws.
- 1913 December 5th. He joins the Archimedes free masonic lodge.
- 1914 February 13th and 20th. He lectures in the Archimedes lodge on the relationship of science to morals.
- 1914 February 27th. He lectures in the Comenius lodge on the free thinkers' movement.

- 1914 March and April. He gives a series of lectures on relationship between freemasonry and the free thinkers' movement.
- 1914 May. He participates in the work of the organizing committee of the National Radical Bourgeois Party.
- 1914 June 6th. He acts as recording secretary at the organizing session of NRBP. (Elected secretariat: Béla Halasi, Ede Hercog, Miklós Iván, Zsigmond Kende, Károly Polányi, József Rédei and Henrik Vámos.)
- 1915 He is sent to the front after of a volunteer officers' course.
- 1917 At the end of the year he is sent back to Budapest as a war-disabled veteran.
- 1918 Late in the year he is elected a member of People's Council and also - together with Gusztáv Seiden, Pál Demény, Pál Róth and István Róth - member of the Students' Council.
- 1918 December 1st. As the representative of NRBP, he gives a speech at the plenary session of the Szeged Radical Party.
- 1918 December. He is editor of the newly launched Szabadgondolat ('Free Thought') until its suspension (Co-editors: Zoltán Rudas and Miklós Sisa.)
- 1919 February 6th. He gives a festive speech on the occasion of Endre Ady's funeral ('Oration to the Youth of the Galilei Circle') in the festival hall of the University. The other speaker of the ceremony - Georg Lukács - gives an evaluation of Ady's poetry.

- 1919 March 20th. He lectures on the untimeliness of the proletarian dictatorship at the university.
- 1919 He is one of the organizers and lecturers of the Free Society of Old Galileians.
- 1919 May 26th. Jászi intercedes with the Foreign Minister of the newly born Austrian Republic, Ottó Bauer, to allow Lajos Bíró, Mihály Károlyi and Károly Polányi enter Vienna.
- 1919 June 8th. He arrives in Vienna.
- 1919 June 16th. He is hospitalized. Leaves hospital in October.
- 1920 He moves to Hinterbrühl where he meets Ilona Duczynska who is newly returned from Soviet Russia.
- 1921 From Hinterbrühl, Polanyi moves to Reichenau.
- 1921 With Oszkár Jászi taking over the Bécsi Magyar Újság, ('Hungarian Journal of Vienna') (June 15th), Polanyi acts as Jászi's secretary first, then as an independent advisor, later (from June 3rd, 1922) becoming a member of the editorial board until the Journal ceases to exist (December 1923.)
- 1923 February. He marries Ilona Duczynska. Soon their first and only child Karoline Helene (Karl) is born.
- 1924 From January he writes for József Mayor's Journal, 'Bécsi Kurír' ('Vienna Courier'). The paper ceases to exist in April.
- 1924 He acts as a consultant on international affairs and foreign policy on the economic and political weekly 'Der Osterreichische Volkswirt', founded by Walter Federn.

- 1927 The Budapest Journal 'A Láthatár' ('The Horizon') opens a competition for essays on the problematics of youth and freedom, counting Polanyi among the judges (alongside Imre Csécsy, Zoltán Szász and Béla Zsolt).
- 1933 He loses his job at 'Der Osterreichische Volkswirt' and decides to emigrate to England. However, he continues to send his articles to the Journal.
- 1933 June 12th. He delivers his lecture on 'Austria and Germany' in London, organized by the Royal Institute of International Affairs.
- 1933 June 16th. He lectures at Quaker College, Birmingham.
- 1934 February 20th. He gives his lectures on 'Fighting in Austria', at the Royal Institute of International Affairs.
- 1934 In August he gives two lectures on Continental politics at Harlach College, Wales.
- 1934 October 15th. In Hereford he delivers his lecture on fascism.
- 1935 January and February. He gives a series of lectures on Central-European affairs at Des Moines College, Iowa.
- 1935 He edits - along with John Lewis and Donald K. Kitchin - the publication 'Christianity and the Social Revolution'.
- 1936 October - December. He goes on American lecture tour (Denver, Las Vegas, New York, Chicago, etc).

- 1937 He participates in the workers' education organized jointly by the Workers' Educational Association and the Extramurai Delegacy of Oxford University and London University.
- 1939 September. His mother, Cecile Polányi, dies.
- 1939-40 He gives lectures and seminars in this academic year for university courses organized by the Workers' Education Association (Morley College - London -, Canterbury, Bexhill).
- 1940 April. Through the intervention of Oosiah Wedgewood he is given British citizenship.
- 1940-43 He is a resident lecturer for three years at Bennington College, Vermont.
- 1940 He gives a lecture series on international political situation (Elmira College, Kenyon College, Kent State University, College of Wooster, Evenston College).
- 1941 He is granted a two-year Rockefeller fellowship for writing Great Transformation.
- 1943 He returns to England in the summer with Ilona Duczynska. They make the acquaintance of Mihály Károlyi here.
In November he gives lecture entitled 'America in 1943' in 'The Friends of the New Democratic Hungary Club'.
- 1944 April. He joins as an independent member the Hungarian Council in England led by Károlyi.
- 1944 The first edition of The Great Transformation appears in New York.

- 1946 He corresponds with Prorector Gyula Moór and Dean Ferenc Eckhart about a possible lecture course at Budapest University, which finally is not carried out for refusal of entrance visa.
- 1947 Polanyi is offered a professorship at Columbia University, New York, on the basis of *The Great Transformation*. He lectures on international economic history.
- 1947 They settle down in Pickering, Canada, since the communist past of Ilona Duczynska prevents her from acquiring an entrance visa from the American Consul in London.
- 1948 The Council for Research in the Social Sciences at Columbia University accepts his project for research in the origin of economic institutions.
- 1957 *Trade and Market in the Early Empires*, which Polanyi co-edited with Conrad M. Arensberg and Harry W. Pearson, is published.
- 1960 November 21st. He resigns membership of the Society of Hungarian Writers Abroad "as a protest to the presidential report's offensive behaviour against writers at home".
- 1960 December. He visits Hungary.
- 1963 *The Plough and the Pen*, the anthology edited with Ilona Duczynska, is published.
- 1963 Visits Hungary. Invites subscribers to *Co-Existence*, meets old Galileians and writers (Péter Veres, László Németh); gives lectures.
- 1964 April 23nd. He dies.

1964 The first issue of Co-Existence appears.

1966 Dahomey and the Slave Trade is posthumously published.

1977 The Livelihood of Man is Posthumously published.

(Translated by Enikő Bollobás)

NÉVMUTATÓ

Adams, Róbert M. 492, 500, 705,	Balázs Béla 699, 747,
Ady Endre 15, 30, 512, 771,	Baldwin, Stanley 143, 171, 353, 362, 368,
Andor Leon 617,	Balogh Zoltán 515, 586,
Andriolo, Karin R. 736,	Banton, M. 648,
Antal Gábor 718,	Barcsay Adorján 607,
Arensberg, Conrad M. 490, 492, 497, 761,	Barnouw, Victor 678,
Arisztotelész 495,	Bárd Imre 622,
Auge, Marc 568,	Benu, Ernest J.P. 202,
Ayres, C.E. 479,	Bernsdorf, Wilhelm 581
Babits Mihály 699,	Bernstein, Eduárd 1, 40, 70
Baden-Powell, Róbert 25,	Bezerédj Amália 149,
Badics Ferenc 597,	Block, Alexander 547,
Bajcsy-Zsilinszky Endre 21,	Block, Fred 596,
Bakunyin, Mihail A. 57,	Blum, Leon 387,

- Bognár József
 565, 574,
 Bohannon, Paul
 492, 507, 555, 638,
 644,
 Borbándi Gyula
 519, 693,
 Boros Miklósné
 741,
 Bouteiller, M.
 492,
 Bowden, Witt
 479,
 Bóna Márta
 573,
 Bölöni György
 661,
 Bromlej, Ju. V.
 689,
 Brown, J.R.
 479,
 Bryce, James
 536,
 Burling, Robbins
 631, 704,
 Bücher, Karl
 704,
 Cancian, Frank
 651,
 Castronovo, Valerio
 578,
 Caulfield, Davis Mina
 667,
 Chamberlain, John
 479,
 Chase, Stuart
 612, 613, 614,
 Chesterton, Gilbert K.
 7, 525, 530,
 Chrétien, Jean-Pierre
 568,
 Churchill, Winston
 195,
 Cobden, Richárd
 79,
 Cohen, Ronald
 686,
 Cole, G.-D.H.
 55, 381,
 Congdon, Lee
 570, 744, 745,
 Cook, Scott
 652, 670, 684,
 Coudenhove-Kalergi, Richard N.
 120,
 Csongor Anna
 492,

- Curtin, Philip D.
507,
- Czére Gyöngyvér
756,
- Dalos György
755,
- Dalton, George
509, 510, 550, 555,
556, 568, 584, 629,
630, 633, 647, 669,
676, 704, 735
- Davidson, Basil
507,
- De Man, Hendrik
208,
- Deutsch, Ottó
262,
- Dewey, John
479,
- Dickinson, H.D.
479,
- Dobb, Maurice H.
482,
- Dolgin, 3.1.
767,
- Dovy, Charles
479,
- Drucker, Péter F.
577, 727,
- Duby, Georges
568,
- Duczynska Ilona
503, 562, 564, 639
640, 729, 755,
- Dumont, Louis
655, 673, 710,
- Durkheim, Emilé
2,
- Dühring, Eugen
535,
- Dvisztay Viktor
151,
- Ecsedy Csaba
687, 696,
- Edei, Matthew
561,
- Eden, Robert A.
387, 451, 343,
- Elliot, Walter
281, 291
- Endreffy Zoltán
515, 516,
- Engels, Friedrich
535,
- Engel, Raoul
503,
- Erényi Tibor
662, 731,

Erki Edit	Fourier, Charles
661,	537,
Fábri Anna	Földes László
747,	690, 698, 706, 707,
Fehér Ferenc	Fraknói Vilmos
726,	529,
Fekete Éva	Frank László
741,	636,
Ferenczi Sándor	Frankman, M.J.
539,	508,
Fermi, Laura	Frederick, W.C.
764,	551,
Ferrer, Francisco	Freud, Sigmund
11,	531, 546,
Fényes Samu	Fukász György
31,	627,
Figueira, T.	Furtado, Celso
595,	751,
Finley, M.I.	Gandhi, Mahatma
683, 770,	51, 191, 400, 417,
Fioravanti-Molinié, Antoinelle	423,
568,	Garlan, Yvon
Firth, Raymond	567,
616, 637, 646, 653,	Gábor Andor
679,	47, 608, 743,
Follin, H.L.	Gál István
534,	699,
Forel, August	George, Henry
545,	528,

- Gerő Imre
618,
Ginsberg, Morris
479,
Gledhill, J.
588,
Godelier, Maurice
492, 568, 649, 703,
704, 711,
Goldsmith, Olivér
13,
Grendi, Eduardo
722,
Greskovits Béla
589,
György, Ludwig
204,
Gyurgyák János
520, 521, 522, 587,
591, 737,
Haász Árpád
626,
Hahn, Georg
235,
Hajdú Tibor
768,
Halász Albert
225,
Halász Miklós
718,
Haley, Lewis H.
492,
Halifax, Earl of
453, 455, 474,
Hamilton, Walton H.
479,
Hammond, Péter B.
641,
Hanák Péter
700, 746, 750,
Hanák Tibor
692, 738,
Harris, Marvin
664,
Hechter, M.
583,
Hegedős József
492,
Heller Ágnes
726,
Helm, June,
554, 644,
Herskovits, Melville 3.
620,
Hevesi Gyula
43,

- Hexter, J.H.
 479,
 Hindess, Barry
 709,
 Hitler, Adolf
 277,
 Hollós József
 34,
 Honigmann, John J.
 684,
 Horváth Zoltán
 511, 656, 701,
 Humphreys, S.C.
 517, 559, 663,
 Hunter, David E.
 572,
 Huszár Tibor
 740,
 Hutchison, Keith
 479,
 Hutt, Alten
 479,
 Hymes, Dell
 667,
 Ignotus Pál
 503,
 Illyefalvi I. Lajos
 224,
 Jászi Oszkár
 28, 30, 34, 37, 39,
 519, 608, 627, 743,
 Jelinek, Heinrich
 479, 517,
 Jennings, Henrietta C.
 479,
 Johnson, Clark
 507,
 Johnson, M.
 580,
 Jones, B.
 492,
 Jordán Károly
 223,
 Joyce, James
 53,
 József Farkas
 634,
 Kaplan, Dávid
 660, 704,
 Karádi Éva
 734, 741
 Kautsky, Karl
 70,
 Károlyi Mihály
 37, 483, 519, 723,
 768,

Kelen Jolán	Komját Aladár
623,	Korach Mór
Kemnitzner, D.S.	558, 724,
767,	Kornai János
Kende Zsigmond	758,
700,	Köcke, Jasper
Kenyeres Zoltán	584,
503,	Kraeling, Carl H.
Kertesi Gábor	500,
571,	Kurimoto, Shinichiro
Keynes, J.M.	566, 576,
65, 139,	Lackó Miklós
Kindleberger, Charles P.	757,
479,	Lamberg-Karlovsky, C.C.
Király Béla	514,
749,	Lampard, E.E.
Kircher, Rudolf	492,
245,	Larsen, M.
Kis János	588,
492, 513, 515, 563,	Latzko Andor
Kitchin, Donald K.	122,
337, 338	Laval, Pierre
Klein, A.N.	250,
507,	Lánczi Jenő
Knospe, Horst	599,
581,	Lányi Ernőné
Koestler, Arthur	622,
481,	

- LeClair, Edward E.
 658, 632, 704,
 Leemans, W.F.
 763,
 Lefkovits Vilmos
 Lendvai L. Ferenc
 742,
 Lengyel László
 515,
 Lesznai Anna
 732,
 Levitt, Karl
 552, 671,
 Lewis, C.K.
 479,
 Lewis, John
 337, 338,
 Lévy-Bruhl, Lucien
 2,
 Litván György
 5, 520, 581, 680, 700,
 708, 719, 723, 728, 756,
 757,
 Lloyd, George
 76, 77, 83, 142,
 Lóránt Jenő
 604,
 Lukács György
 654, 699, 730, 741,
 742,
 Lukács László
 23,
 Lüddecke, Theodór
 203,
 MacDonald, Ramsay
 192, 239, 251,
 Mach, Ernst
 4, 9, 523, 524,
 Maciver, Robert M.
 479,
 Madách Imre
 110,
 Maeterlinck, Maurice
 156,
 Maine, H.S.
 704,
 Mair, Lucy
 645,
 Malinowski, Bronislaw
 704,
 Margarido, Alfredo
 568,
 Markovits Györgyi
 714,
 Marschak, Jákob
 49,

Martinovics Ignác	Miljukov, Pavel Ny.
529,	540,
Marx, Karl	Mises, Ludwig
57, 704,	Monod, Gábrriel
Matous, Lubor	2,
765,	Morgan, Lewis Henry
Márkus György	704,
513, 563,	Moseley, K.P.
McLuhan, Marshall	733,
677,	Móra László
Meillassoux, Claude	724,
492, 568, 672, 739,	Mucsi Ferenc
Melitz, 3.	715, 750,
560,	Mulford, Prentice
Melville, C.F.	541,
280,	Murra, John V.
Mendell, Marguerite	568,
752, 759	Naroll, Raoul
Menger, Carl	686,
509,	Nash, Manning
Merezskovszkij, Dmitrij Sz.	492, 650, 657,
533,	Nelson, Benjamin N.
Mester Sándor	489,
617,	Newbold, Walton
Mérei Gyula	280,
619,	Németh Andor
Miklós Tamás	337,
586,	

North, Douglass C.
575,
Novák Zoltán
730,
Ortutay Gyula
585,
Ottlik György
233,
Owen, Róbert
550,
Paish, George
237,
Pas, H.T. van der
682,
Patkó Imre
639,
Pásztor Péter
749,
Pearson, Harry W.
492, 497, 516, 761,
Perlusz Katalin
708,
Peukert, Werner
580, 721,
Pikler Gyula
22,
Poirier, Jean
659,
Polányi, Michael
697,
Popper Leó
742,
Pospisil, Leopold
635,
Povillon, Francois
694,
Powell, Marvin
769,
Pótó János
590,
Proudhon, Pierre 3.
57,
Pryor, Frederick L.
712,
Randles, W.G.L.
568,
Renfrew, C.
588,
Rivière, Anne
492,
Rivière, Claude
492,
Roosevelt, Franklin O.
276, 323, 340, 379,
386, 390, 409, 422,
426, 444, 457

- Rosenauer, Wilhelm
209,
- Rosner, Péter
760,
- Rotstein, Ábrahám
507, 561,
- Rottenberg, Simon
492,
- Roucek, Joseph S.
479,
- Rónai Zoltán
601,
- Röllig, Wolfgang
766,
- Röpke, J.
668,
- Rubin László
30, 605, 611,
- Rudas Zoltán
40,
- Russel, Bertrand
543,
- Sabloff, J.A.
514,
- Sahlins, Marshall D.
644, 648, 681, 685,
704
- Saint-Simon
538,
- Saller, R.P.
770,
- Sanders, Iván
749,
- Sárkány Mihály
585, 649, 674, 675,
688, 695, 717, 725,
753
- Schmied-Kowarzik, Wolfdietri
736,
- Schneider, D.M.
767,
- Schneider, Harold K.
658, 702,
- Schuster, F.V.
280,
- Service, E.R.
685,
- Shaw, G.B.
1, 7, 59, 530, 770
- Shelton, Williard
479,
- Sievers, Allen Morris
549,

- Sills, David L.
557, 657,
Silver, Morris
592, 593, 772,
Sisson, Charles N.
479,
Skocpol, Theda
594, 596,
Smelser, Neil 3.
492, 625, 691,
Somers, Margaret
596, 594,
Somló Bódog
717,
Spengler, Oswald
75, 526,
Stagl, Justin
736,
Stanfield, Ron 3.
579, 582
Steiner, Rudolf
54, 120,
Stinnes, Hugó
102, 155, 166,
Sükösd Mihály
503, 744,
Sweet, R.F.G.
624,
- Szabó Ervin
48/a, 601, 708,
Szalai Sándor
574,
Szántó Miklós
574,
Szegő Andrea
716,
Szemjonov, Ju. I.
689,
Szentes Tamás
515, 569,
Székely Artúr
8, 600,
Sztambolijszki, Alekszander
115,
Szűcs László
5, 708,
Tagányi Zoltán
516,
Tasi József
743,
Tax, Sol
492,
Tálasai István
687, 688, 689, 695
Tisza István
23, 32, 56

Touraine, Alain	Vértes, Alexander
666, 720,	262,
Tókei Ferenc	V. Bálint Éva
696,	754,
Tömöry Márta	Wachtel, Nathan
628,	568,
Turnowsky Sándor	Warbasse, J.P.
621,	530,
Ungvári Tamás	Webb, Beatrice
503, 553,	52,
Usher, Abbott Payson	Webb, Sidney
479,	52,
Vajda Imre	Weber, Max
574,	501,
Valensi, Lucette	Weil, Félix
568,	49,
Várady Zsigmond	Wells, H.G.
10,	61, 63, 96, 99, 133,
Veenhof, K.	164,
765,	Whitten, Phillip
Verebélyi Kincső	572,
649,	Wilde, Oscar
Veres András	7,
743,	Wolfe, Alvin W.
Veyne, Paul	713,
568,	Wolf, Eric Róbert
Vezér Erzsébet	665, 685, 704, 748
654, 697, 727, 732,	
734, 745, 773	

Wulfsohn, Leo
181,

Yamey, B.S.
637,

Zeisel, Hans
479, 557,

Zinner Judit
746,

Zsordánija, Noj Ny.
527,

TÁRGYMUTATÓ

- Abesszínia l. Etiópia
agora
516,
Amerikai Egyesült Államok
94, 268, 380, 391,
432, 461, 542,
angol gazdaságpolitika
82, 294, 295, 296,
angol külkereskedelem
299,
angol külpolitika
298, 358,
angol munkásmozgalom
194, 198, 213, 214,
angol oktatás
380,
angol politika
132, 380,
angol választások
78, 83, 171, 172, 173,
177, 183, 187, 236,
335, 429,
angol-szovjet viszony
221,
antropozófia
54,
ateizmus
10,
Ausztria
184, 255, 274, 476,
állami beavatkozás
210,
államosítás
52,
általános választójog
87,
Belgium
399,
Bécs
71,
bécsi emigráció
520, 587, 591, 617,
636, 661, 723, 743,
747, 757,
Bécsi Magyar Újság
520, 521, 587, 608,
661, 714,
békekonzferenciák *
62, 93, 94, 145,
békerevizió
272,
bolsevizmus
40, 47, 48, 57, 65,
70, 680, 743,
börtönügy
59,
Bulgária
115,

- Co-Existence
 552, 663,
 Csehszlovákia
 138,
 csere
 479, 492, 507, 508,
 515, 625, 648, 675,
 688, 698, 707, 717,
 725, 753,
 cserkészlet
 25,
 Dahomey
 507, 580, 721, 733
 demokrácia
 32, 46, 70, 87, 217,
 218, 249, 264, 292,
 527, 613, 762,
 dráma
 1,
 dunai konföderáció
 39,
 egyetemi autonómia
 44,
 egyház
 16, 17, 18, 26, 27,
 Egyiptom
 170, 405, 469,
 elosztás
 575, 712, 726,
 emigráció
 714, 728, 764,
 erkölcs
 5, 12, 13, 19,
 erőszak
 45, 46,
 esküdtszéki reform
 21,
 Etiópia
 322, 329, 332,
 európai kultúra
 532,
 éhínség
 66,
 értelmiség
 41,
 fajelmélet
 126, 163, 548,
 falu
 6,
 fasizmus
 91, 103, 120, 147,
 267, 274, 314, 315,
 338, 762,
 feudalizmus
 510, 632, 658,
 Flóri könyve
 149,
 formalizmus
 496, 652, 660, 669,
 670, 674, 678, 684,
 forradalom
 15, 19, 47,

- francia gazdaság
 85, 125,
 Franciaország
 331, 354, 375,
 francia-német viszony
 90, 101, 197,
 Galilei Kör
 3, 6, 8, 14, 30, 232,
 499, 502, 598, 600,
 601, 602, 603, 605,
 611, 621, 623, 626,
 628, 656, 662, 680,
 692, 693, 700, 701,
 724, 728, 750,
 gazdaságelmélet
 479, 490, 492, 496,
 497, 498, 508, 513,
 515, 516, 517, 549,
 550, 556, 559, 567,
 579, 582, 583, 586,
 589, 591, 594, 596,
 630, 710,
 gazdasági antropológia
 490, 492, 498, 507,
 508, 515, 517, 518,
 559, 560, 568, 569,
 584, 616, 620, 629,
 630, 631, 632, 633,
 635, 637, 638, 644,
 646, 647, 648, 649,
 651, 653, 657, 658,
 659, 660, 664, 668,
 669, 672, 674, 676,
 678, 679, 681, 682,
 684, 685, 687, 689,
 694, 695, 698, 702,
 703, 704, 711, 725,
 735, 737, 753,
 gazdasági determinizmus
 488,
 gazdasági növekedés
 551,
 gazdasági világválság
 276,
 gazdaságszociológia
 505, 518, 586, 625,
 648, 691, 709,
 gazdaságtörténet
 479, 492, 508, 513,
 515,
 gildszocializmus
 49, 52, 55, 129,
 Hamlet
 491, 558,
 ideológia
 5, 48/a,
 imperializmus
 74,
 India
 144, 179, 191, 193,
 400, 475,
 infláció
 269,
 inség
 64,
 Írország
 58, 98, 135, 402, 420,
 468,

- izolacionizmus
 275,
 Japán
 144, 294, 295, 296,
 308, 392, 403, 424,
 427, 430, 433, 435,
 438, 458,
 jog
 jóvátétel
 257,
 kapitalizmus
 5, 479, 549,
 Kellog-paktum
 230,
 kereskedelem
 479, 492, 501, 506,
 508, 514, 515, 561,
 614, 705, 763, 765,
 kereskedelmi kapu
 492, 508, 507, 515,
 504, 595, 588, .
 kereszténység
 207, 337,
 Kék Könyv
 186,
 Kína
 144, 384, 424, 435,
 437, 449, 467,
 kínai filozófia
 544,
 klerikalizmus
 11, 22,
 kommunizmus
 42, 46,
 közgazdaságtan
 49, 72, 136,
 közoktatás
 11,
 kulturális hegemonia
 32,
 külpolitika
 486,
 Labour Party
 83, 132, 142, 174,
 236,
 Lausanne
 259, 270,
 Lengyelország
 125,
 leszerelés
 273,
 liberalizmus
 226, 227, 229, 309,
 480, 534,
 Locarno
 200,
 magyar irodalom
 503, 512,

- marxizmus
 34, 37, 43, 70, 315,
 316, 317, 482, 505,
 527, 698,
 metafizika
 4, 9,
 metodológia
 679, 684, 686,
 militarizmus
 36,
 monizmus
 9, 31,
 művészet
 5,
 nacionalizmus
 41,
 Nagy-Britannia
 131, 140, 150, 161,
 182, 188, 189, 192,
 461,
 narodnyikok
 nemzetiségi kérdés
 32, 42,
 nemzetközi munkásmozgalom
 199,
 NEP
 67, 150,
 német gazdaság
 80, 84, 85, 86, 88,
 100, 102, 118, 124,
 155, 161, 166, 178,
 181,
 Németország
 260, 348,
 népi irodalom
 693,
 Népszövetség
 162, 211,
 oktatás
 461, 462, 485,
 Olaszország
 228, 348, 352, 364,
 471,
 Organisation C.
 91,
 orosz forradalom
 547,
 orosz irodalom
 15,
 ortodoxia
 7,
 osztályharc
 34, 37,
 osztrák gazdaság
 84, 85, 119,
 ókori gazdaság
 492, 493, 500, 516,
 588, 592, 593, 595,
 624, 683, 705, 763,
 765, 766, 769, 770,
 772,

- pacifizmus
 36, 37, 37/a, 76, 152,
 190,
 panama
 23,
 parasztság
 35, 637, 650, 676,
 712,
 parlamentarizmus
 23, 87, 141, 542,
 parlamenti választások
 81,
 Pán-Európa
 240, 247,
 pénz
 501, 515, 624, 739,
 piac
 479, 488, 492, 493,
 501, 507, 508, 515,
 549, 551, 561, 575,
 592, 593, 638, 652,
 670, 698, 758,
 polgári radikalizmus
 28, 33, 34, 38, 619,
 627, 701, 715, 719,
 731, 740, 756, 757,
 polisz
 516,
 proletariátus
 35, 40, 41,
 pszichoanalízis
 539, 546, 548,
 pszichofizika
 9,
 rabszolgakereskedelem
 506, 507, 721,
 reciprocitás
 479, 492, 501, 507,
 508, 515, 638, 753,
 redisztribúció
 479, 492, 501, 507,
 508, 515, 638, 716,
 758, 753,
 regionalizmus
 480,
 Renaissance
 699,
 revizionizmus
 40,
 Románia
 167,
 Ruhr-kérdés
 105, 107, 109, 113,
 114, 117, 119, 121,
 127, 137, 148, 158,
 sajtószabadság
 29,
 Spanyolország
 375, 376, 377, 384,
 410, 414,

- strohman
 29,
 strukturalizmus
 736,
 Szabadgondolat
 680,
 szabadgondolkodás
 31, 604,
 szabadkereskedelem
 76, 79, 255,
 szabadkőművesség
 607, 615, 618,
 szabadság
 488, 610, 609,
 szabadverseny
 252,
 Szilézia
 148,
 szindikalizmus
 5,
 Szocialista Diákok
 622,
 szocializmus
 5, 34, 40, 48, 49,
 52, 70, 156, 168, 208,
 szociálintropológia
 638, 641, 645, 648,
 szociáldemokrácia
 33, 37, 47,
 szociálforradalmárok
 57,
 szociológia
 22,
 Szovjetunió
 266, 304, 365, 424,
 437, 478, 503/a,
 Szovjet-Oroszország
 65, 66, 67, 68, 69,
 142, 150,
 szubsztantivizmus
 496, 632, 652, 658,
 660, 669, 670, 674,
 678, 684,
 társadalmi fejlődés
 19,
 társadalomstatisztika
 6,
 termelés
 633, 646,
 tervgazdaság
 480,
 Törökország
 69, 73, 89, 123, 154,
 történelemtanítás
 22,
 történelmi ellenzék
 35,
 történelmi materializmus
 1, 39, 48/a,

törzsi gazdaság
676,

tudomány
4, 44, 606,

tudományos gondolkodás
9,

tulajdon
42, 687, 690, 696,
698,

Vasárnapi Kör
730, 734,

vallás
4, 7, 10, 12, 16,
17, 18, 20, 24, 26,
27, 116, 130, 599,
606,

választási reform
216, 219,

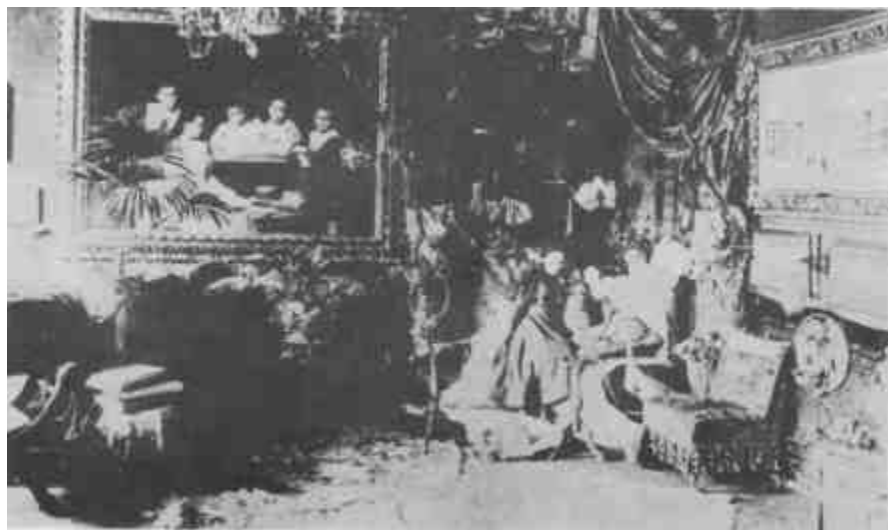
világgazdasági válság
265, 271

Pollacsek Mihály

Pollacsek Mihályné (Cecil mama)

Az Andrássy út 2. sz. alatti lakás

Cecil mama szalonja 1905 előtt
(Jobbról balra Szabó Ervin, Jászi Oszkár, Lesznai Anna,
Pollacsek Mihály, Cecil mama, Polányi Laura és mások)

Polányi Mihály, Polányi Károly, Popper Leó

Polányi Károly 1917 körül

Portré a 30-as évekből

Jobbról balra Polányi Adolf, Pollacsek Károly, Cecil mama,
Strikerné Polányi Laura, Polányi Károly

Polányi Károly mint a Workers' Educational Association tanára
tanítványai körében (alsó sorban jobbról a második)

New York-i előadásorozó -
tának hirdetése

Duczynska Ilonával pickeringi házuk
előtt az 50-es években

Strikerné Polányi Laurával

Arképe az ötvenes évek végén

A Polányi testvérek (jobbról balra: Mihály, Laura, Károly, Adolf)

Németh Lászlóékkal Budapesten 1963-ban

Pickeringi házának kertjében a 60-as években

Duczynska Ilonával Magyarországon

Volt Galileisták között 1963-ban

Munka közben

Halálos ágyán